

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут	Навчально-науковий інститут Економіки і управління
Кафедра	Економіки і права
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	051 «Економіка» (шифр і назва)
Освітньо-професійна програма	«Економіка підприємства» (назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри економіки і права
Юлія ЛЕВЧЕНКО
«09» жовтня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ Чеховича Олександра Олександровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства».
керівник роботи: д.е.н., проф. Данкевич Андрій Євгенович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «09» жовтня 2023 року № 817-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 05.02.2024 року,

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова та статистична звітність за 2020-2022 роки ПрАТ «Обухівський молочний завод», мережа Інтернет.

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні засади організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства
1.1. Сутність та зміст розвитку підприємства. 1.2. Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства. 1.3. Методичні підходи до оцінювання розвитку підприємства. Розділ 2. Аналіз господарської діяльності на ПрАТ «Обухівський молочний завод». 2.1. Загальна характеристика підприємства. 2.2. Аналіз основних показників діяльності та активів підприємства. 2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства. Розділ 3. Аналіз організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства. 3.1. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства. 3.2. Оцінка ефективності розвитку господарської діяльності підприємства. 3.3. Інтегральна оцінка ефективності розвитку підприємства. Розділ 4. Шляхи та напрямки організаційно–економічного забезпечення розвитку ПрАТ «Обухівський молочний завод». 4.1. Напрями забезпечення ефективності розвитку підприємства. 4.2. Впровадження системи матеріального стимулювання працівників на ПрАТ «Обухівський молочний завод». 4.3 Впровадження у виробництво нового виду продукції на ПрАТ «Обухівський молочний завод».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 09 жовтня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи (роботи)	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	15.10.2023 р.	виконано
2	Написання розділу 1	03.11.2023 р.	виконано
3	Робота над розділом 2	20.11.2023 р.	виконано
4	Підготовка розділу 3	05.12.2023 р.	виконано
5	Розроблення розділу 4	05.01.2024 р.	виконано
6	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	20.01.2024 р.	виконано
7	Проходження перевірки на плагіат	08.02.2024 р.	виконано
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи	29.01.2024 р.	виконано
9	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	01.02.2024 р.	виконано
10	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	01.02.2024 р.	виконано
11	Захист кваліфікаційної роботи	15.02.2024 р.	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Олександр ЧЕХОВИЧ
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____ Андрій ДАНКЕВИЧ
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Чехович Олександр Олександрович. Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства.

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-професійна програма «Економіка підприємства». – Національний університет харчових технологій. – Київ 2024.

У першому розділі досліджено теоретичні засади організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства: розкрито сутність та зміст розвитку підприємства, наведено класифікацію економічного розвитку підприємства, надано характеристику факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, що впливають на економічний розвиток підприємства, обґрунтовано взаємодію організаційного і економічного забезпечення розвитку підприємства, розкрито методичні підходи до оцінювання розвитку підприємства.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз господарської діяльності ПрАТ «Обухівський молочний завод», зокрема проаналізовано активи підприємства – основні та оборотні активи та ефективність трудових ресурсів підприємства.

У третьому розділі здійснено аналіз організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства, а саме проаналізовано фінансові результати діяльності підприємства, оцінено його фінансовий стан, оцінено розвиток господарської діяльності підприємства та проведена його інтегральна оцінка розвитку.

У четвертому розділі запропоновано шляхи та напрямки організаційно–економічного забезпечення розвитку ПрАТ «Обухівський молочний завод», зокрема запропоновано до впровадження систему матеріального стимулювання персоналу підприємства та впровадження у виробництво нового виду продукції.

Ключові слова: розвиток, організаційно-економічне забезпечення, прибуток, ефективність, рентабельність, витрати.

ABSTRACT

Oleksandr Oleksandrovich Chekhovych. Organizational and economic support for enterprise development.

Qualification work on the specialty 051 «Economics» educational and professional program «Economics of the enterprise». – National University of Food Technologies. – Kyiv 2024.

In the first chapter, the theoretical foundations of organizational and economic support for the development of the enterprise are investigated: the essence and content of the development of the enterprise are revealed, the classification of the economic development of the enterprise is given, the characteristics of the factors of the external and internal environment of the enterprise that influence the economic development of the enterprise are given, the interaction of organizational and economic support for the development of the enterprise is substantiated, methodical approaches to the assessment of enterprise development are revealed.

In the second section of the qualification work, an analysis of the economic activity of PJSC «Obuhiv Dairy Plant» was carried out, in particular, the company's assets were analyzed – fixed and current assets and the efficiency of the company's labor resources.

In the third section, an analysis of organizational and economic support for the development of the enterprise was carried out, namely, the financial results of the enterprise were analyzed, its financial condition was assessed, the development of the enterprise's economic activity was assessed, and its integral development assessment was carried out.

In the fourth chapter, the ways and directions of organizational and economic support for the development of PJSC «Obuhiv Dairy Plant» are proposed, in particular, the introduction of a system of financial incentives for the company's personnel and the introduction of a new type of product into production are proposed.

Key words: development, organizational and economic support, profit, efficiency, profitability, costs.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ...	4
1.1. Сутність та зміст розвитку підприємства	4
1.2. Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства.....	14
1.3. Методичні підходи до оцінювання розвитку підприємства	28
Висновки до 1 розділу	45
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»	47
2.1. Загальна характеристика підприємства	47
2.2. Аналіз основних показників діяльності та активів підприємства.....	55
2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства	64
Висновки до розділу 2	71
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	73
3.1. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства	73
3.2. Оцінка ефективності розвитку господарської діяльності підприємства..	83
3.3. Інтегральна оцінка розвитку підприємства	91
Висновки до 3 розділу	104
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»	106
4.1. Напрями забезпечення розвитку підприємства	106
4.2. Впровадження системи матеріального стимулювання працівників на ПрАТ «Обухівський молочний завод»	112
4.3. Економічне обґрунтування впровадження у виробництво нового виду продукції на ПрАТ «Обухівський молочний завод»	119
Висновки до розділу 4	133
ВИСНОВКИ	134
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	136
ДОДАТКИ	145

ВСТУП

Актуальність теми. З огляду на ускладнені умови вітчизняного середовища функціонування, розвиток підприємства виступає необхідною умовою забезпечення життєздатності кожного суб'єкта господарювання. Актуалізація у науковій літературі підходів до визначення цієї категорії, а також характеристики її зв'язку з іншими економічними категоріями пов'язана з тим, що розвиток підприємства в умовах ринкової економіки є важливою умовою забезпечення його конкурентоспроможності як на національному, так і міжнародному рівнях.

Істотний внесок у розвиток теорії та практики організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства зробили Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна, А. Плугіна, Р.О. Побережний, Н.В. Афанасьєв, В.Д. Рогожин, В.І. Рудика, Е.М. Коротков, О.В. Раєвнева, С.П. Дунда, О.Є. Кузьмін, Ю.С. Погорелов, М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури, В. Кифяк, Д. М. Євдокімова, Р. А. Єррмейчук, А. Н. Авер'янов, В. С. Рапопорт, Є. Г. Яковенко, Б. Л. Кучин та інші вчені.

Метою роботи є дослідження розвитку підприємства, здійснення аналізу господарської діяльності, показників ефективності розвитку підприємства на основі чого розроблення заходів підвищення ефективності розвитку діяльності досліджуваного підприємства.

Згідно поставленої мети сформовано та вирішено наступні **завдання кваліфікаційної роботи:**

- досліджено сутність поняття «розвиток підприємства» ;
- з'ясовано сутність зв'язку між поняттями «організаційний розвиток» та «економічний розвиток»
- наведено методичні підходи до оцінки ефективності розвитку підприємства.
- проаналізовано основні показники діяльності ПрАТ «Обухівський молочний завод»;

- оцінено фінансовий стан ПрАТ «Обухівський молочний завод»;
- проаналізовано організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства;
- запропоновано шляхи та напрями організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства на ПрАТ «Обухівський молочний завод»;
- розраховано ефективність запропонованих заходів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань щодо організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства.

Об’єктом дослідження є ПрАТ «Обухівський молочний завод».

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано наступні загальнонаукові методи та прийоми дослідження: логічне узагальнення, порівняння, системний підхід, статистичного та техніко-економічний аналізу – для дослідження стану діяльності досліджуваного підприємства, графічний – для наочного зображення і схематичного подання теоретичного матеріалу дослідження.

Теоретичною і методологічною базою дослідження стали сучасні економічні теорії, законодавчі та нормативні акти, офіційні статистичні матеріали і звітні дані підприємства, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених-економістів з проблем забезпечення ефективності діяльності.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Текстова частина (без бібліографії і додатків) викладена на 135 сторінках друкованого тексту і складає 32 рисунки, 41 таблицю, 8 формул. Список використаних джерел включає 89 найменувань. У додатку розміщені статистична та фінансова звітність об’єкта дослідження.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та зміст розвитку підприємства

Процес управління діяльністю підприємства в сучасних умовах є достатньо складний і багатомірний. Забезпечення стійкості розвитку підприємства повинне ґрунтуватися на мобілізації всіх його ресурсів і реальному оцінюванню власних потенційних можливостей.

З огляду на ускладнені умови вітчизняного середовища функціонування, розвиток підприємства виступає необхідною умовою забезпечення життєздатності кожного суб'єкта господарювання. Актуалізація у науковій літературі підходів до визначення цієї категорії, а також характеристики її зв'язку з іншими економічними категоріями пов'язана з тим, що розвиток підприємства в умовах ринкової економіки є важливою умовою забезпечення його конкурентоспроможності як на національному, так і міжнародному рівнях.

Поняття «розвиток підприємства» має неоднозначне трактування в науковому середовищі. Дослідження сутності поняття «розвиток підприємства» доцільно починати з визначення поняття «розвиток».

Філософські науки трактують розвиток, як специфічний процес зміни, результатом якого є виникнення якісно нового, а також як поступальний процес сходження від нижчого до вищого, від складного до простого [5, с. 587]. Проте, теорія та практика економічних відносин показує, що не завжди рух від простого до складного є розвитком.

Більшість науковців розглядають процес розвитку як особливу форму руху, що характеризується зміною кількості, структури та якості. При цьому під кількісними змінами розуміють збільшеннячи зменшення складових частин цілого шляхом зміни їх числових значень. Структурні зміни – це зміни взаємовідношення

складових частин, які не обов'язково супроводжуються збільшенням або зменшенням їх кількості. Якісні зміни означають зміни закономірності кількісних та структурних змін, що мали місце раніше (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Основні підходи щодо трактування поняття «розвиток»

Е. М. Коротков, розглядаючи розвиток на рівні підприємства, визначає його як сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища [4, с. 296].

Н. Афанасьєв, В. Рогожин, В. Рудика розглядають поняття «розвиток підприємства» як об'єктивну зміну тільки якісних характеристик системи, зумовлену як фундаментальними законами природи (єдності й боротьби протилежностей, переходу кількості у якість, розвитку суспільства по спіралі і нагору), так і закономірностями функціонування конкретних систем (старіння устаткування, нагромадження досвіду і знань працівниками, виснаження природних ресурсів), за якої формуються нові властивості

системи [3, с. 27]. В даних визначеннях автори зосередили свою увагу лише на якісних змінах, що можуть бути зумовлені як зовнішніми так і внутрішніми закономірностями, абстрагуючись від кількісних характеристик, що на нашу думку, також мають місце.

Інша група авторів пояснює розвиток певними кількісними та якісними змінами, не враховуючи структурних перетворень. Так, звернемося до думки А. Н. Авер'янова, який вважає, що під розвитком слід розуміти рух від одного якісного стану до іншого, визваний кількісними накопиченнями в об'єкті, що призводять до якісних змін [34, с. 47]. З його поглядом погоджується науковець В. С. Рапопорт зазначивши, що розвиток – це якісні та кількісні зміни об'єкта розвитку у напрямку, що забезпечує найбільш повне задоволення власних інтересів та зовнішніх вимог [18, с. 131]. В даному визначенні автор визначає зміст категорії як такі зміни, що задовольняють внутрішні та зовнішні інтереси об'єкта.

Багато науковців розглядають поняття розвиток, ріст та зростання як синоніми. Так, В. Геєць з огляду на те, що зростання є показником розвитку економіки, однією з найважливіших її характеристик, визначає його як довготривалі зміни, обумовлені розвитком продуктивних сил. Тобто автор, характеризуючи «зростання» тими самими ознаками, що й «економічний розвиток», фактично ототожнює їх. Однак, на нашу думку, відмінність між цими поняттями існує та ототожнювати їх не слід. Характеристика зв'язку і відмінностей наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Характеристика зв'язку і відмінностей між поняттями «розвиток», «ріст» та «зростання»

Автор	«Розвиток»	«Зростання»	«Ріст»
В. Геєць		Зростання – це довгострокові зміни природного рівня реального обсягу виробництва, пов'язані з розвитком продуктивних сил на довгостроковому інтервалі [10, с. 6].	
Р.Акофф [11, с. 225].	Розвиток характеризується перш за все якісними змінами: покращення технологічної оснащеності виробництва, підвищення кваліфікації працівників, зміна принципів та механізмів управління тощо	Під зростанням розуміється збільшення розмірів або кількості об'єктів[11, с. 223].	Ріст означає ставати більшим, розширювати можливості зміну кількісних показників, може відбуватися з розвитком або без нього [11, с. 223].
С. В. Мочерний [12, с. 247].	Розвиток - спрямовані та закономірні зміни матеріальних та нематеріальних об'єктів, які мають незворотний характер, внаслідок чого відбувається перехід від менш розвинених форм таких об'єктів до більш розвинених	Зростання - кількісний прояв розвитку, характеристика його масштабів. Виступає складовою економічного розвитку	
В.Т. Бусел [13, с. 1043]	Розвиток - процес, унаслідок якого відбувається зміна якості чогонбудь, перехід від одного якісного стану до іншого	Зростання - кількісна зміна складу і взаємозв'язків системи, тобто процес збільшення в розмірах, обсягах, кількості [13, с. 1087].	Ріст – означає ставати більшим, вищим, довшим, збільшуватися кількісно, внаслідок поступового посилення, розвитку яких-небудь якостей перетворюватись на щось інше, досягати вищого ступеня розвитку [13, с. 386]

Таким чином, можна зробити висновок, що вищезазначені поняття схожі за змістом, але між ними існує принципова різниця. З трьох наведених понять найширшим є «розвиток», оскільки «ріст» і «зростання» лише відображають рівень розвитку, його кількісну характеристику. Отже сутність категорії «розвиток» розкривається за допомогою цих двох понять, та окрім кількісної складової включає ще й якісну, функціональну, системну.

На наступному етапі проведемо дослідження сутності терміну *«розвиток підприємства»*.

На сьогоднішній день учені-економісти не зійшлися на єдиній думці щодо трактування поняття «розвиток підприємства». Проте більшість з них ототожнюють процес розвитку з прогресом.

Основні відмінності поглядів авторів щодо трактування досліджуваного поняття дає можливість виділити такі наукові підходи щодо сутності розвитку підприємства: прогресивний, трансформаційний, кількісний, адаптивний. Характеристика підходів наведена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Узагальнення підходів до сутності дефініції «розвиток підприємства»

Назва підходу	Характеристика
Прогресивний	Зміна стану підприємства на більш прогресивний. Розвиток являє собою процес покращення діяльності підприємства, тобто зміну підприємства обов'язково на більш високий та прогресивний стан у порівнянні з попереднім.
Трансформаційний	Зміна підприємством свого якісного стану. Під розвитком слід розуміти сукупність змін, що призводять до зміни підприємством свого якісного стану під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ.
Кількісний	Розвиток як зростання розмірів підприємства та підвищення певних показників його діяльності
Адаптивний	В процесі свого розвитку підприємство набуває нових можливостей та властивостей, які дозволяють йому більш ефективно функціонувати у ринковому середовищі, підвищують його гнучкість у вирішенні комплексу внутрішніх суперечностей та адаптивність до змін зовнішнього середовища

Виходячи з наукових підходів до трактування сутності дефініції «розвиток підприємства» виділено його суттєві характерні ознаки, які зображено на рис. 1.2

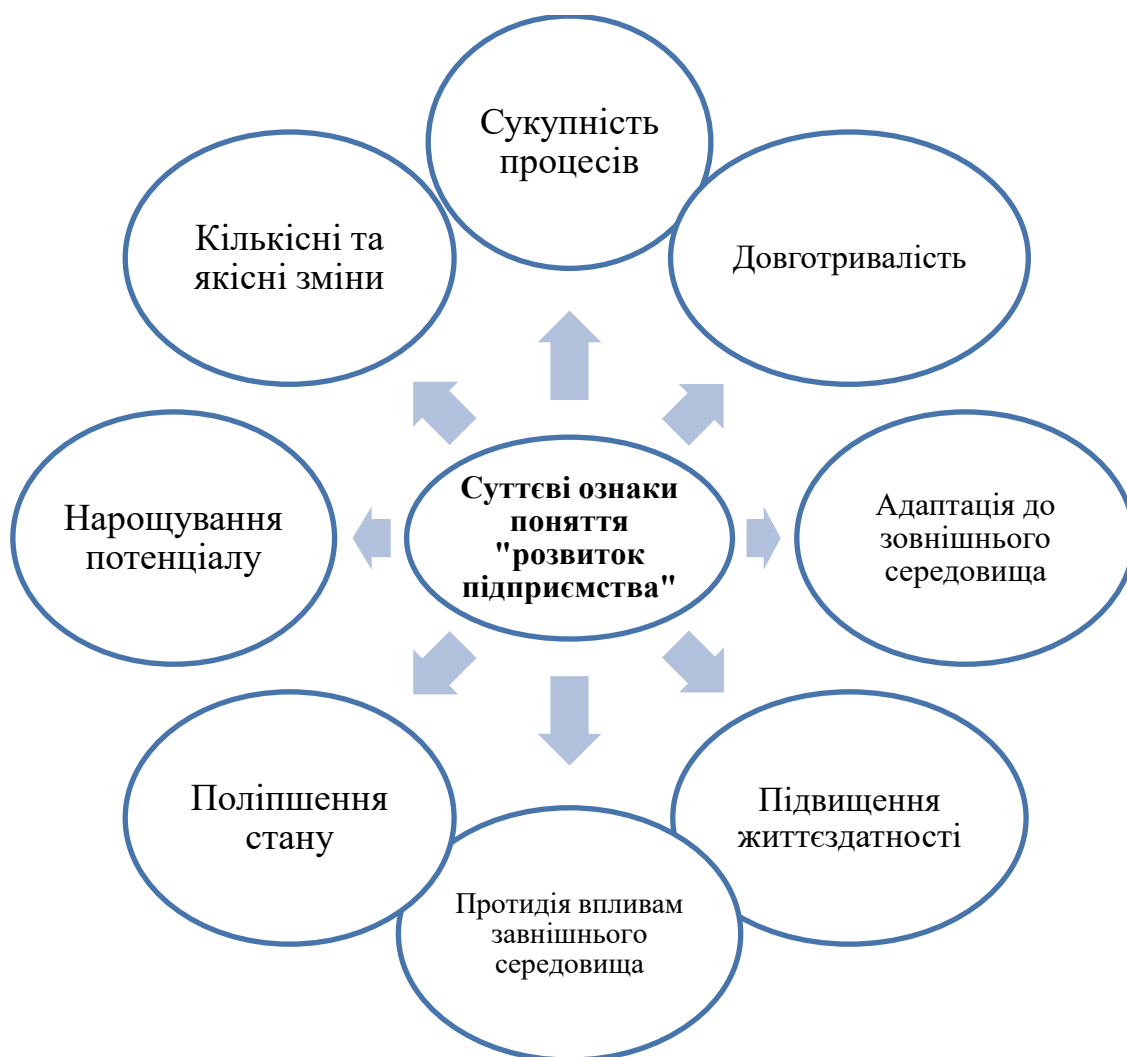

Рис. 1.2. Характерні суттєві ознаки поняття «розвиток підприємства»

Джерело: складено автором за джерелами [36, 43]

Узагальнюючи наукові підходи щодо визначення сутності поняття «розвиток підприємства», визначимо його як сукупність кількісних, якісних та структурних змін підприємства під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, у результаті чого воно підтримує свою життєздатність, нарощує власний потенціал, підвищує гнучкість та адаптивність до умов господарювання, а також досягає і підтримує конкурентні переваги у довгостроковій перспективі. У цьому визначенні з виділених наукових підходів об'єднано прогресивний, кількісний та адаптивний. При

цьому регрес у діяльності підприємства не відносимо до розвитку, оскільки він є антиподом процесу розвитку

Трактування терміну «розвиток підприємства» з позицій різних науковців представлена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Визначення поняття «розвиток підприємства»

Автори (джерело)	Визначення поняття «розвиток підприємства»
Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна [10]	Процес сукупних змін у соціально-економічній системі підприємства, спрямований на його перехід у новий якісно-кількісний стан у часі під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, причому за напрямом він може бути як позитивним, так і негативним.
.А. Плугіна [11, с. 194]	Якісні перетворення в його діяльності за рахунок змін кількісних і структурних характеристик техніко-технологічних, організаційно-комунікаційних, фінансово-економічних ресурсів на основі ефективного використання інтелектуально-кадрових ресурсів та інформаційних технологій.
Р.О. Побережний [12, с. 91]	Спрямована зміна якісного стану організації, її структури, складу або властивостей, кількісних чи якісних змін елементів організації. При цьому розвитку організації притаманні ті ж властивості, що і «філософському розвитку», тобто циклічність і спіральність.
Н.В. Афанасьєв, В.Д. Рогожин, В.І. Рудика [13, с. 27]	Об'єктивна зміна тільки якісних характеристик системи обумовлена як фундаментальними законами природи (єдності та боротьби протилежностей, переходу кількості у якість, розвитку суспільства по спіралі та нагору), так і закономірностями функціонування конкретних систем (старіння устаткування, набуття досвіду і знань співробітниками, виснаження природних ресурсів), при якій формуються нові властивості системи.
Е.М. Коротков [14, с. 296]	Сукупність змін, які ведуть до появи нової якості та зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища.
О.В. Раєвнєва [5, с. 108]	Унікальний процес трансформації відкритої системи в просторі та часі, який характеризується перманентною зміною глобальних цілей його існування шляхом формування нової дисипативної структури і переводом його в новий аттрактор (одна з альтернативних траєкторій розвитку підприємства) функціонування.
С.П. Дунда [15]	Сукупність спрямованих, інтенсивних та якісних змін економічної природи, що відбуваються на підприємстві внаслідок суперечності у внутрішньому середовищі та впливів факторів зовнішнього середовища.
О.Є. Кузьмін [16, с. 36]	Розвиток кожної організації має циклічний характер, тобто проходить через певні стадії життєвого циклу, що визначають особливості виробничо-господарської, інвестиційної, фінансової та інших видів діяльності.
Ю.С. Погорєлов [6, с. 32]	Безупинний процес, що відбувається за штучно встановленою або природною програмою як зміна станів підприємства, кожен з яких є якісно іншим за попередній, через що у підприємства як у більш складної системи виникають, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості, нові властивості, якості та характерні

Автори (джерело)	Визначення поняття «розвиток підприємства»
	риси, які сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти його негативним впливам.
М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [15]	Довгострокова програма вдосконалення можливостей вирішувати різні проблеми і здібностей до відновлення, особливо шляхом підвищення ефективності управління культурою організації.
В. Кифяк [9, с. 193]	Динамічна система взаємодіючих підсистем, передумов, факторів і принципів, які формують вектор кількісних і якісних змін функціонування підприємством, спрямованих на досягнення пріоритетів.

На нашу думку, виходячи з вище зазначених визначень можна сказати, що *розвиток підприємства* – це сукупність змін, які ведуть до появи нової якості та зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища.

Враховуючи вище зазначенні визначення виділяють наступні типи розвитку:

1. Екстенсивний – характеризується проявом і збільшенням уже маючого.
2. Інтенсивний – характеризується виникненням якісно нових форм.
3. Екзогенний – тобто, несправжній розвиток, обумовлений тільки ззовні, навколишнім світом.
4. Ендогенний – дійсний розвиток, джерело якого знаходиться у середині самого що розвивається.
5. Індивідуальний розвиток – розвиток якої-небудь окремої істоти, від загального розвитку.
6. Інноваційний розвиток – характеризується перенесенням акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції.

Забродська Л.Д. розрізняє три форми розвитку:

Таблиця 1.4

Форми розвитку

Назва форми	Характеристика
Ринковий розвиток	Відображає процес розширення кола споживачів, клієнтури
Організаційний розвиток	Відображає процес розвитку індивідуума, груп, сфер відповідальності, систем управління, ініціатив тощо
Діловий розвиток	Це спрямування ресурсів туди, де вони мають забезпечити максимальну конкурентоспроможність протягом максимально великого терміну часу.

Афанасьєва Н.В., Рогожин В.Д., Рудика В.И. виділяють три головних напрямків розвитку: збільшенням масштабів споживання економічних ресурсів – кількісний аспект; зміни в складі елементів і їхніх комбінацій – структурний аспект; зрушення в споживчих характеристиках елементів, у їхній індивідуальній і інтегральній корисності – якісний аспект [23, с. 27].

На рисунку 1.3 зображено узагальнену класифікацію видів розвитку на рівні підприємства.

Рис. 1.3. Класифікація видів розвитку підприємства

Джерело: складено автором за джерелами [65, 74, 81].

Внутрішній розвиток – сукупність змін у соціально–економічній системі підприємства, які відбуваються під впливом факторів внутрішньої середовища підприємства.

Зовнішній розвиток – сукупність змін у соціально–економічній системі підприємства, які відбуваються під впливом факторів зовнішнього середовища підприємства.

Загальний розвиток – сукупність змін у соціально–економічній системі підприємства, які відбуваються під впливом факторів як внутрішнього так і зовнішнього середовища підприємства.

Ретроспективний розвиток – сукупність змін у соціально–економічній системі підприємства, що відбувалися у минулому періоді діяльності підприємства.

Поточний розвиток – сукупність змін у соціально–економічній системі підприємства, що відбуваються у поточному періоді діяльності підприємства.

Перспективний розвиток – сукупність змін у соціально–економічній системі підприємства, що відбуватимуться у майбутньому періоді діяльності підприємства.

Виробничий розвиток – сукупні зміни у виробничому потенціалі підприємства, які призводять до покращення виробничої діяльності підприємства.

Фінансовий розвиток – сукупні зміни у фінансовому потенціалі підприємства, які призводять до покращення фінансової діяльності підприємства.

Комунікаційний розвиток – сукупні зміни у комунікаційному потенціалі підприємства, які призводять до покращення комунікаційної діяльності підприємства.

Інноваційний розвиток – сукупні зміни у інноваційному потенціалі підприємства, які призводять до покращення інноваційної діяльності підприємства.

Маркетинговий розвиток – сукупні зміни у маркетинговому потенціалі підприємства, які призводять до покращення маркетингової діяльності підприємства.

Управлінський розвиток – сукупні зміни в управлінському потенціалі підприємства, які призводять до покращення управлінської діяльності підприємства.

Мотиваційний розвиток – сукупні зміни умотиваційному потенціалі підприємства, які призводять до покращення мотиваційної діяльності підприємства.

Трудовий розвиток – сукупні зміни у трудовому потенціалі підприємства, які призводять до покращення трудової діяльності підприємства [50].

Отже, розвиток підприємства являє собою постійний довготривалий процес поліпшення стану підприємства за рахунок структурних, кількісних та якісних змін під впливом чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, що дозволяє підприємству ставати більш гнучким та адаптивним, тобто підвищувати свою життєздатність.

1.2. Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства

Організаційно–економічне забезпечення підприємства трактують як систему формування цілей і стимулів, які дозволяють перетворити у процесі трудової діяльності рух (динаміку) матеріальних і духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів.

Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства слід розглядати як сукупність організаційних та економічних важелів (кожному з яких властиві власні форми управлінського впливу), які справляють вплив на економічні й організаційні параметри системи управління підприємством, що сприяє формуванню та посиленню організаційно–економічного потенціалу, отриманню конкурентних переваг та ефективності діяльності підприємства в цілому.

За останній період з'явилося досить багато публікацій, що з різних позицій висвітлюють питання організаційного та економічного забезпечення. У працях

вітчизняних і зарубіжних учених, таких як О.Г. Туровець і Е.Г. Гінзбурга, обґрунтовано тезис, що економічний аналіз й оцінювання є найважливішими функціями загального управління підприємством, хоча теорія і практика організування діяльності (виробництва) є загально методичною базою вирішення організаційних питань стосовно будь-якого об'єкта управління.

Але жодна діяльність не може здійснюватися без організованого процесу виконання поставлених завдань, і, відповідно, без можливого фінансового забезпечення. За дослідженнями А.Є. Глинської [2, 37], було обґрунтовано механізм формування збалансованої системи управління сталим розвитком, який завдяки узгодженню взаємодії організаційних методів та інструментів управління забезпечує нарощування позитивних перетворень в економічній, соціальній та екологічній сферах діяльності підприємства. Визначено, що управління доцільно здійснювати за умови використання відповідного організаційно-економічного механізму як сукупності інструментів, методів та важелів забезпечення довготривалої ефективності в економічній, соціальній та екологічній сферах. Головними та обов'язковими інструментами повинні бути діагностика діяльності підприємства з урахуванням критеріїв сталого розвитку, управління на основі системи збалансованих показників, залучення працівників до реалізації стратегії через розподіл відповідальності та формування системи мотивації.

На основі вивчення підходів учених до визначення поняття «економічне забезпечення», можна сформулювати таке визначення: *економічне забезпечення* – це основна частина господарського механізму підприємства, сукупність економічних методів, способів, форм та інструментів впливу на економічні відносини і процеси, що відбуваються на підприємстві.

Економічне забезпечення – це виробничо-економічна діяльність незалежно від її виду, яка характеризується універсальною ознакою, і загальною властивістю: це завжди перетворення економічних ресурсів у певний економічний продукт. Вони сприяють вирішенню проблем виявлення найбільш ефективних способів управління виробництвом і досягнення господарської рівноваги. Для ритмічно функціонуючого економічного забезпечення характерним є переважання внутрішніх взаємозв'язків складових частин системи між собою щодо чинників

зовнішнього впливу. В процесі своєї дії цей механізм доволі активно впливає на інші чинники виробництва і максимально пристосовує їх для виконання своїх завдань. При цьому багато ланок цілісного економічного забезпечення переходять у новий якісний стан, і в системи виникають нові функції і нові властивості. Розкриваючи сутність поняття «економічне забезпечення», необхідно зазначити, що воно є певною сукупністю взаємозалежних і взаємообумовлених функціональних елементів, об'єднаних єдиною метою свого функціонування і здатних до відтворення на більш якісному новому рівні за рахунок власних фінансових ресурсів [16, 50].

Отже, підсумовуючи розглянуте вище, можна стверджувати, що економічний розвиток – це процес якісних і кількісних змін господарської діяльності, що дає змогу підприємству підвищувати результативність своєї діяльності шляхом ефективного використання усіх наявних ресурсів. Аналіз літературних джерел та власні дослідження дозволяють класифікувати розвиток на підприємстві за певними ознаками (рис. 1.4).

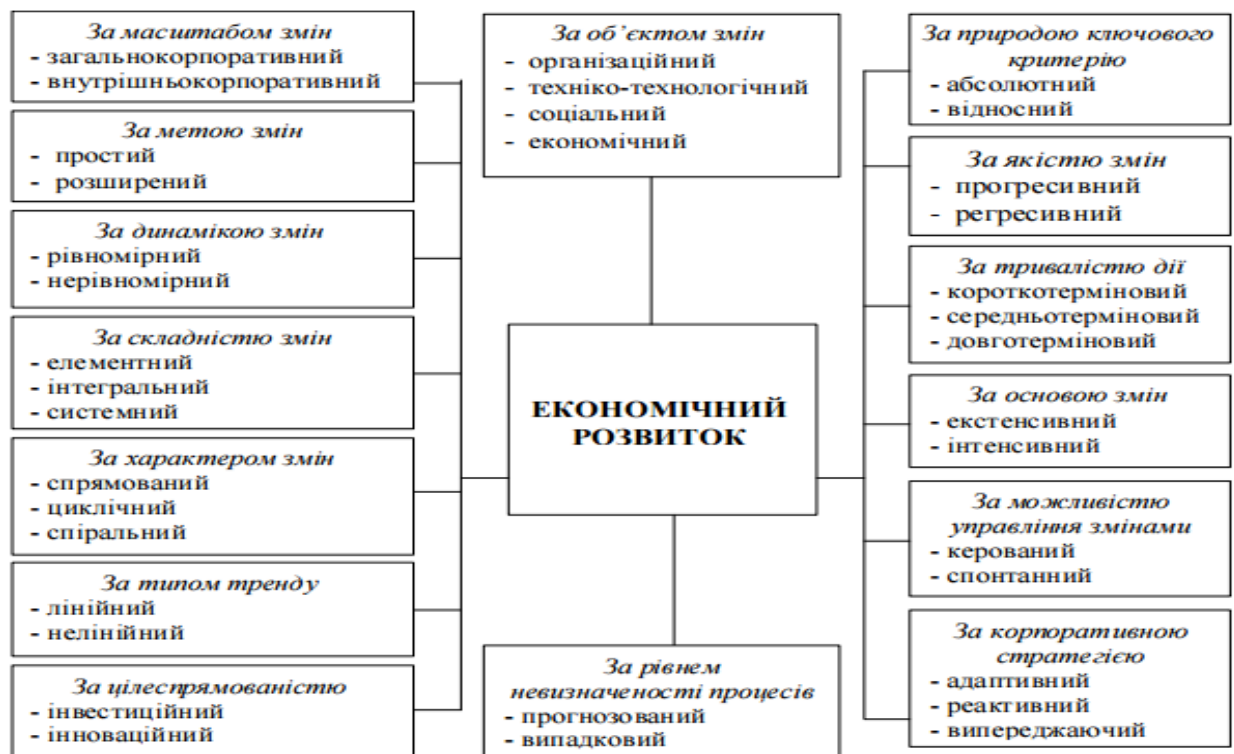

Рис. 1.4. Класифікація економічного розвитку підприємства

Джерело: складено автором за джерелами [18–26].

1. За масштабом змін у соціально-економічній системі підприємства:

– загальнокорпоративний (сукупність змін, що відбуваються у соціально-економічній системі підприємства внаслідок загальносистемних процесів; слід наголосити, що характер та інтенсивність розвитку окремих елементів системи не визначають розвитку усїєї системи);

– внутрішньокорпоративний (зміни, які відбуваються у соціально-економічній, структурно- функціональній та організаційно-функціональній складових: розвиток структурних одиниць; розвиток бізнес-процесів (бізнес-функцій).

2. За якістю змін у соціально-економічній системі підприємства:

– прогресивний (процеси, які забезпечують підвищення ефективності функціонування виробничо-комерційної системи підприємства, поліпшення якості його діяльності; розвиток «від нижчого до вищого»);

– регресивний (процеси, які призводять до погіршення чи незмінності ефективності функціонування виробничо-комерційної системи підприємства, зниження (фіксації) якості його діяльності; розвиток «від вищого до нижчого»).

3. За об'єктом змін у соціально-економічній системі підприємства:

– організаційний (сукупність змін, які приводять до удосконалення (погіршення) системи управління діяльністю підприємства: структурний розвиток; функціональний розвиток);

– техніко-технологічний (зміни техніко-технологічної системи підприємства, що призводять до підвищення (зниження) рівня прогресивності технологічних процесів, рівня технічної ефективності функціонування виробництва);

– соціальний (сукупність змін, які зумовлюють покращання (погіршення) соціально-психологічного клімату на підприємстві, а також його перехід на якісно новий рівень);

– економічний (сукупність безперервних змін, які сприяють удосконаленню (погіршенню) методів, способів, форм економічних розрахунків та усїєї економічної роботи).

4. За характером змін:

- спрямований (сукупність змін, що виникають та впливають на соціально-економічну систему підприємства у одному напрямку);
- циклічний (безперервно повторювана послідовність змін, що характеризуються коливанням ефективності діяльності, розміру витрат та інших показників діяльності підприємства);
- спіральний розвиток (безперервно повторювана послідовність змін, що характеризується не тільки циклічними коливаннями показників (параметрів) діяльності підприємства, але й їх переходом на якісно новий рівень).

5. За типом тренду:

- лінійний (сукупність змін, загальний напрям яких можна апроксимувати у лінійну функцію);
- нелінійний розвиток (сукупність змін, загальний напрям яких не можна апроксимувати у лінійну функцію).

6. За динамікою змін у соціально-економічній системі підприємства:

- рівномірний (зміни у соціально-економічній системі підприємства, що відбуваються з однаковою швидкістю або з однаковим прискоренням);
- нерівномірний (зміни у соціально-економічній системі підприємства, що відбуваються зі змінною швидкістю стрибкоподібно або зі змінним прискоренням).

7. За природою ключового критерію:

- абсолютний (сукупність змін у соціально-економічній системі підприємства, що можна виміряти у вартісних, натуральних чи умовних одиницях, які приводять до абсолютного зростання чи зменшення показників);
- відносний (сукупність змін у соціально-економічній системі підприємства, що можна виміряти відносно інших економічних показників, їх зростання чи зменшення показників).

8. За рівнем невизначеності процесів:

- прогнозований (зміни у соціально-економічній системі підприємства, які може передбачити керівництво підприємства з достатньою ймовірністю);

– випадковий (зміни у соціально-економічній системі підприємства, що не може передбачити керівництво підприємства з достатньою ймовірністю).

9. За основою змін у соціально-економічній системі підприємства:

– екстенсивний (зміни у соціально-економічній системі підприємства та ефективності її функціонування, що досягаються за рахунок кількісного збільшення (зменшення) обсягів факторів виробництва);

– інтенсивний (зміни у соціально-економічній системі підприємства та ефективності її функціонування, що досягаються за рахунок якісного покращання (погіршення) способів, методів чи технології використання факторів виробництва (підвищення їх якісного рівня).

10. За можливістю управління змінами:

– керований (зміни у соціально-економічній системі, які відбуваються під впливом осмислених дій менеджерів підприємства чи спеціально створених зв'язків);

– спонтанний (зміни у соціально-економічній системі підприємства, які не є результатом осмислених дій менеджерів підприємства, а виникають випадково).

11. За корпоративною стратегією:

– адаптивний (зміни, які мають на меті пристосування характеру функціонування підприємства до поточних умов діяльності (внутрішнього та зовнішнього характеру);

– реактивний (зміни, що відбуваються у соціально-економічній системі підприємства, спричинені зміною першого рівня аналізу);

– випереджаючий (зміни соціально-економічної системи підприємства, що передують іншим змінам другого рівня аналізу).

12. За складністю змін у соціально-економічній системі підприємства: елементний (зміни, які виникають та відбуваються у межах одного структурного елемента, бізнес-процесу тощо та істотно не впливають на інші характеристики соціально-економічної системи підприємства);

- інтегральний (сукупність змін, які виникають, відбуваються та впливають на декілька структурних елементів, бізнес-процесів тощо, впливаючи на аналогічні процеси);

- системний розвиток (зміни, які виникають, відбуваються та впливають на декілька структурних елементів, бізнес-процесів тощо та істотно впливають на усі характеристики соціально-економічної системи підприємства).

13. За метою змін:

- простий (зміни, які не забезпечують переходу соціально-економічної системи підприємства на якісно новий рівень функціонування);

- розширений (зміни, які забезпечують перехід соціально-економічної системи підприємства на якісно новий рівень функціонування).

14. За тривалістю дії:

- короткотерміновий (зміни, що відбуваються у соціально-економічній системі підприємства до 1 року);

- середньотерміновий (зміни, що відбуваються у соціально-економічній системі підприємства від 2 до 5 років);

- довготерміновий (зміни, що відбуваються у соціально-економічній системі підприємства понад 5 років).

15. За цілеспрямованістю:

- інвестиційний (сукупність змін, які пов'язані із оновленням та розширенням активів підприємства);

- інноваційний (науково-технічні зміни у виробничо-господарській системі підприємства, які супроводжуються нововведеннями).

У конкурентній боротьбі дуже важко вижити без глибоких розрахунків, обґрунтування і визначення перспектив, передбачення різних змін. Планування економічного розвитку передбачає розроблення цілей і завдань, визначення факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на ефективність планування, найкращих методів і способів реалізації планів для досягнення поставлених цілей.

На процес реалізації керівництвом підприємства функції планування економічного розвитку впливають фактори як внутрішнього, так і зовнішнього середовища організації. У табл. 1.5 проаналізовано вплив факторів внутрішнього середовища організації на планування економічного розвитку підприємства.

Таблиця 1.5

**Характеристика факторів внутрішнього середовища організації,
що впливають на ефективність планування економічного розвитку
підприємства**

Фактори внутрішнього середовища організації	Сутність факторів
Цілі	Формують перспективний курс розвитку підприємства та визначають кількісні та якісні показники економічного розвитку.
Інформаційне забезпечення	Якість отриманої інформації є визначальним фактором вибору та обґрунтованості напрямів розвитку організації. Сучасні інформаційні технології, які є засобом одержання та переробки інформації, дають змогу використовувати раціональні методи економічного аналізу діяльності підприємства.
Ефективність трудової діяльності керівника	Від ефективної трудової діяльності керівника залежить вибір напрямку розвитку організації та розроблення комплексної програми дій для вирішення пріоритетних завдань підприємства
Рівень кваліфікації працівників підприємства	Високий рівень кваліфікації трудових ресурсів підприємства забезпечує: виконання поставлених завдань; прийнятих управлінських рішень; зростання продуктивності праці, що дає змогу досягти запланованих результатів діяльності підприємства.
Ресурсне забезпечення	Розроблення планів матеріально-технічного забезпечення виробництва дозволяє акумулювати матеріальні, трудові та фінансові ресурси, які необхідні для вирішення поставлених завдань.
Технологія виробництва	Важливою передумовою ефективного планування економічного розвитку підприємства є оцінка відповідності технології виробництва стратегії розвитку підприємства.
Економічна безпека підприємства	Одна з умов економічного розвитку, що забезпечує стабільне та ефективне функціонування підприємства і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Джерело: складено автором за джерелами [18–26].

Плануючи економічний розвиток підприємства, доцільно здійснити аналіз факторів зовнішнього середовища організації, значення яких часто

залишається поза увагою керівництва підприємства. У таблиці 1.6 наведено характеристику факторів зовнішнього середовища організації.

Таблиця 1.6

Характеристика факторів зовнішнього середовища організації, що впливають на ефективність планування економічного розвитку підприємства

Фактори зовнішнього середовища	Сутність факторів
Економічні	Фактори, які є визначальними для ухвалення підприємством як поточних, так і стратегічних планів розвитку підприємства. До них належать: рівень інфляції, рівень доходів населення, рівень безробіття, рівень процентної ставки.
Політичні	Вибираючи стратегію розвитку, керівництво повинно врахувати політичні чинники, оскільки вони визначають соціально-економічні пріоритети в країні.
Соціальні	Ухвалення керівництвом підприємства будь-яких планових рішень повинно супроводжуватися врахуванням таких соціальних факторів, як механізм соціального захисту населення; рівень освіти і життя населення; звичаї та традиції.
Правові	Використання методів планування економічного розвитку підприємства повинно здійснюватись відповідно до Конституції, базових законодавчих актів та міжнародних договорів.

Джерело: складено автором за джерелами [38, 52].

Результати дослідження дають можливість зробити висновок про те, що планування економічного розвитку пов'язане складною взаємозалежністю з такими складовими: фінансовою, інформаційною, кадровою, правовою, виробничою, техніко-технологічною. Підвищення чи зниження показників, які характеризують кожен зі складових, може спричинити зміну економічного

розвитку підприємства. На рис. 1.5 подано модель планування економічного розвитку.

Рис. 1.5. Модель планування економічного розвитку підприємства

Джерело: складено автором за джерелом [64].

Охарактеризуємо роль кожної з виділених складових в процесі планування економічного розвитку підприємства:

- фінансова складова (під час планування економічного розвитку підприємства важливо оцінити фінансову стійкість підприємства, вагому роль відіграє ефективне управління фінансовими ресурсами та раціональна інвестиційна політика).

- кадрова складова (використання раціональної організаційної структури управління та ефективна трудова діяльність керівника, в поєднанні з працею кваліфікованих трудових ресурсів, забезпечують можливість вибору та реалізації стратегії економічного розвитку підприємства).

- інформаційна складова (сучасні інформаційні технології, ефективні методи збору, обробки та передачі інформації здійснюють

інформаційно-аналітичне забезпечення процесу господарської діяльності підприємства).

– виробнича складова (ефективна стратегія використання та формування ресурсного потенціалу підприємства є передумовою планування економічного розвитку підприємств).

– техніко-технологічна складова (задовільний стан матеріально-технічної бази, ефективне використання обладнання, будівель та споруд забезпечує технологічну незалежність та формування виробничого потенціалу підприємства).

– правова складова (необхідність дотримання відповідності внутрішньонормативної документації вимогам чинного законодавства).

Сутність організаційного забезпечення доцільно тлумачити через поняття «організаційних можливостей менеджменту», які полягають у налагодженні ефективного зв'язку між операційною діяльністю, зовнішнім контрагентом, а головне – ресурсами підприємства, що веде до зміни конфігурації. Визначено, що головними інструментами інтеграції процесів розвитку та ресурсної бази підприємства є: організаційна структура управління; здатність організації до адаптування; корпоративна культура; процеси прийняття рішення (ступінь централізації) та ін.[37].

Тому організаційне забезпечення залежить насамперед від організації взаємодії підрозділів, функціонально пов'язаних з економічною діяльністю та організаційних елементів усіх рівнів управління підприємством. Організаційне забезпечення управління повинно ґрунтуватися на виконанні базових організаційних принципів, до яких належать принцип делегування повноважень, принцип організаційної цілісності, єдиноначальства (тобто, чим повніший взаємозв'язок підлеглого з керівником, тим менша ймовірність отримання ним суперечливих вказівок і вища персональна відповідальність за наслідки роботи), діапазону управління, паритету повноважень і відповідальності, відповідності завдань, принцип єдності цілей, принцип гнучкості організаційних структур. Відповідно, треба пам'ятати, що гнучкість організаційних структур поліпшує виконання поставлених завдань.

Загальноорганізаційне забезпечення визначає можливості підприємства до інтеграції, створення та реконфігурації внутрішніх та зовнішніх компетенцій у

відповідь на динамічні зміни зовнішнього середовища. Тому формується висновок, що «організаційні спроможності менеджменту» відображаються в процесах прийняття рішень щодо формування структури та ефективного використання окремих складових капіталу підприємства, розвитку та ефективного використання структурних елементів, формування оптимальної структури виробництва та реалізації продукції, налагодження ефективної системи збуту продукції.

У поєднанні і правильному функціонуванні, організаційно–економічне забезпечення ефективності розвитку діяльності спроможне забезпечити ефективність контролю за основними та допоміжними процесами підприємства і його конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Весь процес насамперед повинен ґрунтуватися на мобілізації всіх ресурсів і реальному оцінюванні власних потенційних можливостей.

Організаційно–економічного забезпечення розвитку підприємства в узагальненому вигляді – це система прямих і зворотних зв’язків, які носять характер інформаційних потоків, управлінських рішень та організаційно–адміністративних дій, що базуються на процесі взаємодії суб’єктів господарювання один з одним з приводу господарської діяльності (рис. 1.6).

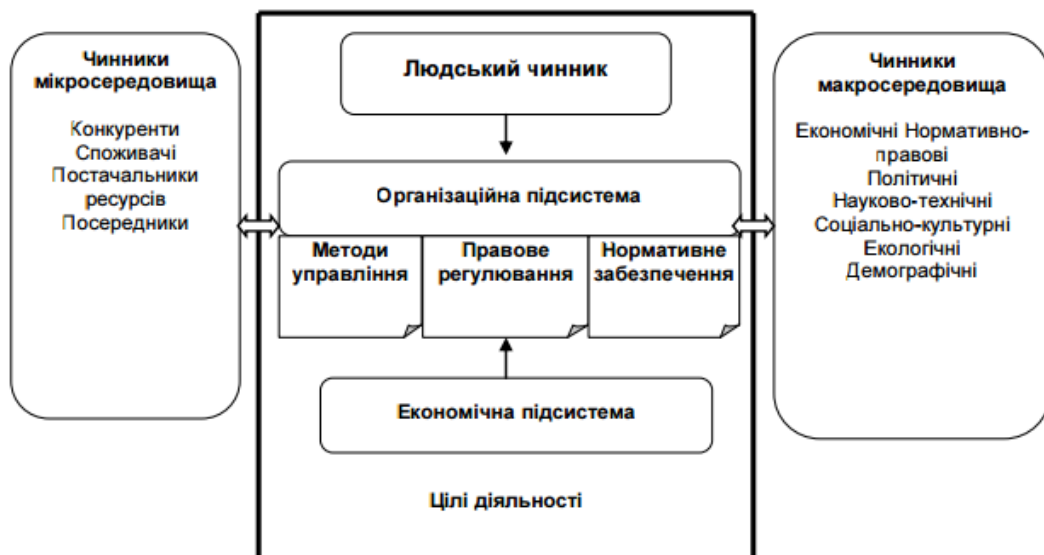

Рис. 1.6. Організаційно–економічне забезпечення функціонування підприємств

Джерело: складено автором за джерелами [81].

Починаючи з формування капіталу для відкриття підприємства і закінчуючи оцінкою ефективності його використання, організаційно–економічне забезпечення є невід'ємною частиною здійснення комплексу всіх дій.

Організаційна структура управління підприємством повинна постійно розвиватися і вдосконалюватися, пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі і сфері управління. Її форми і методи не можуть залишатися незмінними.

Економічне забезпечення – це система економічних відносин, які виникають у процесі виробництва й реалізації благ (товарів, робіт, послуг) між окремими (самостійними) суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку і державою (регіоном), між самою структурою і її трудовим колективом, між власниками капіталу і найманими працівниками з приводу порівняння витрат із доходами, виявлення, розподілу та використання прибутку. Сукупно організаційно–економічне забезпечення становить невід'ємну частку у структурі ефективного розвитку підприємством [29, с. 68].

Ефективність функціонування структури підрозділів і підприємства загалом, як складної соціально–економічної системи, значною мірою залежить від правильності визначення і застосування методів управління. При чому, якщо йдеться про внутрішні фактори управління підприємством, потрібно використовувати поняття «організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства», якщо про зовнішні – тоді «механізм взаємодії з іншими підприємствами і організаціями».

Управління як процес, або функція, може відбуватися лише за допомогою спеціального апарату, який відповідає за збереження, цільове використання ресурсів, здійснює контроль за роботою виконавців щодо виконання програми бізнес–плану та господарських операцій технологічного процесу підприємницької діяльності. На будь–якому підприємстві є системи, які управляють і якими управляють і лише ця взаємопов'язаність надалі призведе до результативного функціонування. Нечітка постановка завдань, відсутність організаційного комплексу дій та економічного стимулювання роботи внаслідок неправильного розподілу повноважень і відповідальності працівників, усе це є фундаментом для виникнення дисбалансу в роботі підприємства.

Важливим аспектом проблеми стабільності уявляється питання про розподіл повноважень, рівня впливу на прийняті рішення. Унаслідок цих причин підприємство повинно оцінювати якість організаційної структури управління та виробляти ефективні механізми забезпечення її стабільності. Не можна забезпечити діяльність системи без плановості, компетентності, дисципліни та ієрархічності всіх її елементів. Якщо який–небудь елемент чи система управління відстає або працює по–старому, виникають диспропорції в організації, знижується ефективність її роботи, що неминуче призведе до банкрутства.

Формування і вдосконалення комплексу організаційного та економічного забезпечення повинно бути першочерговим управлінським рішенням керівництва, використання якого дасть змогу сформувати й реалізовувати конкретну послідовність заходів, що спрямовані на стабільне функціонування підприємства, його стійкий, перспективний розвиток [69].

На рис. 1.7. зобразимо складові, що взаємодіють між собою і створюють єдину функціонуючу систему, організаційне та економічне забезпечення.

Рис. 1.7. Взаємодія організаційного і економічного забезпечення

Джерело: складено автором за джерелом [69].

Виходячи з рис. 1.7, організаційне забезпечення та економічне забезпечення не можуть існувати самотійно, вони завжди взаємодіють і являються одним цілим. Оскільки, економічне забезпечення, під яким ми розуміємо основні економічні ресурси, а саме: трудові, основні, оборотні, фінансові та інформаційні, не можуть існувати без організаційного забезпечення, під яким ми розуміємо планування, прогнозування, мотивацію, контроль, організація та комунікацію, оскільки саме ці функції приводять в дію економічні ресурси. Отже, взаємодія економічного і організаційного забезпечення є основою розвитку підприємства, оскільки організаційне забезпечення приводить в дію економічне забезпечення результатом якого є виробництво та реалізація продуктів (робіт, послуг).

Отже, на нашу думку, ***організаційно–економічне забезпечення ефективного розвитку підприємства*** – це незворотна, спрямована та закономірна сукупність прямих і зворотних зв'язків, які носять характер інформаційних потоків, організаційних дій та економічного стимулювання, і направлені на перехід підприємства в новий якісно-кількісний стан у часі під впливом факторів внутрішнього й зовнішнього середовища.

1.3. Методичні підходи до оцінювання розвитку підприємства

Обґрунтування темпів економічного зростання є важливим вихідним завданням організаційно–економічного проектування, оскільки визначення потреби в інвестиційних ресурсах певної кількості і якості здійснюється виходячи з прогнозу саме цього показника, а його сутність полягає в можливостях зростання обсягу виробництва і реалізації продукції, що потребує додаткових вкладень як власних, так і залучених коштів.

Функції моніторингу темпів економічного зростання [17] повинні зводитися до дослідження економічних процесів, пов'язаних з розвитком підприємства, у взаємозв'язку, враховуючи зовнішні та внутрішні фактори; виявлення позитивних і негативних факторів, кількісний вимір їх впливу на стан підприємства; діагностики ймовірних відхилень цільових показників; а

також наукового обґрунтування управлінських рішень щодо нейтралізації негативної дії зовнішніх факторів. Реалізація функцій моніторингу темпів економічного зростання господарюючих суб'єктів здійснюватиметься шляхом відстеження показників зовнішнього і внутрішнього середовища, що характеризують темпи економічного зростання; виконання деталізованого порівняльного і факторного аналізу; прогнозування тенденцій стану досліджуваного підприємства; а також формування ефективної стратегії управління на основі оптимізації управлінських рішень.

Загалом основні показники можна групувати за такими напрямками діяльності підприємства: виробництво і освоєння нових видів продукції; матеріально-технічне забезпечення; праця і соціальний розвиток; інвестування; фінанси тощо. Крім того, показники можна класифікувати ще за такими ознаками, як економічний зміст, економічне призначення, спосіб відображення властивостей предмету дослідження тощо [15, 73, 74].

Дослідження показали, що до основних принципів формування системи показників оцінювання діяльності підприємств потрібно зарахувати зв'язок індикаторів зі стратегією розвитку підприємства у довгостроковій перспективі;

- релевантність (індикатори повинні чітко відображати головну мету і підпорядковані їй компліментарні цілі розвитку підприємства);
- цілісність охоплення усіх сфер діяльності підприємства та усіх ієрархічних рівнів управління, необхідність урахування як фінансових, так і нефінансових індикаторів;
- інтегрованість у систему менеджменту підприємства та інформаційна доступність індикаторів для усіх менеджерів;
- інформаційна прозорість, наочність та доступність індикаторів (у систему входять такі показники, які можна оперативно відстежувати і які не потребують значних коштів щодо їх формування, а також є простими для аналізу і зіставлення даних);

- взаємоузгодженість, взаємозалежність та збалансованість індикаторів;
- формальне представлення та кількісне вираження значень індикаторів (розрахунок числових значень індикаторів за однозначними алгоритмами без жодних суб'єктивних оцінок, переведення якісних значень у кількісну шкалу на підставі теорії нечітких множин і формування лінгвістичних змінних);
- обмеженість кількості індикаторів (не більше 25).

Економічне зростання підприємства розглядають насамперед як необхідну умову досягнення розвитку, як здатність господарюючого суб'єкта нарощувати обсяги виробництва і реалізації продукції за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів і зменшення ступеня впливу зовнішніх факторів на умови і параметри діяльності з урахуванням принципів ефективності діяльності [56]. Але разом з тим такий підхід не в повній мірі дозволяє визначитись із кількісною оцінкою такого показника, оскільки неможливо в повній мірі визначитись із набором чинників, що здійснюють вплив на збільшення обсягів виробництва. Наприклад, результати досліджень С.А.Смоляка [19] вказують на те, що в середньо– та довгостроковому періоді головна мета функціонування підприємства зводиться до максимізації ринкової вартості власного капіталу. В свою чергу, ряд досліджень акцентує увагу не стільки на абсолютних, скільки на відносних показниках діяльності підприємства – показниках ефективності, які дозволяють більш коректно виконувати порівняння таких індикаторів.

Останній підхід є більш обґрунтованим, оскільки дозволяє порівнювати діяльність підприємств на різних етапах життєвого циклу з різними кількісними параметрами, а також підприємств різних галузей народного господарства, форм власності, організаційних форм господарювання. В якості такого індикатора ефективності використання потенціалу підприємства – темпів економічного зростання, доцільно скористатись підходом, запропонованим в роботах І.А. Бланка, Е.В. Борисової, К.В. Ковальської, І.Н. Омельченко, Н. Пласкової, Л.В. Руденко [37, с. 486], який дозволяє не тільки

обґрунтовувати темпи економічного зростання підприємства, а й виявляти, за рахунок яких факторів відбуваються такі зміни. Але необхідно також здійснювати порівняння в динаміці результатів цих розрахунків, на що вказує Н.В. Касьянова, яке, в свою чергу, дасть можливість виявляти фактори негативного і позитивного впливу.

Відповідно до висновків вказаних досліджень економічне зростання пропонується розуміти як здатність підприємства до нарощування власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку (а не за рахунок залучення додаткового капіталу), що не призводить до збільшення боргових зобов'язань підприємства. В даному випадку вже маємо більш конкретний показник, який дає змогу оцінити здатність підприємства до нарощування обсягів виробництва [76, с. 485] як основного показника темпів економічного зростання; головний критерій також має місце – збільшення рентабельності власного капіталу за рахунок більш ефективного його використання (переважно інтенсивний тип розвитку), а не за рахунок додаткового залучення боргів, яке характеризує переважно екстенсивний тип розвитку. Разом з тим такий якісний аналіз необхідно доповнити кількісним, щоб виявити переваги і недоліки такого підходу, а також сфери його застосування. Розраховувати темпи економічного зростання підприємства необхідно наступним чином:

$$T_{EZ} = \frac{ЧП_{реінв}}{ЧП_{розп}} \cdot \frac{ЧП_{розп}}{ВР} \cdot \frac{ВР}{А} \cdot \frac{ЗК+ВК}{ВК} \times 100\%, \quad (1.1)$$

де T_{EZ} – темпи економічного зростання, %;

$ЧП_{реінв}$ – частина чистого прибутку, реінвестована в діяльність підприємства, грн.;

$ЧП_{розп}$ – частина чистого прибутку, яка підлягає розподілу між власниками підприємства, грн.;

$ВР$ – виручка від реалізації продукції (за вирахуванням податку на додану вартість), грн.;

$А$ – середньорічна вартість активів підприємства, грн.;

$ЗК$ – середньорічна вартість залучених коштів, грн.;

ВК – середньорічна вартість власного капіталу, грн.

Дати кількісну оцінку відповідно до даної моделі доцільно за допомогою характеристики окремих її складових частин. Так, перша частина моделі характеризує дивідендну політику, яка представляється співвідношенням накопиченої і спожитої часток отриманого за підсумками року чистого прибутку, тобто представляє собою ефективність фінансової діяльності; друга – рентабельність продажу, тобто ефективність вкладення коштів у виробничу діяльність (інвестиційна діяльність відповідно до методології бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності); третя – ресурсовіддачу, що також відображає ефективність господарської діяльності підприємства в сфері використання наявних ресурсів; четверта – коефіцієнт фінансової залежності (співвідношення між залученими і власними коштами), тобто рівень фінансової безпеки підприємства.

Відповідно до змістовного наповнення кожного з показників, які формують темпи економічного зростання, економічний зміст показника в цілому доцільно розглядати як можливості зростання обсягу виробництва підприємства за рахунок реінвестування власних зароблених коштів в господарську діяльність підприємства крізь взаємозв'язок і взаємозалежність всіх аспектів діяльності підприємства – фінансової, інвестиційної, виробничої.

Таким чином, ця факторна система описує виробничу, фінансову і інвестиційну діяльність підприємства, поєднуючи їх в один інтегральний показник, за яким обиратиме потім стратегію подальшого розвитку. Відповідно до можливих варіантів керівництву господарюючих суб'єктів доцільно обрати один з двох напрямків розвитку: суть першого полягає в тому, що темпи економічного зростання на певні моменти функціонування підприємства задаватимуться жорстко відповідно до розроблених планів; або другий варіант – можна задати його мінімальне значення і збільшення у часі, використовуючи при цьому наявні важелі – дивідендну політику, рентабельність продажу продукції, ресурсовіддачу, джерела фінансування поточної і стратегічної діяльності.

Підхід враховує недоліки попереднього підходу, але має свої: оцінюючи темпи економічного зростання, він враховує вплив лише двох факторів – дивідендної (інвестиційної) політики підприємства, а також рентабельності власного капіталу, залишаючи поза увагою ефективність інших видів діяльності (рентабельність продажу, ресурсовіддачу тощо), тобто попередній підхід, маючи математичні проблеми (з обчисленнями) з економічної точки зору більше відповідає його змістовному наповненню і відображенню чинників, які зумовлюють його величину. Позбавлений вказаної низки проблем підхід:

$$T_{ЕЗ} = \frac{\Pi_{\text{кап}}}{\text{ЧП}} \times \frac{\text{ЧП}}{\text{ЕВІТ}} \times \frac{\text{ЕВІТ}}{\text{ВР}} \times \frac{\text{ВР}}{\text{К}} \times \frac{\text{К}}{\text{ВК}} = d_{\text{Пкап}} \times d_{\text{ЧП}} \times r_{\text{об}} \times K_{\text{від}} \times \text{КФ}, \quad (1.2)$$

де $\Pi_{\text{кап}}$ – сума капіталізованого прибутку звітного періоду, грн.;

ЧП – сума чистого прибутку звітного періоду, грн.;

ЕВІТ – загальна сума прибутку до виплати відсотків і податків.

Відповідно до методики його формування і національних стандартів бухгалтерського обліку України цей показник представляє собою не що інше, як операційний прибуток до оподаткування, грн.;

ВР – виручка від реалізації продукції, грн.;

К – капітал підприємства, грн.;

ВК – величина власного капіталу підприємства, грн.;

$d_{\text{Пкап}}$ – питома вага капіталізованого прибутку в чистому прибутку, коефіцієнт;

$d_{\text{ЧП}}$ – питома вага чистого прибутку в фінансових результатах операційної діяльності до оподаткування, коефіцієнт;

$r_{\text{об}}$ – рентабельність обігу, грн./грн.;

$K_{\text{від}}$ – капіталовіддача, грн./грн.;

КФР – коефіцієнт фінансового ризику.

Як бачимо, при такому підході використовується більш широкий набір показників, а складові частини цієї моделі мають досить важливий вплив на результативність діяльності підприємства, оскільки оцінюють різні аспекти

діяльності господарюючого суб'єкта: питома вага капіталізованого прибутку в чистому прибутку характеризує інвестиційну (дивідендну) політику господарюючого суб'єкта; питома вага чистого прибутку в фінансових результатах операційної діяльності до оподаткування характеризує рівень податкового тиску, оподаткування фінансових результатів; рентабельність обігу характеризує прибутковість виробничої діяльності підприємства; капіталовіддача надає оцінку ефективності використання наявного на підприємстві капіталу у вигляді реалізованої продукції; коефіцієнт фінансового ризику, характеризує співвідношення сукупних і власних коштів, інвестованих в діяльність підприємства, тобто за його допомогою доцільно оцінювати ефективність структури існуючих джерел фінансування господарської діяльності [11, 12].

Порівняння наведених підходів дає змогу зробити наступні висновки: використовуючи фактично однакові показники, вони надають оцінку діяльності підприємства з точки зору всіх аспектів його діяльності (операційної, інвестиційної і фінансової); мають чітке і логічне змістовне наповнення з точки зору використання як скороченої, так і подовженої моделі; друга і третя моделі є більш пристосованими до практичного використання, оскільки розрахунок показників, які характеризують дивідендну (інвестиційну) політику, не призводить до виконання некоректних математичних операцій; але разом з тим визначені підходи в тому вигляді, в якому оприлюднені, не вказують на напрямки вдосконалення політики підприємства з метою досягнення розвитку, що потребує обґрунтування впливу присутніх в факторних системах чинників на результируючий показник.

Враховуючи наведені алгоритми формування, недоліки і математичні особливості розрахунку темпів економічного зростання пропонується наступний алгоритм його оцінки і аналізу з використанням прийомів економічного аналізу.

Даний алгоритм складатиметься з декількох етапів:

Перший етап.

Побудова факторної моделі показника, представлена на рис. 1.8

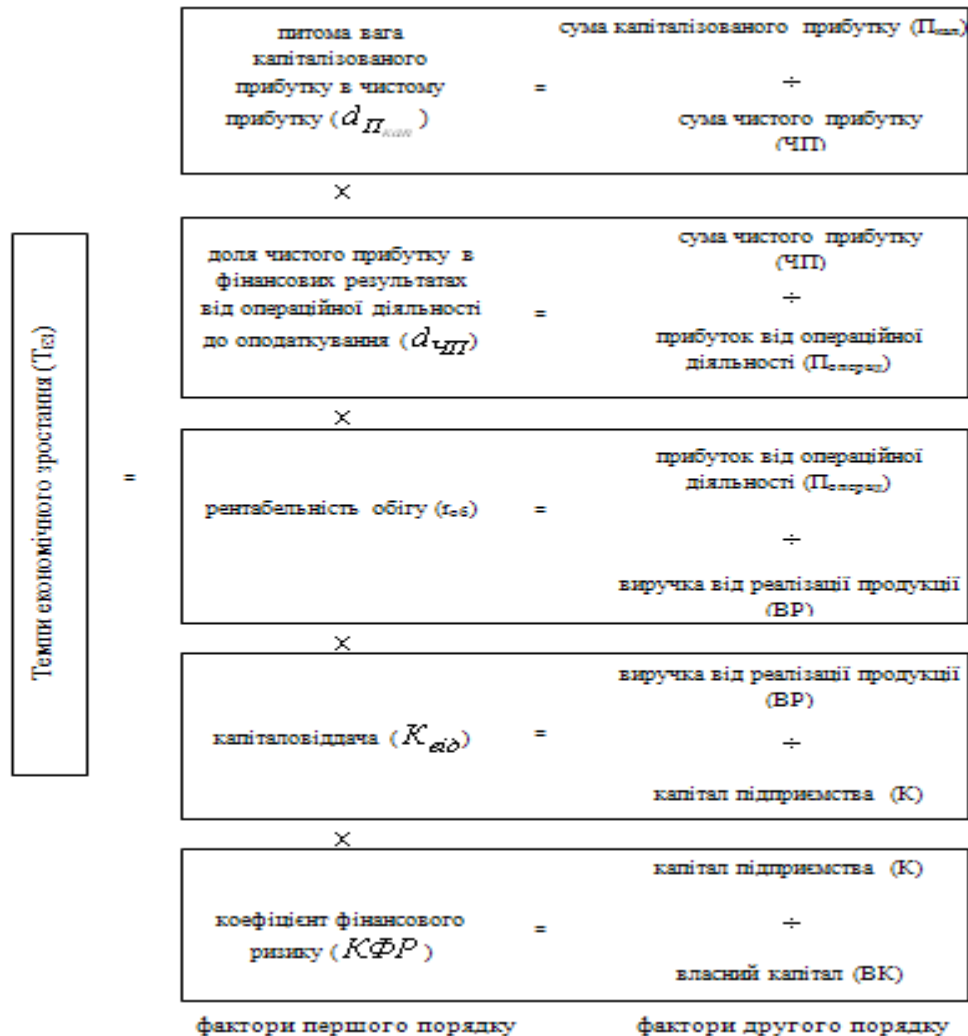

Рис. 1.8. Факторна модель показника «темпи економічного зростання»

Джерело: складено автором за джерелами [23, 42, 72].

Другий етап.

Формування інформаційного забезпечення розрахунків. Основними джерелами інформації для виконання всіх розрахунків є бухгалтерська фінансова звітність підприємства: форма 1 «Баланс», за даними якої розраховується середньорічна вартість власного і залученого капіталу, активів; форма 2 «Звіт про фінансові результати», де з відповідних рядків береться виручка від реалізації продукції, чистий прибуток, операційний прибуток до оподаткування, дивіденди на прості акції, форма 2–Б «Звіт про

випуск, реалізацію та обіг цінних паперів», згідно з якою визначаються суми сплачених дивідендів на прості і привілейовані акції, а також витрати на викуп цінних паперів.

Третій етап.

Факторний аналіз побудованої моделі, який полягає не тільки у визначенні величини показника за певні періоди часу, але й обчисленні впливу його чинників.

Зміни темпів економічного зростання за рахунок факторів першого порядку доцільно розрахувати способом абсолютних різниць, який використовується для факторних моделей мультиплікативного типу (до яких відноситься аналізований показник). Використання цього способу дозволить обчислити зміни в темпах економічного зростання:

1) за рахунок зміни питомої ваги капіталізованого прибутку в чистих результатах діяльності:

$$\Delta T_{Ezd_{\text{Пкап}}} = (d_{\text{Пкап}}^1 - d_{\text{Пкап}}^0) \times d_{\text{ЧП}}^0 \times r_{\text{об}}^0 \times K_{\text{від}}^0 \times K\Phi I^0, \quad (1.3)$$

де індекси 1 і 0 - позначають відповідно той рік, за який аналізуються темпи економічного зростання, і попередній (базовий) рік;

$d_{\text{Пкап}}$ - питома вага капіталізованого прибутку в чистому прибутку підприємства;

$d_{\text{ЧП}}$ - частка чистого прибутку в фінансових результатах від операційної діяльності до оподаткування;

r - рентабельність обігу;

$K_{\text{від}}$ - капіталовіддача

$K\Phi I$ - коефіцієнт фінансового ризику

2) за рахунок зміни питомої ваги чистого прибутку в результатах від операційної діяльності:

$$\Delta T_{Ezd_{\text{ЧП}}} = d_{\text{Пкап}}^1 \times (d_{\text{ЧП}}^1 - d_{\text{ЧП}}^0) \times r_{\text{об}}^0 \times K_{\text{від}}^0 \times K\Phi P^0 \quad (1.4)$$

3) за рахунок рентабельності обороту:

$$\Delta T_{Ezr_{\text{об}}} = d_{\text{Пкап}}^1 \times d_{\text{ЧП}}^1 \times (r_{\text{об}}^1 - r_{\text{об}}^0) \times K_{\text{від}}^0 \times K\Phi P^0 \quad (1.5)$$

4) за рахунок капіталовіддачі:

$$\Delta T_{EЗ_{Квід}} = d_{П_{кап}}^1 \times d_{ЧП}^1 \times r_{об}^1 \times (K_{від}^1 - K_{від}^0) \times КФР^0 \quad (1.6)$$

5) за рахунок коефіцієнта фінансового ризику:

$$\Delta T_{EЗ_{КФР}} = d_{П_{кап}}^1 \times d_{ЧП}^1 \times r_{об}^1 \times K_{від}^1 \times (КФР^1 - КФР^0) \quad (1.7)$$

Дослідження та побудову системи факторних оцінок рівня розвитку підприємства варто розпочати з визначення, за джерелом [1, с. 100–109], **«розвиток підприємства»** – це процес переходу від поточного стану підприємства до кращого (досконалішого) порівняно з попереднім станом відповідно до поставлених цілей. У роботі [42, с. 627–637] зазначається, що поняття розвитку підприємств тісно переплітається із потенціалом та конкурентоспроможністю. Там сам пропонуються такі методи оцінювання рівня розвитку підприємств:

- за показниками конкурентоспроможності (особливість цього методу полягає тому, що на основі визначеного рівня конкурентоспроможності підприємств роблять висновок про рівень його розвитку, тобто вони є прямо пропорційні);

- за фазою розвитку підприємства (при дослідженні рівня розвитку підприємства можна опиратися на фазу життєвого циклу, в якій воно перебуває);

- за допомогою інтегрального показника (розраховується інтегральний показник кількісної оцінки стану розвитку підприємства за допомогою методу таксономії, оскільки цей метод враховує вплив факторів, які мають різну розмірність та способи опису або інших методів);

- оцінювання рівня розвитку підприємства як ступеня реалізації потенціалу (полягає у визначенні рівня потенціалу, який має підприємство. Рівень розвитку підприємства дорівнюватиме ступеню реалізації певної складової потенціалу підприємства, а саме його найнижчому показнику).

На основі третього методу, а саме за допомогою інтегрального показника, ми визначатимемо рівень розвитку підприємства. Базою для виведення

інтегрального показника слугуватиме система факторних оцінок рівня розвитку підприємства. Розглянемо існуючі підходи до формування системи показників оцінювання діяльності підприємства та його розвитку. Систему економічних показників можна розглядати як сукупність взаємопов'язаних економічних показників, за допомогою яких можна отримати вичерпну кількісну та якісну інформацію про діяльність та розвиток підприємства [3, с. 367]. Варто зазначити, що показник – свідчення, доказ, ознака чого–небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення у чому–небудь; дані, які свідчать про кількість чого–небудь [44, с. 838]. Є й інші визначення показника: кількісна характеристика певної властивості соціально–економічних об'єктів та процесів [68, с. 786]; якісна величина, що є результатом розрахунків чи вимірювання.

З огляду на ці позиції групу показників інвестиційної стійкості необхідно доповнити показником дивідендної політики. Враховуючи вимоги щодо побудови неупередженої адекватної реальної системи показників для оцінки стану підприємства і рекомендації щодо змістовного наповнення визначених груп показників, і узагальнюючи результати попередніх досліджень в напрямку формування системи показників розвитку підприємства пропонується наступна система його показників, представлена в табл. 1.7.

Дана система показників економічної стійкості підприємства відповідає трьом з чотирьох вимог щодо її побудови. З приводу останньої вимоги, яка стосується необхідності врахування тенденцій зміни показників, то її реалізація доцільна за допомогою розрахунку коефіцієнта змінюваності показників, наведених в таблиці 1.5, який врахує їх зміну і її напрям.

Разом з тим ця система має відповідати трьом складовим компонентам розвитку підприємства – кількісній, якісній і структурній; розподіл показників за функціональними сферами і вказаними групами індикаторів наведений в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Показники оцінки розвитку функціональних сфер підприємства

Функціональні сфери оцінки	Показники
Виробнича	рентабельність виробництва, рентабельність найбільш важливих видів продукції, додана вартість на одного працюючого, матеріаломісткість продукції, Віддача основних засобів, якість продукції, час виробництва і знаходження продукції на ринку, номенклатура виробів, затребувана споживачами, обсяг реалізованої продукції
Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії, ліквідної платооспроможності, оборотність дебіторської і кредиторської заборгованості, коефіцієнт Бівера, ймовірність банкрутства, чистий прибуток, ринкова вартість підприємства
Трудова	кількісний склад і структура працівників, коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників, коефіцієнт стабільності кадрів, рівень освіти працюючих, співвідношення соціальної відповідальності і обсягу реалізованої продукції на одного працюючого, рівень забезпечення працівників соціальним пакетом, якість мотиваційної системи
Маркетингова	рентабельність продаж, темпи зростання обсягів реалізованої продукції, залишок готової продукції на складі до загального обсягу реалізованої продукції, співвідношення витрат на стимулювання і обсягу реалізації продукції, співвідношення витрат на маркетингові дослідження і загального обсягу реалізованої продукції
Інвестиційна	обсяг інвестицій у виробництво до загального обсягу виробленої продукції, рентабельність фінансових інвестицій, коефіцієнт прибутковості власного капіталу, коефіцієнт прибутковості активів, дивідендна політика, стратегічні капіталовкладення
Організаційна	рівень протидії співробітників підприємства запланованим змінам; спроможність підприємства до освоєння нових виробів; готовність персоналу до проведення змін; рівень відповідності прямих керуючих впливів запланованим змінам; коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток; відповідність стратегічним пріоритетам розвитку підприємства; пристосованість для впровадження сучасних інформаційних технологій гнучкість та адаптованість організаційної структури, оперативність в реалізації управлінських рішень; функціональна і структурна логічність, ступінь централізації управління
Інноваційна	інноваційний потенціал, питома вага інновацій в обсягу реалізованої продукції, час підготовки і освоєння нового виробу, витрати на дослідження та розробки, кількість запатентованих винаходів, обсяг продажів інноваційної продукції
Інформаційна	структура інформаційної служби, надійність джерел інформації
Екологічна	вартість земельних ресурсів, обсяг викидів шкідливих речовин в навколишнє природне середовище; зростання виробництва в розрахунку на 1% збільшення витрат ресурсів

Джерело: складено автором за джерелами [44, 68].

Показники економічної ефективності організаційно–технічних заходів у планах підприємств повинні враховуватися протягом усього періоду, в якому ці заходи забезпечують підвищення техніко–економічних показників виробництва або вирішення інших завдань (соціальних, природоохоронних та ін.).

Таблиця 1.8

Комплексна система показників розвитку підприємства

Група індикаторів	Функціональні сфери оцінки	Показники
Кількісні	Виробнича	час виробництва і знаходження продукції на ринку, обсяг реалізованої продукції
	Фінансова	чистий прибуток, ринкова вартість підприємства
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих, рівень забезпечення працівників соціальним пакетом
	Маркетингова	темпи зростання обсягів реалізованої продукції, залишок готової продукції на складі до загального обсягу реалізованої продукції
	Інвестиційна	стратегічні капіталовкладення
	Організаційна	рівень протидії співробітників підприємства запланованим змінам; рівень відповідності прямих керуючих впливів запланованим змінам; коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток
	Інноваційна	час підготовки і освоєння нового виробу, витрати на дослідження та розробки, кількість запатентованих винаходів, обсяг продажів інноваційної продукції
	Екологічна	вартість земельних ресурсів, обсяг викидів шкідливих речовин в навколишнє природне середовище
Якісні	Виробнича	рентабельність виробництва, рентабельність найбільш важливих видів продукції, додана вартість на одного працюючого, матеріаломісткість продукції, Віддача основних засобів, якість продукції
	Фінансова	ліквідність, платоспроможність, оборотність дебіторської і кредиторської заборгованості, коефіцієнт Бівера, ймовірність банкрутства
	Трудова	коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт стабільності кадрів, рівень освіти працюючих, якість мотиваційної системи
	Маркетингова	Рентабельність продаж
	Інвестиційна	Обсяг інвестицій у виробництво до загального обсягу виробленої продукції, рентабельність фінансових інвестицій, коефіцієнт прибутковості власного капіталу, коефіцієнт прибутковості активів

продовження таблиці 1.8

Якісні	Організаційна	спроможність підприємства до освоєння нових виробів; готовність персоналу до проведення змін; пристосованість для впровадження сучасних інформаційних технологій
	Інноваційна	Інноваційний потенціал
	Інформаційна	Надійність джерел інформації
	Екологічна	Зростання виробництва в розрахунку на 1% збільшення витрат ресурсів
Структурні	Виробнича	номенклатура виробів, потреба споживачів
	Фінансова	Коефіцієнт фінансової автономії
	Трудова	Структура працюючих, коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників, співвідношення соціальної відповідальності і обсягу реалізованої продукції на одного працюючого
	Маркетингова	Співвідношення витрат на стимулювання і обсягу реалізації продукції, співвідношення витрат на маркетингові дослідження і загального обсягу реалізованої продукції
	Інвестиційна	Дивідендна політика
	Організаційна	Відповідність стратегічним пріоритетам розвитку підприємства, гнучкість та адаптованість організаційної структури, оперативність в реалізації управлінських рішень; функціональна і структурна логічність, ступінь централізації управління
	Інноваційна	Питома вага інновацій в обсязі реалізованої продукції
	Інформаційна	Структура інформаційної служби

Джерело: складено автором за джерелами [3, 42, 56].

Запропонована система показників розвитку господарюючого суб'єкта дозволяє оцінити всі аспекти цього складного поняття, в тому числі за кількісними, якісними і структурними компонентами, що забезпечує підвищення рівня обґрунтованості рішень із забезпечення розвитку підприємства шляхом врахування всіх аспектів діяльності. Подальший розвиток положень щодо організаційно-економічного забезпечення розвитку потребує систематизації методів обґрунтування інвестиційних рішень з метою вибору найбільш ефективних.

Враховуючи значну кількість показників, які комплексно характеризують процеси, що мають місце на підприємствах (табл. 1.7), і з урахуванням важливості і внеску кожного з них в кінцеві результати діяльності, сформовані різні методики оцінки стану підприємства на основі інтегрального показника, який враховує ефективність використання всіх

функціональних сфер діяльності

Алгоритм формування інтегральної оцінки розвитку господарюючих суб'єктів необхідно представити наступним чином.

На першому етапі необхідно виділити три групи індикаторів процесів розвитку впродовж аналізованого періоду: 1 група – кількісні індикатори, виявлені під час складання фінансових та статистичних звітів; 2 група – якісні індикатори; 3 група – структурні індикатори. Необхідно зазначити, що інтегральну оцінку розвитку підприємства передбачалося визначати за складом компонент (табл. 1.7 і 1.8), однак практично повна відсутність відповідної інформації в статистичній звітності господарюючих суб'єктів стала істотним обмеженням в обґрунтуванні такої об'єктивної оцінки. У зв'язку з цим склад трьох груп індикаторів (табл. 1.9) буде меншим від кількості компонент, представлених в табл.1.7 і 1.8.

Таблиця 1.9

Склад індикаторів розвитку

Індикатор	Функціональна сфера	Показники
Кількісний	Виробнича	Обсяг реалізованої продукції
	Фінансова	Чистий прибуток
	Трудова	Середньооблікова чисельність працюючих
	Інвестиційна	Обсяг інвестицій у виробництво
Якісний	Виробнича	Рентабельність виробництва, матеріаломісткість продукції, Віддача основних засобів
	Фінансова	Коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнти оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості, коефіцієнт Бівера
	Маркетингова	Співвідношення витрат на стимулювання збуту і обсягу реалізації продукції
	Інвестиційна	Коефіцієнт прибутковості власного капіталу, коефіцієнт прибутковості активів
Структурний	Інвестиційна	Дивідендна політика

Джерело: складено автором за джерелами [18–26].

На другому етапі необхідно провести кількісний аналіз визначених індикаторів в динаміці (як ретроспективній, так і перспективній, якщо ставиться таке завдання) для обґрунтування попереднього висновку.

На третьому етапі необхідно визначити темпи зміни обґрунтованих на

першому етапі показників: для показників, що мають збільшуватися з плином часу, вибирається той, що має найбільше значення, а для критеріїв, що повинні зменшуватися в динаміці, - найменше значення; співвідношення для перших – це частка від ділення фактичних значень на найбільше, обране за еталон, для других – еталонного значення на фактичні значення показників. Таким чином отримуємо оцінки, які можна порівнювати між собою і використовувати як компоненти інтегральної оцінки розвитку. На цьому етапі також визначається внесок і важливість кожного показника в інтегральному шляхом опитувань керівників підприємств всіх рівнів із розрахунком відповідної значущості такого опитування за допомогою статистичних критеріїв.

На четвертому етапі формується інтегральна оцінка розвитку підприємства як сума множників темпів зміни показників діяльності і відповідних значень внеску кожного в кінцевий результат. Отримані результати дозволяють зробити відповідні висновки про динаміку розвитку підприємства впродовж певного періоду. Розрахунок інтегральної оцінки розвитку підприємства (I) можна представити у наступному вигляді:

$$I = \left(\sum_{j=1}^n \frac{\Pi_j}{\max \Pi_j} \cdot W_j + \sum_{j=n+1}^q \frac{\min \Pi_j}{\Pi_j} \cdot W_j \right) + \left(\sum_{k=1}^m \frac{\Pi_k}{\max \Pi_k} \cdot W_k + \sum_{k=m+1}^r \frac{\min \Pi_k}{\Pi_k} \cdot W_k \right) + \left(\sum_{l=1}^p \frac{\Pi_l}{\max \Pi_l} \cdot W_l + \sum_{l=p+1}^t \frac{\min \Pi_l}{\Pi_l} \cdot W_l \right) \quad (1.8)$$

$$\sum_{j=1}^q W_j + \sum_{k=1}^r W_k + \sum_{l=1}^t W_l = 1,$$

де I – інтегральна оцінка розвитку підприємства, частки;

j=1,q – кількість якісних показників розвитку;

j=1,n – показники, які відповідно до їх економічної сутності, повинні збільшуватися з плином часу;

j=n+1,q – показники, які відповідно до їх економічної сутності, повинні зменшуватися у часі;

W_j – вплив якісного показника на загальну оцінку розвитку (значущість), частки одиниці;

k=1,r – число кількісних показників розвитку;

k=1,m – показники, які відповідно до їх економічної сутності, повинні

збільшуватися з плином часу;

$k=m+1, r$ – показники, які відповідно до їх економічної сутності, повинні зменшуватися у часі;

W_k – вплив кількісного показника на загальну оцінку розвитку (значущість), частки одиниці;

$l=1, t$ – число структурних показників розвитку;

$l=1, p$ – показники, які відповідно до їх економічної сутності, повинні збільшуватися з плином часу;

$l=p+1, t$ – показники, які відповідно до їх економічної сутності, повинні зменшуватися у часі;

W_1 – вплив структурного показника на загальну оцінку розвитку (значущість), частки одиниці;

p_j – якісні показники розвитку;

p_k – кількісні показники розвитку;

p_l – структурні показники розвитку;

$\max \Pi$ – максимальне значення показника в групі відповідних показників;

$\min \Pi$ – мінімальне значення показника в групі відповідних показників.

Кількісний вираз оцінки може мати чотири інтервали значень: більше 5, більше одиниці, дорівнює одиниці або ж менше одиниці. В першому випадку доцільно зробити висновок про інноваційний тип розвитку, коли за аналізований період зберігаються тенденції до вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективного функціонування господарюючого суб'єкта.

У випадку, коли оцінка розвитку від 1 до 5 йдеться про прогресивний тип, коли значення дорівнює одиниці, настає граничний, проміжний стан розвитку підприємства – нема ні тенденцій до погіршення ситуації, але й не покращення не настає, тобто безбитковий тип розвитку. В останньому випадку необхідно зробити висновок про регресивний тип розвитку.

Висновок до 1 розділу

Дослідивши теоретичні засади організаційно–економічного забезпечення ефективного розвитку підприємства нами зроблено наступні висновки.

Розвиток підприємства – це сукупність змін, які ведуть до появи нової якості та зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища.

Економічний розвиток – це процес якісних і кількісних змін господарської діяльності, що дає змогу підприємству підвищувати результативність своєї діяльності шляхом ефективного використання усіх наявних ресурсів.

Сутність організаційного забезпечення доцільно тлумачити через поняття «організаційних можливостей менеджменту», які полягають у налагодженні ефективного зв'язку між операційною діяльністю, зовнішнім контрагентом, а головне – ресурсами підприємства, що веде до зміни конфігурації.

Метою формування організаційного забезпечення на підприємстві є сприяння вирішенню завдань, що поставлені у фінансовій, виробничій, господарській і соціальній сферах, за допомогою ефективно реалізації цього процесу; критеріями – адекватність та адаптивність сформованої структури; завданнями – розроблення системи управління, формування системи моделювання. Оцінювання організаційного ресурсу потребує дослідження існуючої системи управління, розподілу функцій і повноважень у її рамках, професійних та особистих якостей керівників й організаційного клімату зокрема. До найефективнішого методу організаційного забезпечення управління підприємством є метод навчання і підготовки персоналу до роботи заздалегідь намічених цілей.

Організаційно–економічне забезпечення розвитку підприємства в узагальненому вигляді – це система прямих і зворотних зв'язків, які носять

характер інформаційних потоків, управлінських рішень та організаційно–адміністративних дій, що базуються на процесі взаємодії суб’єктів господарювання один з одним з приводу господарської діяльності.

Проводити оцінку розвитку було запропоновано за допомогою інтегрального показника, що визначть визначатимемо рівень розвитку підприємства. Базою для виведення інтегрального показника слугуватиме система факторних оцінок рівня розвитку підприємства. Розглянемо існуючі підходи до формування системи показників оцінювання діяльності підприємства та його розвитку.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПрАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Загальна характеристика підприємства

Підприємство: Приватне акціонерне товариство Обухівський молочний завод «Лукавиця».

Форма власності підприємства – колективна.

ПрАТ «Обухівський молокозавод» має наступну структуру управління:

- відділ охорони праці та техніки безпеки;
- відділ збуту та постачання;
- відділ будівництва та ремонту;
- експлуатаційну службу;
- вимірювальну лабораторію;
- відділ головного технолога;
- фінансово-економічне управління;
- планово-економічний відділ;
- відділ організації праці та зарплати;
- відділ маркетингу;
- відділ технічного контролю;
- відділ кадрів.

ПрАТ «Обухівський молокозавод» розташований на території міста Обухів, Київської області по вулиці Каштановій, 1. Промислова площа підприємства пов'язана з автомобільною дорогою. Загальна площа, яку займає підприємство складає – 1709м².

Обухівський молочний завод засновано в 1943 році відразу після визволення Обухова від німецько-фашистських військ для переробки молока одержаного від колгоспів та індивідуальних господарств.

В 1957 році завод перенесено на нову ділянку, на якій він зараз і знаходиться, і майже повністю переобладнано. З початку основною діяльністю

підприємства було виробництво та реалізація молокопродукції. Ця ідея і була основою політики та стратегії підприємства. Але реалії життя та вимоги ринку внесли свої корективи до перегляду підходів та напрямлень діяльності заводу. З'явилась необхідність розширити сировинну зону та організувати фірмову торгівлю, що передбачало розширення нових партнерських стосунків.

В 1993 році завод було взято в оренду з правом викупу (лізинг).

В 1995 році було прийнято рішення про приватизацію і загальними зборами акціонерів було затверджено статут приватного акціонерного товариства «Обухівський молочний завод».

Предметом діяльності підприємства сьогодні є :

- заготівля молока, виробництво і реалізація молочної продукції;
- організація фірмової торгівлі молочною продукцією, а також іншими продовольчими товарами через фірмові магазини;
- інша виробнича, комерційна та посередницька діяльність.

Місія: створення конкурентоздатної продукції з торговою маркою «Лукавиця», асортимент якої здатен розвиватись та змінюватись з метою задоволення всіх вимог замовників на найвищому рівні.

Бачення: Обухівський молокозавод – одне з найстаріших відомих в районі та за його межами підприємств, зі своїми традиціями, що випускає молочну продукцію високої якості, задовольняє очікування споживачів, персоналу, партнерів, суспільства.

Здійснення цієї місії передбачає реалізацію основних принципів діяльності підприємства:

- задоволення постачальників через взаємовигідні умови, стабільну своєчасну оплату, створення іміджа підприємства як надійного ділового партнера;
- задоволення споживачів екологічно чистою молочною продукцією стабільної якості;
- задоволення персоналу поліпшенням умов праці та відпочинку, навчання, соціальні гарантії;
- задоволення суспільства постійними надходженнями до бюджету,

створенням нових робочих місць (також і для інвалідів), охорону навколишнього середовища.

Для забезпечення життєздатності політики та стратегії керівництвом заводу впроваджена та постійно вдосконалюється система управління процесами, що базується на:

- аналізі виконання політики в сфері якості;
- результатах аналізу контролю процесів;
- результатах контролю продукції і сировини
- результатах калібрування засобів і вимірювальної техніки;
- аналізі виконання коригувальних і запобіжних заходів;
- плануванні можливих змін в політиці і стратегії;
- результатах роботи з замовниками;
- результатах аналізування постачальників (сировини);
- пропозиції щодо поліпшення;
- претензії від замовників;
- інформація про впровадження нових технологічних процесів;
- аналізі виконання коригувальних заходів за минулий рік;

В процесі аналізу бере участь все керівництво. За результатами аналізу приймають рішення:

- визначити нові цілі щодо показників діяльності підприємства;
- вдосконалити продукцію згідно з вимогами замовників;
- внести зміни в процеси , політику, стратегію;
- переглянути потребу в ресурсах та інші.

Виходячи з місії та політики підприємства керівництво та персонал ініціюють розробку та впровадження екологічних програм, сприяючих екологічній безпеці виробництва та зниження шкідливої дії на навколишнє середовище. Цим досягається раціональне використання природних ресурсів. Завдяки їх впровадженню досягнуто безвідходне виробництво основних видів продукції.

Діяльність підприємства направлена на одержання прибутку шляхом здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності у

відповідності з чинним законодавством та Статутом підприємства. Підходи для подальшого розвитку підприємства постійно переглядаються в залежності від кон'юктури ринку, що забезпечує підприємству стабільні фінансові результати.

Прибуток утворюється за рахунок надходжень від фінансово-господарської діяльності після : покриття матеріальних та прирівняних до них витрат; витрат на оплату праці; внесення до бюджету передбачених законодавством України податків та інших платежів.

ПрАТ «Обухівський молочний завод» входить в асоціацію молочників України та в Спілку молочних підприємств України. Це дає змогу спілкуватись з конкурентами, обмінюватись інформацією, діяти спільно на благо всіх зацікавлених сторін.

ПрАТ «Обухівський молочний завод» визнано переможцем Всеукраїнського конкурсу якості продукції «100 кращих товарів України – 2003» у номінації «Продовольчі товари» за відмінну якість продукції – масла вершкового «Селянське». За виробництво цієї продукції присуджено золоту медаль Загальнонаціонального конкурсу «Вища проба».

На фестивалі морозива, що проходив у 2002 році у Національному виставковому комплексі «Експоцентр» України, морозиво торговельної марки «Лукавиця» посіло 2-е місце та нагороджено Кубком фестивалю і медаллю.

Товариство нагороджено дипломом за участь у презентації «Національний Сорочинський ярмарок у Києві» у 2003 році Почесними грамотами Київської обласної держадміністрації, Подякою голови Київської міської адміністрації.

Виробнича потужність підприємства теоретично складає 42300 т в рік, тобто 120 т молока на добу, а практично потужність підприємства складає 60 т за добу. За добу підприємство виробляє 21 т незбираномолочної, 3 т масла та 3т морозива.

Потужність переробки молока заводу складала 50 тонн за зміну.

З метою збільшення потужності та розширення асортименту молочної продукції у 1987 – 1990 роках проведена реконструкція заводу з добудовою

виробничих площ. На заводі було встановлено нові потужності по виробництву морозива.

Підприємство отримує сировину від господарств-постачальників на основі договірно-контрактних закупок. Так як підприємство знаходиться на госпрозрахунку і є акціонерним товариством то закупівля сировини проводиться на основі заключення прямих договорів з господарствами. Також підприємство має закупівельні пункти сировини від населення. В умовах ринкової економіки і жорсткої конкуренції закупівля сировини має для підприємства велике значення. Сировинною зоною для підприємства є 4 райони: Обухівський, Васильківський, Білоцерківський та Кагарлицький райони Київської області. Молоко закупають в КСП і фермерських господарствах, а також від населення через заготівельні пункти. Населення здає молоко в заготівельні пункти, та автоцистерни КСП, а також автоцистерни заводу збирають молоко з них. Для господарств умовами договору (якщо це потрібно) встановлюють норму повернення знежиреного молока.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємства на заводі організовано систему доставки замовленої продукції. Щодня до Києва виїжджають 7-8 машин, які доставляють продукцію в 70-90 пунктів роздрібної торгівлі. Серед постійних клієнтів продукції ТМ “Лукавиця”- санаторій “Конча – Заспа”, клінічна лікарня “Феофанія” та безліч санаторіїв та баз відпочинку, розташованих в Обухівському районі.

Функції управління логістикою бере на себе транспортний відділ. В його відомстві знаходиться весь автопарк підприємства.

Діяльність підприємства носить чітко виражений сезонний характер.

Асортимент готової продукції, що випускається заводом.

Асортиментна потужність заводу складає більше 40 видів продукції. На даний час підприємство має продукцію в такому асортименті:

1. Молоко (розливне – 2.5 % жирності, фасоване – 1.5 %, пряжене – 2.5 %, фасоване – 2.5%);
2. Кефір (фасований, класичний);
3. Йогурт питний («Полуниця», «Персик»);

4. Ряжанка фасована;
5. Сироватка фасована;
6. Сметана (вагова – 15% жирності, фасована – 15% жирність, фасована – 20% жирність);
7. Сир («Адигейський», «Селянський» фасований, «Столовий» фасований, ваговий);
8. Дитячі сирки з родзинками, з ваніллю;
9. Десерт сировий («Персик», «Екзотік», «Суниця», «Полуниця», «Чорниця»);
10. Масло («Селянське» спед шоколадне, «Селянське» вагове, «Селянське» фасоване, шоколадне вагове, шоколадне фасоване);
11. Морозиво (фруктове ваф.ст, вершкове ваф.ст, вершкове шоколадне ваф.ст, «Втіха», «Метелик», «Веселка» в ароматизованій глазури, «Лукавиця», «Еліт», «Сімейне» шоколадне, «Сімейне» вершкове, вершкове вагове).

Структуру цехів та підрозділів на заводі розглянемо за допомогою рис 2.1.

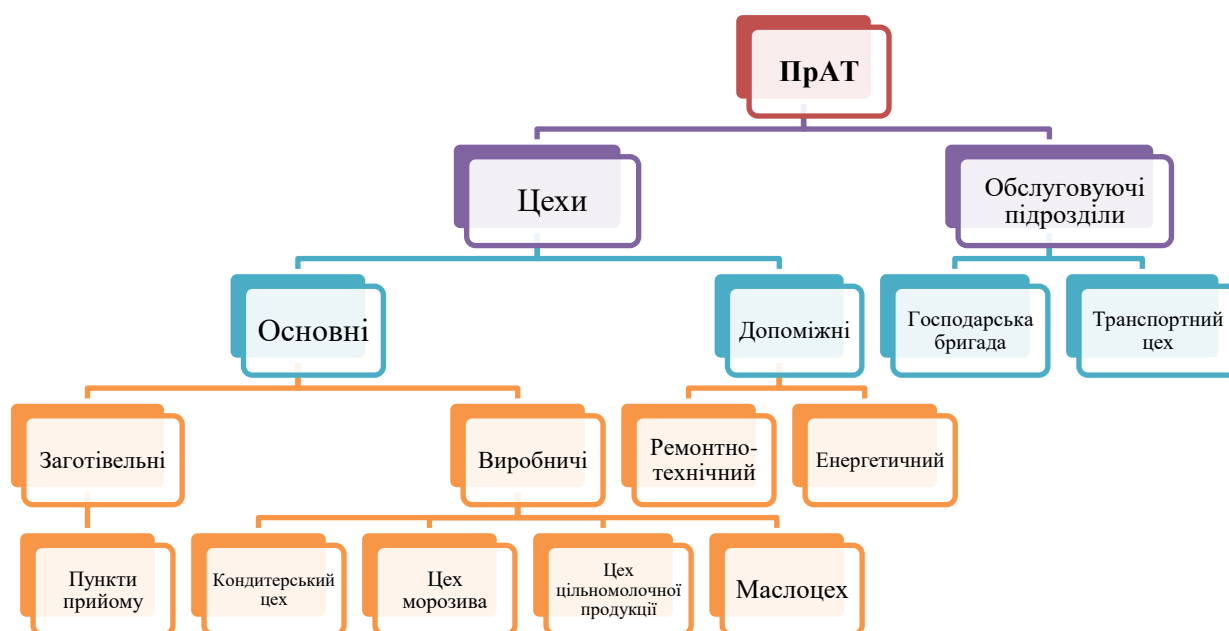

Рис. 2.1. Виробнича спрямованість та структура ПрАТ «Обухівський молочний завод»

Основні технологічні процеси:

Молоко до перероблення очищують, піддають тепловому та механічному обробленню, резервують та зберігають. Детальніше кожен з них розглянемо далі.

Очищення проводять з метою видалення механічного забруднення і мікроорганізмів. Цю технологічну операцію здійснюють шляхом фільтрування або сепарування.

Найбільш ефективно очищення молока здійснюють за допомогою сепараторів-молокоочисників, На підприємствах галузі застосовують також і так зване «холодне очищення» молока, яке здійснюють на сепараторах, призначених для роботи за низьких температур.

При відцентровому очищенні молока разом з механічними забрудненнями вилучають значну частину мікроорганізмів. Для досягнення найбільшого ступеня видалення мікробних клітин застосовують бактофугування, що підвищує ефективність видалення мікроорганізмів до 98 %.

Молоко відібране за якістю й очищене, направляють на нормалізацію.

Нормалізація – це процес встановлення МЧЖ в продукті. Процес відбувається в резервуарах. В резервуар направляють незбиране молоко і до нього додають вершки (якщо треба збільшити МЧЖ), або знежирене молоко (якщо МЧЖ треба зменшити). Нормалізація здійснюється з метою отримання молока з заданим гарантованим вмістом жиру залежно від вимог стандарту.

Сепарування молока – це процес розділення його на вершки та знежирене молоко за допомогою сепаратора–вершковідділювача.

Незбиране молоко надходить в спеціальний приймальний бачок, з якого подається в барабан сепаратора. В ньому молоко розподіляється тонкими шарами між тарілками. При надходженні молока в між тарілковий простір, жирові кульки, як найбільш легка частина молока відтісняються до осі обертання. Знежирене молоко під дією відцентровою сили переміщується до периферії. Сепарування відбувається за звичай при температурі 35 – 40 °С. Зі збільшенням швидкості обертання барабану, покращується якість

обезжирювання. Перед початком сепарування перевіряють чи правильно зібраний сепаратор.

Перші порції отриманого знежиреного молока виливають назад в приймальний бачок сепаратора, так як вони містять підвищену кількість жиру. Тривалість роботи сепаратора без миття не повинна перевищувати 1,5 – 2 години. Перед зупинкою сепаратора через барабан пропускають знежирене молоко для витіснення вершків.

Гомогенізація молока.

Гомогенізація досить широко використовується в молочній промисловості при виробництві цілого спектра молочних продуктів, для яких відстоювання жиру має негативні наслідки.

При зберіганні жир в молоці і в вершках відстоюється. Для усунення відстоювання жиру, молоко гомогенізують. Особливість гомогенізованого молока в тому, що його жирові кульки мають менший розмір (1 – 2 мкм).

Гомогенізоване молоко легше засвоюється, консистенція молока та вершків стає більш однорідною і в'язкою; кисломолочні продукти із гомогенізованого молока мають ніжні м'які згустки, які погано відділяють сироватку.

Температура гомогенізації повинна бути 28 – 36 °С або така, як температура пастеризації, тиск при цьому дорівнює 18 – 25 Мпа.

Теплова обробка молока.

Пастеризація на рівні з охолодженням є найбільш важливим процесом обробки молока. При правильному виконанні ці процеси дозволяють отримати молоко тривалого терміну зберігання.

Мета пастеризації полягає у знешкодженні патогенної мікрофлори й максимальної кількості усієї іншої мікрофлори без завдання значних збитків якості готової продукції.

В молочній промисловості застосовують два види обробки: пастеризація – нагрівання молока до температури нижче 100 °С.

Порча молока відбувається зазвичай в результаті дії мікрофлори, яка викликає скисання і гниття, які супроводжуються розпадом білків.

2.2. Аналіз основних показників діяльності та активів підприємства

Під аналізом активів розуміють наявність структури та показники ефективності використання основних засобів та оборотних коштів. Даний аналіз розпочнемо з розгляду техніко-економічних показників.

Метою аналізу основних показників діяльності є оцінка господарської діяльності, виявлення причинних взаємозв'язків і взаємодії різних факторів техніки та економіки, резервів виробництва, опрацювання заходів для раціоналізації використання ресурсів.

Основні показники діяльності підприємства розглянемо та проаналізуємо за допомогою таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2020-2022 рр.

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	100211	114733	159028	14522	44295	14,49	38,61
2.	Собівартість продукції, тис. грн	84971	95434	132536	10463	37102	12,31	38,88
3.	Чистий прибуток, тис. грн	3866	6824	12520	2958	5696	76,51	83,47
4.	Чисельність ПВП, чол	198	208	221	10	13	5,05	6,25
5.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	12431	16941	20506	4510	3565	36,28	21,04
6.	Середньорічний залишок оборотних коштів, тис. грн	10581	10482	16630	-99	6148	-0,94	58,66
7.	Віддача основних засобів	9,66	6,77	7,76	-2,89	0,98	-29,89	14,51
8.	Місткість основних засобів	0,1	0,15	0,13	0,05	-0,02	47,65	-12,67

продовження 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9.	Коефіцієнт оборотності, обороти	9,47	10,95	9,56	1,48	-1,38	15,59	-12,64
10.	Продуктивність праці, тис. грн/чол	606,52	551,60	719,58	-54,92	167,98	-9,05	30,45
11.	Рентабельність продукції, %	17,94	20,22	19,99	2,28	-0,23	–	–
12.	Рентабельність підприємства, %	14,66	24,89	33,71	10,23	8,83	–	–

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

З продемонстрованих в таблиці 2.1 даних можемо побачити що чистий дохід протягом аналізованих періодів зростає з 2020 по 2021р. на 14,49%, в той час як собівартість зростає на 12,31%, що свідчить про пропорційне зростання витрат на виробництво. За період 2022 року чистий дохід зростає на 38,61%, а собівартість зростає майже на тому ж рівні – 38,88%, тобто ріст доходів і витрат за цей період є рівномірним.

Зростання чистого прибутку відстежується протягом двох років і є досить значним. За 2021 рік він зростає на 76,51%, а в 2022р. вже на 83,47%.

При збільшенні обсягів виробництва зростає і чисельність промислово-виробничого персоналу з 198 осіб до 221, що є досить доречно враховуючи зростання чистого доходу та чистого прибутку.

Середньорічна вартість основних засобів зростає за рахунок введення нового обладнання. В 2020 році цей показник становив 12431 тис. грн, а вже у 2021 – 169,41 тис. грн, що на 36,28% більше. Що стосується період 2021–2022рр., то тут також має місце зростання до 20506 тис.грн (21,04%).

За допомогою показника віддачі основних засобів можна побачити, що в 2020 році на 1 грн вкладеного ресурсу підприємство виробляє продукції на 9,66 грн, в 2021 році на 6,77 грн, а в 2022 – 7,76. Цей показник є нестабільним, але в 2022 році мало місце покращення на 14,51% у відносному відхиленні і на 0,98 грн в абсолютному, що є позитивним явищем, адже чим більший показник віддачі основних засобів, тим ефективніше вкладені ресурси.

Місткість основних засобів демонструє що у 2020 році на 1 грн продукції було витрачено 0,1 грн ресурсу, в 2021 році 0,15 грн, а в 2022 – 0,13. За 2022 рік цей показник знизився на 12,67%, що є негативним явищем, адже чим менше ресурсів було затрачено, тим ефективніше вони були використані.

На основі показника оборотності оборотних активів показано, що за аналізовані періоди мають місце коливання. За 2021 рік можемо побачити зростання, так як на підприємстві вкладені кошти пройшли 10,95 обертів, а у 2021 році їх кількість знизилась до 9,56. Коефіцієнт 2022 року на 12,64% менше за відносним відхиленням і на 1,38 обороти менше за абсолютним відхиленням, що означає уповільнення процесів виробництва та збуту продукції.

Продуктивність праці у 2021 році знижується на 9,05%, за рахунок зростання чисельності промислово-виробничого персоналу, та зменшення обсягів виробленні продукції. В 2022 році цей показник становив 719,58 тис. грн/чол, що на 30,45% більше, ніж в попередньому році.

Рентабельність продукції показала, що на 1 грн понесених витрат у 2020 році було отримано 17,94% валового прибутку, а у 2021 і 2022рр цей показник був майже рівний становив 20,22% і 19,99% відповідно. З 2020 року показник зріс, що свідчить про те, що при зростанні витрат мало місце і зростання доходу.

Рентабельність підприємства є достатньо високою і за аналізований період з 2020 по 2022 роки зросла з 14,66% до 33,71%. Це демонструє те, що у 2022 році на 1 грн активів припадає 33,71% чистого прибутку підприємства.

Активи підприємства – це засоби суб'єкта господарювання, які потрібні для його функціонування у різних формах діяльності з метою одержання прибутку[58, с.198].

За допомогою аналізу активів підприємства можна зробити:

- оцінку стану, структури та динаміки зміни активів;
- оцінку впливу зміни активів на зміну фінансового стану;
- виявлення причин, позитивних і негативних тенденцій зміни активів;
- аналіз і оцінку ефективності функціонування активів.

Використовуючи дані про стан і зміну обсягу та структури активів промислового підприємства, можна зробити основні висновки про зміну фінансового стану.

Характеристику зміни обсягу структури та динаміки активів підприємства можна розглянути за допомогою табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Характеристика зміни обсягу структури та динаміки активів підприємства 2020- 2022 рр. (тис. грн)

Види активів	2020		2021		2022		Відхилення		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2022/2021		
							тис. грн	%	частка
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Необоротні активи, з них	18317	65,06	24138	68,45	25082	53,13	944	3,91	-15,32
Незавершені капітальні інвестиції	88	0,31	311	0,88	651	1,38	340	109,3	0,50
основні засоби	13336	47,37	20545	58,26	20466	43,35	-79	-0,38	-14,91
довгострокові фінансові інвестиції	260	0,92	260	0,74	260	0,55	0	0,00	-0,19
відстрочені податкові активи	433	1,54	1132	3,21	40	0,08	-1092	-96,47	-3,13
інші необоротні активи	4200	14,92	1890	5,36	3665	7,76	1775	93,92	2,40
2. Оборотні активи	9835	34,94	11128	31,55	22131	46,87	11003	98,88	15,32
запаси		0,00	6201	17,58	9833	20,83	3632	58,57	3,24
виробничі запаси	3809	13,53	4476	12,69	6043	12,80	1567	35,01	0,11
готова продукція	573	2,04	1558	4,42	3565	7,55	2007	128,8	3,13
товари	287	1,02	167	0,47	225	0,48	58	34,73	0,00
дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2906	10,32	1425	4,04	7442	15,76	6017	422,2	11,72

продовження таблиці 2.2

<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
дебіт. заборгов. за розрахунками	1264	4,49	161	0,46	104	0,22	-57	-35,40	-0,24
інша пот. дебіторська заборгов.	540	1,92	762	2,16	648	1,37	-114	-14,96	-0,79
грошові кошти та їх еквіваленти	143	0,51	2424	6,87	4078	8,64	1654	68,23	1,76
витрати майбутніх періодів	6	0,02	6	0,02	6	0,01	0,00	0,00	0,00
інші оборотні активи	–	–	149	0,42	20	0,04	-129	-86,58	-0,38
Баланс	28152	100	35266	100	47213	100	11947	33,88	–

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Приріст активів на 11947 тис. грн є свідченням зміцнення економічного потенціалу підприємства та його ваги на ринку. Так як приріст активів забезпечується збільшенням обсягу необоротних активів (+944 тис. грн) це свідчить про те, що відбувається економічне зростання і підвищення активності на ринку в 2022 р.

Позитивним у зміцненні фінансового стану треба вважати зростання частки оборотних активів (на 11003 тис. грн), що зменшує ризик компенсації авансованого капіталу та збільшує його віддачу внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів.

Підвищення частки абсолютних та високоліквідних активів є свідченням підвищення поточної платоспроможності і стійкого фінансового стану. По факту можемо побачити зростання (1654 тис. грн) в 2022 р. грошових коштів і їх еквівалентів. Відсутність довгострокової дебіторської заборгованості та зниження короткотермінової (57 тис. грн) також покращує якісні характеристики фінансового стану, внаслідок мінімального вилучення коштів підприємства з обороту, та можливості одразу вкладати їх у виробництво.

За допомогою рис. 2.2– 2.5 наочніше розглянемо структуру оборотних

та необоротних активів підприємства.

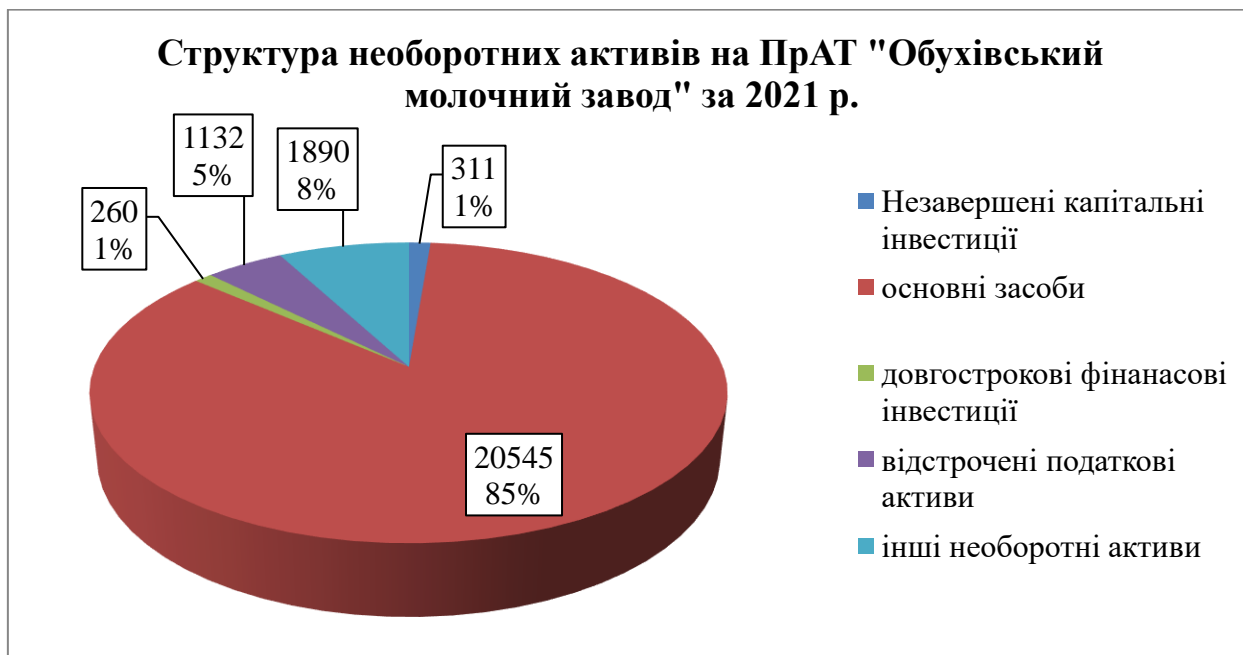

Рис. 2.2. Структура необоротних активів на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2021 р.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

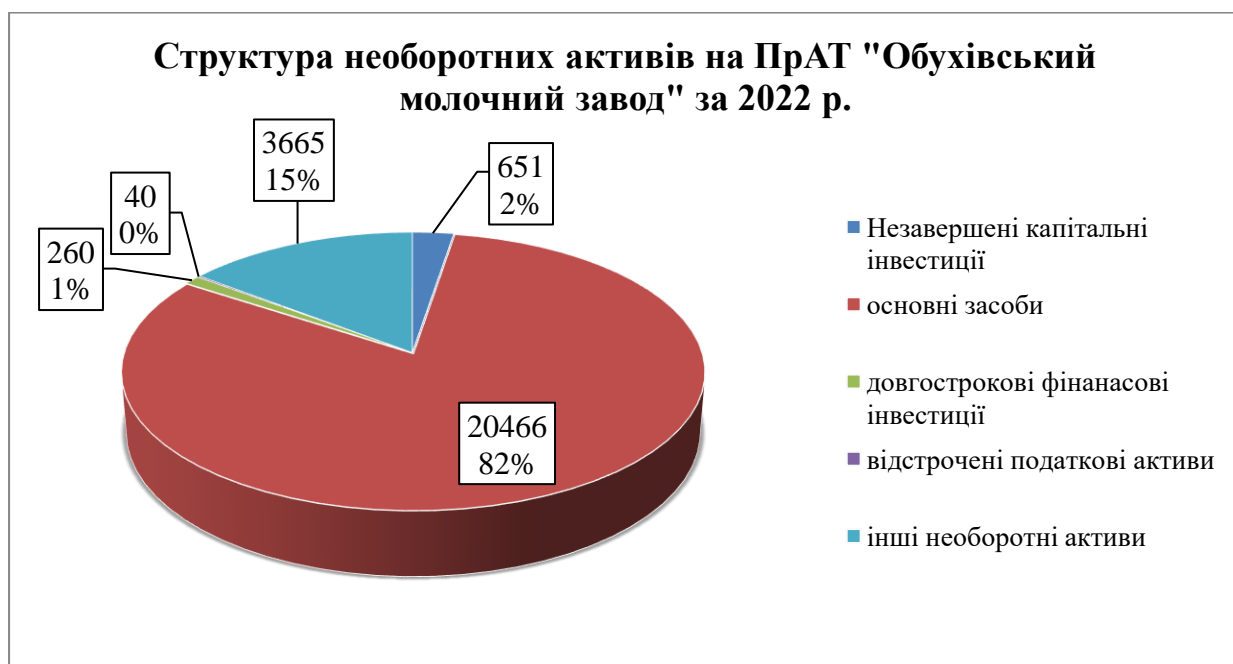

Рис. 2.3. Структура необоротних активів на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2022 р.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

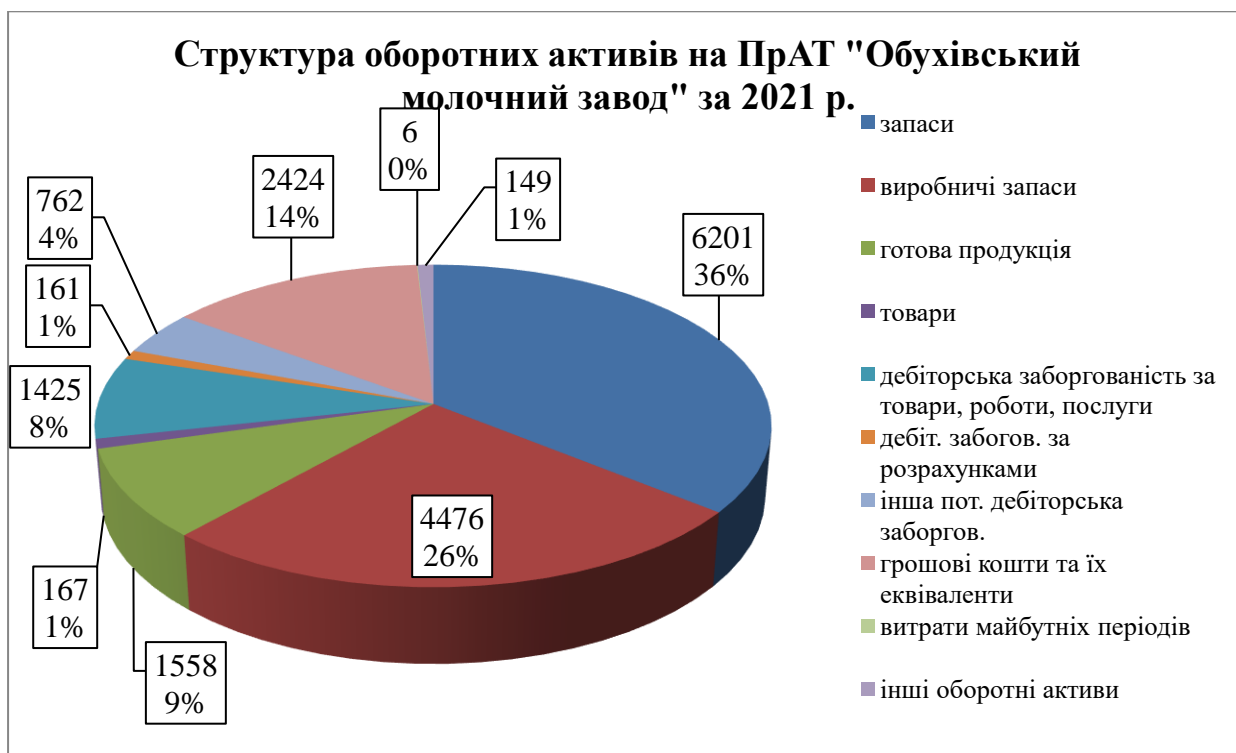

Рис. 2.4. Структура оборотних активів на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2021 р.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

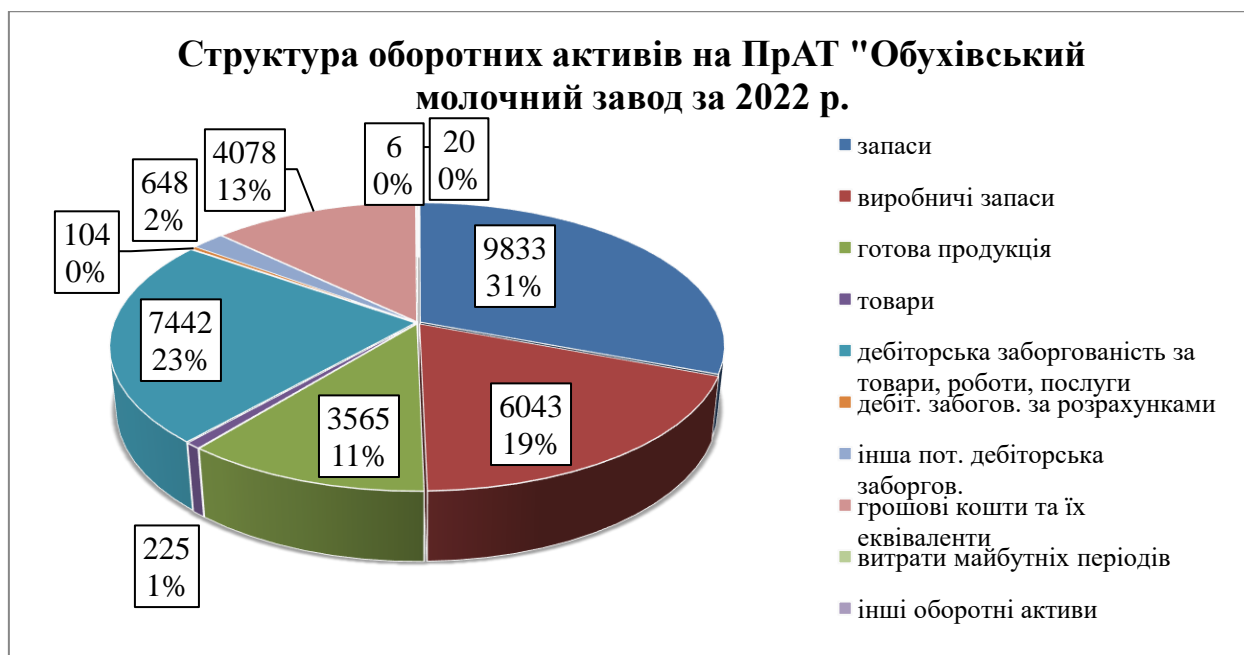

Рис. 2.5. Структура оборотних активів на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2022 р.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Далі за допомогою таблиці 2.3 розглянемо характеристику зміни обсягу, структури та динаміки пасиву на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2020-2022 рр.

Таблиця 2.3

**Характеристика зміни обсягу, структури та динаміки пасиву
підприємства 2020- 2022 рр. (тис. грн)**

Пасив	2020		2021		2022		Відхилення		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2022/2021		
							тис. грн	%	частка
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Власний капітал:	24765	87,97	30982	87,85	42703	90,45	11721	37,83	2,60
Зареєстрований капітал	3203	11,38	3203	9,08	3203	6,78	0	0,00	-2,30
Капітал у дооцінках	3092	10,98	3092	8,77	3092	6,55	0	0,00	-2,22
Додатковий капітал	9437	33,52	12530	35,53	18243	38,64	5713	45,59	3,11
Резервний капітал	1977	7,02	2171	6,16	2483	5,26	312	14,37	-0,90
Нерозпод. прибуток	7056	25,06	9986	28,32	15682	33,22	5696	57,04	4,90
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
Поточні зобов'язання і забезпечення	3387	12,03	4284	12,15	4510	9,55	226	5,28	-2,60
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1076	3,82	1248	3,54	1358	2,88	110	8,81	-0,66
за розрахунками з бюджетом	303	1,08	892	2,53	1537	3,26	645	72,31	0,73
за розрахунками зі страхування	0	0,00	192	0,54	150	0,32	-42	-21,88	-0,23

продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
за розрахунками з оплати праці	426	1,51	499	1,41	582	1,23	83	16,63	-0,18
за розрахунками з учасниками	49	0,17	60	0,17	68	0,14	8	13,33	-0,03
Поточні забезпечення	1373	4,88	1374	3,90	237	0,50	-1137	-82,75	-3,39
Інші поточні зобов'язання	160	0,57	19	0,05	578	1,22	559	2942,1	1,17
Баланс	28152	100	35266	100	47213	100	11947	33,88	0,00

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Проаналізувавши дані таблиці 2.3 ми бачимо, що загальний обсяг пасиву за 2022 рік зростає на 11947 тис. грн, що є на 33,88% більше, ніж у попередньому році. Це зростання в більшій мірі відбувається за рахунок власного капіталу, так як він становить 90,45% від загального обсягу пасиву підприємства і збільшується на 11721 тис. грн (37,83%).

Довгострокові зобов'язання і забезпечення за всі три роки відсутні, що характеризує підприємство з кращої сторони, адже воно не потребує залучення довгострокових кредитів.

Також, за аналізований період має місце таке явище, як зростання поточних зобов'язань на 226 тис. грн (5,28%). Це не завжди є негативним, так як свідчить про довіру кредиторів до підприємства і відповідно про його імідж на ринку.

Далі, за допомогою рис. 2.6 зможемо побачити структуру складових пасиву, а також динаміку їх зміни протягом 2020–2022рр.

Рис. 2.6. Динаміка зміни основних складових пасиву на ПрАТ «Обухіський молочний завод» протягом 2020-2022 рр.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства

Вихідним моментом для оцінювання і прийняття рішень у галузі кадрового потенціалу є аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами й ефективності їх використання. Варто зауважити, що з переходом до ринкової економіки аналіз трудових відносин набуває щораз більшої ваги, оскільки робоча сила має вартісну оцінку, та є конкурентною на ринку праці. Це розширює межі аналітичних досліджень, критеріями оптимізації трудових відносин стають не лише економічні, а й соціальні параметри. Економічні й соціальні гарантії праці, з одного боку, і жорсткі умови трудової діяльності, з іншого, формують сферу глибоких аналітичних досліджень кадрового потенціалу підприємства.

При аналізі кадрового потенціалу вирішують такі завдання:

- оцінюють трудовий потенціал підприємства та його підрозділів;

– визначають ступінь відповідності загальноосвітнього і кваліфікаційного складу кадрів та їх структури до сучасного науково-технічного рівня виробництва і його організації;

– встановлюють рівень забезпеченості виробництва кадрами;

– визначають ступінь обґрунтованості завдань із підвищення продуктивності праці та зниження трудомісткості продукції;

– виявляють резерви підвищення продуктивності праці.

Структуру трудових ресурсів комбінату доцільно розглядати за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Динаміка складу трудових ресурсів на
ПРАТ «Обухівський молочний завод»**

Найменування показника	Рики			Відхилення			
	2020	2021	2022	+/-		%	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Чисельність всього:	254	265	277	11	12	4,33	4,53
В т.ч. ПВП	198	208	221	10	13	5,05	6,25
Непромисловий персонал	56	57	56	1	-1	1,79	-1,75
Структура ПВП:							
Робітники	177	180	195	3	15	1,69	8,33
ІТР всього:	21	28	26	7	-2	33,33	-7,14
з них керівники	5	6	6	1	0	20,00	0,00
Професіонали, фахівці	16	22	20	6	-2	37,50	-9,09

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

З даних табл. 2.4, видно, що загальна чисельність працівників зростає протягом усього періоду, у 2020 році цей показник склав 254 працівників, а у 2022 році зріс до 277 осіб. По відношенню до 2020 року кількість осіб за два роки збільшилась на 23 осіб.

Детальніше склад структури працівників підприємства можна розглянути на прикладі кількості працівників у 2022 році за допомогою рис. 2.7

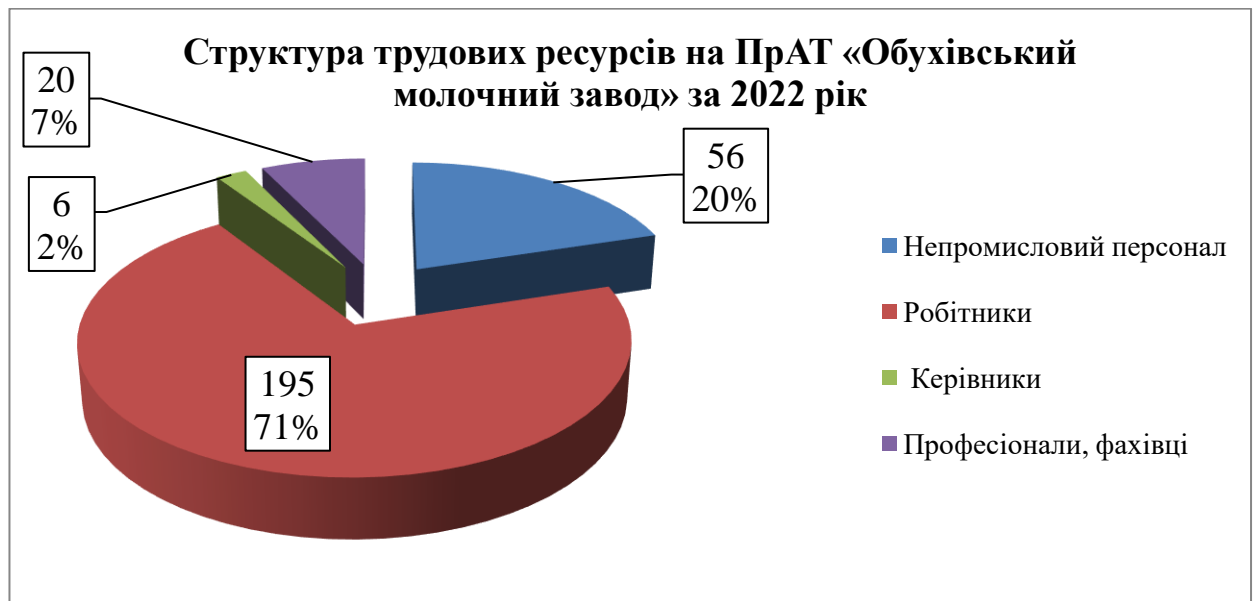

Рис. 2.7. Структура трудових ресурсів на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2022 рік

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Важливим об'єктом аналізу є рух робочої сили. Передумовою зростання продуктивності праці та ефективності виробництва є стабільність складу персоналу. На основі табл. 2.5 продемонстровано коливання прийнятих та звільнених працівників у 2020-2022 рр.

Таблиця 2.5

Показники руху трудових ресурсів на ПрАТ «Обухівський молочний завод» у 2020-2022 рр.

№ п/п	Найменування показника	Фактичне значення, чол			Відхилення			
		2020р.	2021р.	2022р.	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Середньооблікова чисельність робітників, осіб	254	265	277	11	12	4,33	4,53
2.	Прийнято за рік, осіб	60	77	94	17	17	28,33	22,08

продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.	Вибуло за рік ' – всього	60	66	83	6	17	10,00	25,76
	-за власним бажанням	54	59	73	5	14	9,26	23,73
	-з причин скорочення штатів	-	-	-	-	-	-	-
	-з інших причин	6	7	10	1	3	16,67	42,86
4.	Коефіцієнт обороту по прийому, %	23,62	29,06	33,94	5,43	4,88	–	–
5.	Коефіцієнт обороту по вибуттю, %	23,62	24,91	29,96	1,28	5,06	–	–
6.	Коефіцієнт плинності кадрів, %	2,36	2,64	3,61	0,28	0,97	–	–
7.	Коефіцієнт загального обороту кадрів,%	47,24	53,96	63,90	6,72	9,94	–	–
8.	Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників	1,00	1,17	1,13	0,17	-0,03	16,67	-2,93

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

У 2020 році кількість працівників (254 осіб) була меншою ніж у 2021 та 2022 році (265, 277 осіб).

Що стосується прийнятих і звільнених, то тут чітко прослідковується зростання за кожний рік. За 2021 і 2022 роки кількість прийнятих зросла на 28,33%(17 осіб) та 22,08%(17 осіб) відповідно. Кількість звільнених у 2020 році становила 60 осіб, у 2021 році зростає на 10% і становить вже 66 осіб, а за 2022 рік цей показник зростає ще значніше і становить вже 83 особи, що на 25,76% більше, ніж у попередньому періоді.

Зміну чисельності працюючих, пов'язану з їх прийомом і звільненням, характеризують такі показники обороту робочої сили:

Коефіцієнт обороту з прийому на 2020 рік склав 23,62%, цей показник збільшився у 2021 році на 5,43%, а у 2022 – 4,88%. Даний коефіцієнт показує прагнення та бажання кваліфікованих робітників влаштуватися та працювати на завод.

Коефіцієнт обороту з вибуття (звільнення) мав найбільше значення у 2016 році і дорівнював 29,96%. Для підприємства найкраще, коли показник з вибуття мінімальний, це означає, що працівники цінують свою роботу, задоволені усіма умовами праці, і бажають працювати на комбінат якомога довше. Чим менший цей показник, тим краще, адже тоді підприємство не втрачає високо кваліфікованих працівників.

Коефіцієнт плинності збільшився у 2022 році до позначки 3,61% порівняно з 2021 та 2020 роком – 2,36 і 2,64% відповідно. Вважається, що чим менший показник плинності, тим краща організована робота на підприємстві, робочий колектив повністю сформований, усі мають найкращі навички щодо виконання своїх робочих обов'язків та повністю задоволені роботою. Цей показник збільшує авторитет підприємства серед потенційних спеціалістів.

Порівняно високі значення коефіцієнтів плинності кадрів та обороту по вибуттю свідчать про необхідність подальшого проведення заходів щодо покращення умов праці та її оплати.

Коефіцієнт загального обороту кадрів підсумовує прийняття та звільнення персоналу за період. У 2022 році ми можемо побачити, що 63,9% штату було змінено.

Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених допомагає встановити чи були зайняті вакантні місця звільнених співробітників. Якщо ж показник перевищує одиницю, як наприклад у 2021 та 2022 роках, тоді мало місце розширення штату.

Також має місце аналіз показників продуктивності праці на підприємстві. Як економічна категорія продуктивність праці характеризує ефективність використання робочої сили і в загальному випадку відображає кількість споживчої вартості, створеної за одиницю часу (виробіток) або

витрати робочого часу на виробництво одиниці споживчої вартості (трудомісткість). На практиці продуктивність праці, зазвичай, визначається як виробництво продукції в розрахунку на одного працівника основної діяльності.

Детальніше основні показники продуктивності праці відображено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники продуктивності праці на ПрАТ «Обухівський молочний завод»

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Річний обсяг виробленої продукції, тис. грн.	120091	136685	183434	16594	46749	13,82	34,20
2.	Середньооблікова чисельність ПВП, осіб	198	208	221	10	13	5,05	6,25
3.	Середня тривалість робочого дня, год	7,9	7,8	8	-0,1	0,15	-1,27	1,92
4.	Середня кількість відпрацьованих:							
	людино - днів	196	203	220	7	17	3,72	8,29
	людино - годин	1564	1622	1757	58	135	3,72	8,29
5.	Виробіток:							
	річний, тис. грн	607	657	830	50	173	8,35	26,31
	денний, грн	614	674	835	60	161	9,73	23,92
	годинний, грн	77	84	104	7	20	9,73	23,92
6.	Трудомісткість:							
	денна, людино-дні/грн	0,0016	0,0015	0,0012	-0,0001	-0,0003	-6,53	-21,32
	годинна, людино-години/грн	0,013	0,012	0,010	-0,0012	-0,0023	-8,87	-19,31

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

З даних таблиці 2.6 видно, що річний обсяг виробленої продукції кожного року зростає. З 2020р. по 2021р. обсяг зріс на 13,82%, а з 2021р по 2022р. вже на 34,20%.

Середньооблікова чисельність за досліджуваний період збільшилась на 23 особи, за 2021 рік зростання становить 10 осіб (5,05%), а за 2022 рік 13 осіб (6,25%).

Зміну річного, денного і годинного виробітку продемонстровано на рис. 2.8.

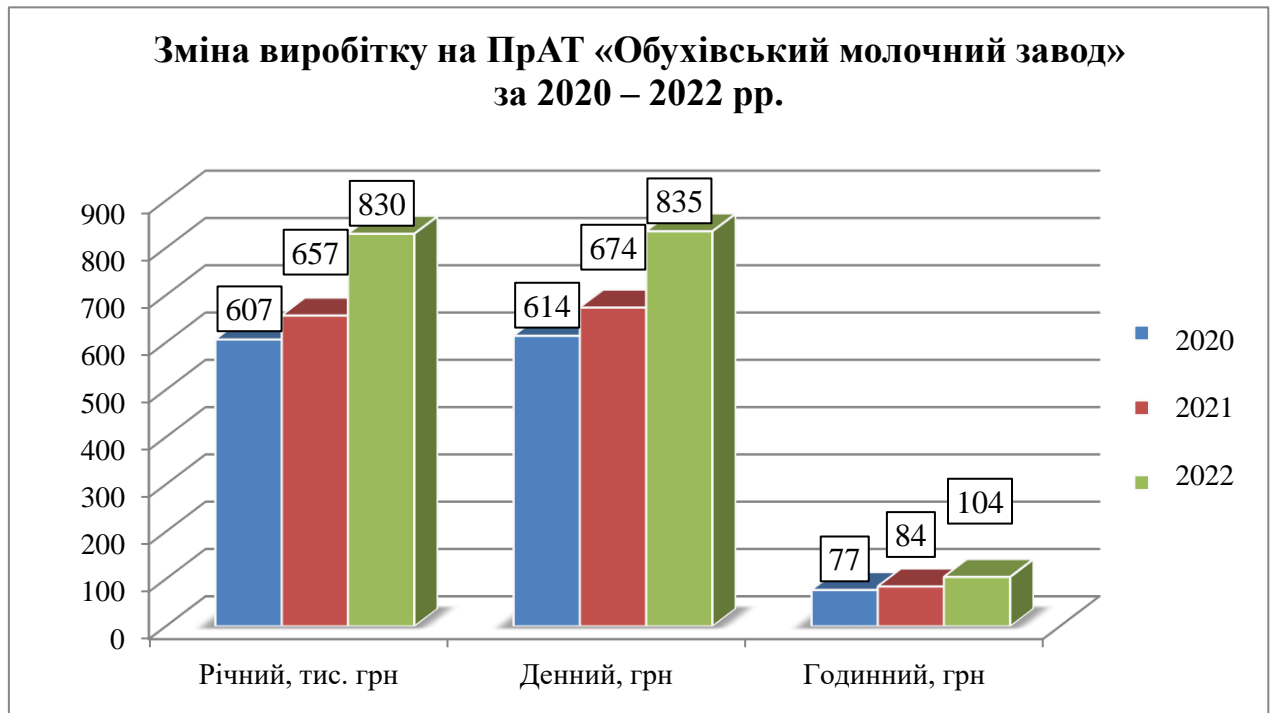

Рис. 2.8. Зміна виробітку на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2020–2022 рр.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

З рис. 2.8 ми бачимо, що зростання виробітку за досліджуваний період має місце. Річний виробіток за 2020р. (607, тис. грн.) у 2021 році зріс на 8,35%, що в абсолютному значенні становить 50 тис. грн., у 2022 р. річний виробіток значно зростає через зміну обсягу виробництва і рівний 839 тис. грн.. Різниця між денним виробітком 2020 (614 грн.) та 2022 р.(835 грн.) є досить значною, що свідчить про збільшення виконуваної праці за один робочий день. Годинний виробіток у 2020 році становить 77 грн., за 2021 рік зростає до 84 грн (9,73%), а за 2022 рік до 104 грн. (23,92%).

Зміну трудомісткості за 2020–2022 рр. можна побачити на рис 2.9.

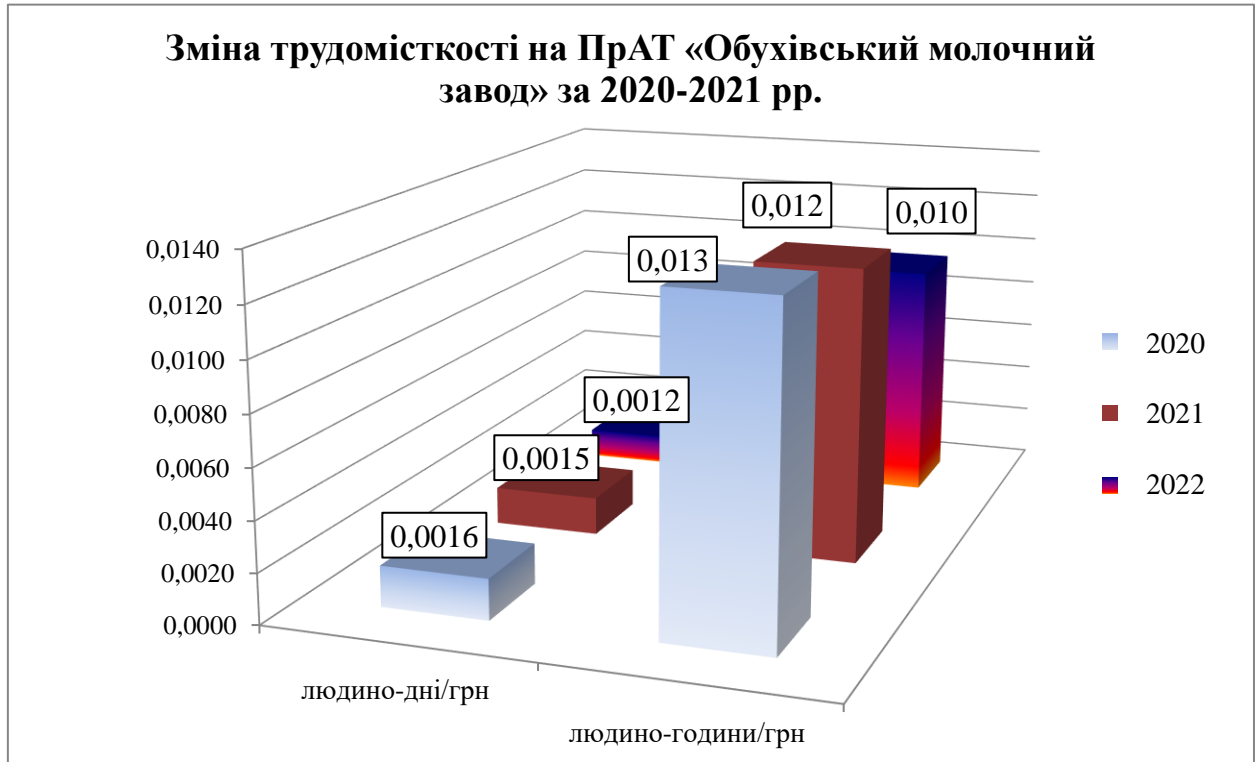

Рис. 2.9. Зміна трудомісткості на ПрАТ «Обухівський молочний завод»

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Переглянувши рис. 2.9 можна зробити висновок, що трудомісткість на підприємстві з 2020 по 2022 рік знижується. У 2020 році годинна трудомісткість дорівнює 0,013 люд-год/грн., за рік вона зменшилась і у 2021 р. була рівна 0,012, люд-год/грн., а в 2022 р. падає на 19,31% і рівна – 0,010 люд-год/грн. Денна трудомісткість у 2020 році була встановлена на рівні 0,0016 люд-дн/грн, за рік вона зменшилась до 0,0015 люд-дн/грн і вже в 2022 році становила 0,0012 люд-дн/грн. Зменшення трудомісткості є позитивним явищем, так як витрати часу на вироблення одиниці продукції скорочуються з року в рік.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши виробничо-господарську діяльність, зокрема активи підприємства, та його трудові ресурси зробили наступні висновки.

Основною метою господарської діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод» є отримання прибутку та задоволення потреб споживачів.

В процесі реалізації одержана від продажу виручка використовується підприємством для відшкодування використаних засобів виробництва, на матеріальне забезпечення своїх робітників, здійснення розрахунків з бюджетом, для оплати рахунків з постачальниками.

Чистий дохід протягом аналізованих періодів коливається з 2020 по 2021р. знижується на 4,46% зростає, в той час як собівартість зростає на 12,31%, що свідчить про зростання витрат на виробництво. За період 2022 року чистий дохід зростає на 38,61%, с собівартість зростає майже на тому ж рівні – 38,88%, тобто ріст доходів і витрат за цей період є рівномірним.

Приріст активів на 11947 тис. грн є свідченням зміцнення економічного потенціалу підприємства та його ваги на ринку. Так як приріст активів забезпечується збільшенням обсягу необоротних активів (+944 тис. грн) це свідчить про те, що відбувається економічне зростання і підвищення активності на ринку в 2022 р.

Загальний обсяг пасиву за 2022 рік зростає на 11947 тис. грн, що є на 33,88% більше, ніж у попередньому році. Це зростання в більшій мірі відбувається за рахунок власного капіталу, так як він становить 90,45% від загального обсягу пасиву підприємства і збільшується на 11721 тис. грн (37,83%).

Загальна чисельність працівників зростає протягом усього періоду, у 2020 році цей показник склав 254 працівників, а у 2022 році зріс до 277 чол. По відношенню до 2020 року кількість осіб за два роки збільшилась на 23 осіб.

Що стосується прийнятих і звільнених, то тут чітко прослідковується зростання за кожний рік. За 2021 і 2022 роки кількість прийнятих зросла на 28,33%(17 осіб) та 22,08%(17 осіб) відповідно. Кількість звільнених у 2020 році становила 60 осіб, у 2021 році зростає на 10% і становить вже 66 осіб, а за 2022 рік цей показник зростає ще значніше і становить вже 83 особи, що на 25,76% більше, ніж у попередньому періоді.

РОЗДІЛ III

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства

Функціонування підприємства, незалежно від виду його діяльності і форми власності, в умовах ринку визначається його здатністю приносити прибуток. В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим фактором стимулювання виробничо-господарської діяльності підприємства і створює фінансову основу для його розширення, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. Прибуток – це найважливіший узагальнюючий показник в системі оцінкових показників ефективності виробничої, комерційної та фінансової діяльності підприємства.

Фінасові результати досліджуваного підприємства подані в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Фінансові результати виробничо-господарської діяльності на ПрАТ «Обухівський молочний завод» у 2020-2022рр

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн	100211	114733	159028	14522	44295	14,49	38,61
2.	Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	84971	95434	132536	10463	37102	12,31	38,88
3.	Валовий прибуток (збиток), тис.грн.	15240	19299	26492	4059	7193	26,63	37,27
4.	Інші операційні доходи, тис.грн.	486	1574	4930	1088	3356	223,87	213,21
5.	Адміністративні витрати, тис.грн.	2308	2299	2807	-9	508	-0,39	22,10

продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6.	Витрати на збут, тис.грн.	7172	8304	10020	1132	1716	15,78	20,66
7.	Інші операційні витрати, тис.грн.	1412	2670	2653	1258	-17	89,09	-0,64
8.	Фінансові результати від операційної діяльності, тис.грн	4834	7600	15942	2766	8342	57,22	109,76
9.	Інші доходи, тис.грн.	7	17	1	10	-16	142,86	-94,12
10.	Інші витрати, тис.грн.	156	7	3	-149	-4	-95,51	-57,14
11.	Прибуток до оподаткування, тис.грн.	4685	7610	15940	2925	8330	62,43	109,46
12.	Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	819	786	3420	-33	2634	-4,03	335,11
13.	Чистий прибуток, тис.грн.	3866	6824	12520	2958	5696	76,51	83,47

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

З продемонстрованих в таблиці 3.1 даних можемо побачити що чистий дохід протягом аналізованих періодів зростає з 2020 по 2021р. на 14,49%, в той час як собівартість зростає на 12,31%, що свідчить про пропорційне зростання витрат на виробництво. За період 2022 року чистий дохід зростає на 38,61%, а собівартість зростає майже на тому ж рівні – 38,88%, тобто ріст доходів і витрат за цей період є рівномірним.

Зростання чистого прибутку відстежується протягом двох років і є досить значним. За 2021 рік він зростає на 76,51%, а в 2022р. вже на 83,47%.

Наочніше динаміку показників прибутку розглянемо за допомогою рис. 3.1.

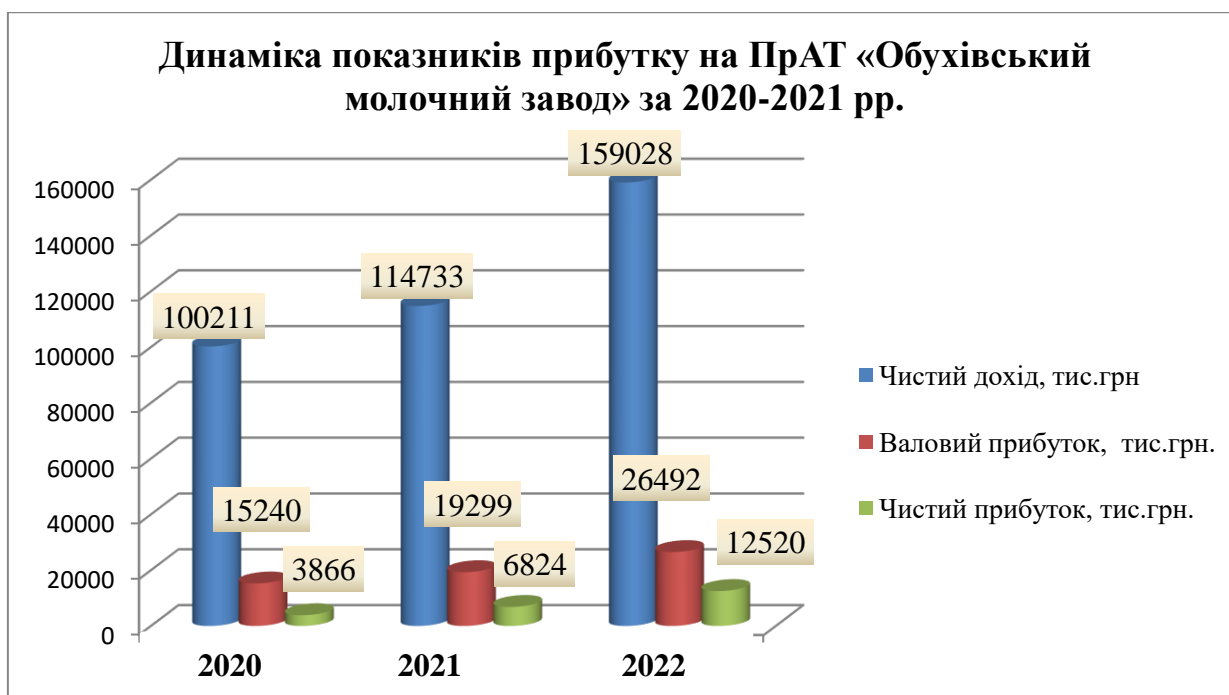

Рис. 3.1. Динаміка показників прибутку на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2020-2022 рр.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообороту і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку [43, с. 287].

Фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансове становище підприємства. Навпаки, внаслідок спаду обсягів виробництва і продажів відбувається підвищення собівартості продукції, зменшення виручки і суми прибутку і, як наслідок, - погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Отже, стійкий фінансовий стан не щаслива випадковість, а підсумок грамотного, вмілого керування всім комплексом факторів, що визначають результати господарської діяльності підприємства.

Розраховані показники фінансової стійкості представлені в таблиці 3.2

Таблиця 3.2

**Основні показники фінансової стійкості підприємства на ПрАТ
«Обухівський молочний завод» у 2020-2022рр**

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Наявність власних оборотних коштів	7765	8218	17858	453	9640	5,83	117,30
2.	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,78	0,62	0,80	-0,16	0,18	-21,15	29,46
3.	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	1,66	1,10	1,79	-0,56	0,69	-33,51	62,37
4.	Маневреність робочого капіталу	0,59	1,40	0,73	0,81	-0,68	137,46	-48,20
5.	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,31	0,22	0,41	-0,09	0,19	-28,74	86,80
6.	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,02	0,35	0,23	0,33	-0,12	1670,89	-34,66
7.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,88	0,88	0,90	0,00	0,02	-0,17	2,24
8.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,14	1,14	1,11	0,00	-0,02	-0,15	-2,19
9.	Коефіцієнт фінансування (співвідношення залученого і власного капіталу)	0,08	0,14	0,11	0,06	-0,03	72,84	-23,62
10.	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,07	0,12	0,10	0,05	-0,03	73,54	-21,36
11.	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	-	0,177	0,180	-	0,002	-	1,31
12.	Коефіцієнт стійкості фінансування (фінансової стійкості)	0,93	0,92	0,91	-0,01	-0,01	-1,35	-0,87
13.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	0,65	0,62	0,80	-0,03	0,18	-5,34	29,40

продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14.	Коефіцієнт страхування бізнесу	0,07	0,06	0,05	-0,01	-0,01	-12,06	-14,57
15.	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	1,67	0,88	1,77	-0,79	0,89	-47,18	100,42

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

За допомогою розрахунків було встановлено кількість наявних оборотних коштів на підприємстві, у 2020 році цей показник становить 7765 тис. грн., у 2021 році – 8218 тис. грн., а у 2022 значно зростає до 17858 тис. грн., що на 117,3% у відносному відхиленні і на 9630 тис. грн. в абсолютному відхиленні більше, ніж у попередньому році. Це говорить про те, що у 2022 році підприємство змогло більше коштів вкласти у виробництво і відповідно виробити більше продукції.

Частина оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних оборотних засобів у 2021 році 0,62, а у 2022 – 0,80. Цей показник демонструє те, що підприємство здебільшого користується власними коштами, а не залученими. За відносним відхиленням показник у 2022 році зріс на 29,46%, за абсолютним на 0,18.

Рівень покриття матеріальних оборотних активів на підприємстві перевищує норматив (0,5 – 0,8) у 2021 та 2022 рр. становить 1,1 і 1,79 відповідно, що свідчить про достатній обсяг власних оборотних коштів. За досліджуваній період показник зріс на 62,37% у відносному відхиленні і на 0,69 в абсолютному.

Частка запасів (матеріальних оборотних активів) у загальній сумі робочого капіталу у 2021 році – 1,4, а у 2022 році – 0,73, що на 48,20% у відносному відхиленні і на 0,68 в абсолютному менше ніж у попередньому році.

Ступінь мобільності використання робочого капіталу підприємства, був розрахований за допомогою коефіцієнта маневреності робочого капіталу, який

у 2021 році був 0,22, а у 2022 – 0,41. Два показники не відповідають нормативу (норматив $> 0,5$), в 2022 році зріс на 86,80% у відносному відхиленні і на 0,19 в абсолютному.

За допомогою коефіцієнту маневреності власних оборотних коштів, було розраховано ступінь мобільності використання власних оборотних коштів підприємства, у 2021 році – 0,35, у 2022 показник було погіршено на 34,46 у відносному відхиленні та на 0,12 в абсолютному і становив 0,23.

Коефіцієнт фінансової незалежності у 2021 році становив 0,88, а у 2022 році – 0,9, що означає зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування на 2,24% у відносному значенні і на 0,02 в абсолютному значенні.

Сума загальної вартості майна, що підприємства припадає на 1 грн. власного капіталу у 2021 році була 1,11, що на 2,19% у відносному відхиленні та на 0,03 в абсолютному відхиленні менше ніж у 2022 році – 1,14.

Коефіцієнт фінансування, тобто співвідношення залученого і власного капіталу в 2021 був 0,14, а у 2022 році – 0,11. У відносному відхиленні показник був зменшений на 23,62%, а в абсолютному на 0,03.

Частка залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства за аналізований період була зменшена у 2021 році вона становила 0,12, а у 2022 була встановлена на рівні 0,10.

Частина майна підприємства, яка фінансується за рахунок довгострокових джерел у 2021 і 2022 роках вкладається у встановлений норматив і дорівнює 0,177 і 0,180 відповідно. У 2022 році показник зріс на 1,313% у відносному відхиленні і на 0,003 в абсолютному.

За допомогою розрахунку коефіцієнта забезпечення власними оборотними засобами, було визначено, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних оборотних засобів в 2021 році цей показник дорівнював 0,62, а у 2022 році – 0,80, що на 29,40% більше у відносному відхиленні і на 0,18 в абсолютному.

Сума капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню

майна у 2021 і 2022 роках була менше нормативу і становила 0,06 і 0,05 відповідно.

Рівень покриття матеріальних оборотних активів в 2021 році дорівнював 0,88 а 2022 – 1,77, що на 100,41% у відносному відхиленні і на 0,89 в абсолютному збільшився.

Платоспроможність, ліквідність та кредитоспроможність є одними з найважливіших характеристик господарюючого суб'єкта, які завжди прагнуть оцінити партнери по бізнесу, а також наявні та потенційні кредитори підприємства. Знання цих характеристик дає можливість визначити, якою мірою і протягом якого часу підприємство зможе виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку.

Розраховані показники ліквідності та платоспроможності представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

**Показники ліквідності та платоспроможності підприємства на ПрАТ
«Обухівський молочний завод» у 2020–2022 рр.**

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2021/ 2022	2021/ 2020	2021/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,83	0,95	0,76	0,12	1073,18	14,57
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,78	1,58	2,85	-0,20	1,26	79,71	79,71
3.	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	4,88	3,82	5,18	-1,06	1,36	35,44	35,44

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Негайна готовність підприємства погасити поточні зобов'язання була розрахована за допомогою коефіцієнту абсолютної ліквідності, який у 2021 році становив 0,83 і у 2022 році був збільшений до 0,95. У відносному

відхиленні різниця між показниками становить 14,57%, а в абсолютному 0,12.

Частина поточних зобов'язань, яка може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але й за рахунок очікуваних фінансових надходжень у 2021 році була встановлена на рівні 1,58, а у 2022 році 2,85, що на 79,71% у відносному відхиленні і на 1,26 в абсолютному більше.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2021 році дорівнював 3,82, а у 2022 – 5,18, що показує зростання достатності оборотних засобів для покриття поточних боргів у відносному відхиленні на 35,44%, а в абсолютному на 1,36.

Для детальнішого розгляду зміни показників ліквідності далі наведено рис. 3.2

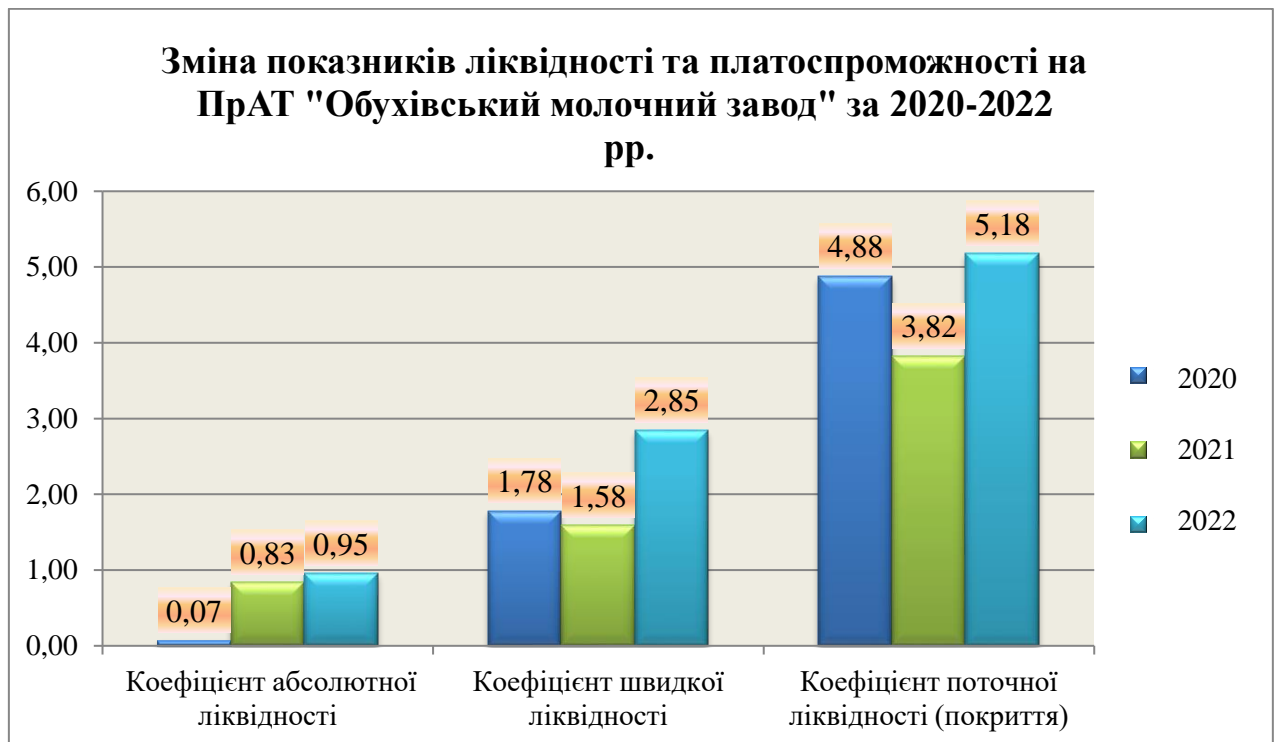

Рис. 3.2. Зміна показників ліквідності та платоспроможності на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2020-2022рр

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Будь-яка діяльність суб'єкта господарювання пов'язана з витратами матеріально-речових, трудових та інших ресурсів, оцінки яким дають на ринкових засадах. У системі управління підприємством головним об'єктом є процес управління витратами господарської діяльності в цілому, та у розрізі їх

видів, цілей, об'єктів і періодів здійснення. Зміст витрат операційної діяльності підприємства розглянуто в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

**Склад та структура операційних витрат на ПрАТ «Обухівський
молочний завод», тис. грн**

Статті витрат	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення		
							2022/2021		частка
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	
Матеріальні затрати	73585	78,49	86757	80,24	109053	80,00	22296	25,70	-0,25
Витрати на оплату праці	11363	12,12	12336	11,41	14895	10,93	2559	20,74	-0,48
Відрахування на соціальні заходи	4109	4,38	4376	4,05	5336	3,91	960	21,94	-0,13
Амортизація	4109	4,38	3818	3,53	4361	3,20	543	14,22	-0,33
Інші операційні витрати	580	0,62	831	0,77	2676	1,96	1845	222,02	1,19
Разом	93746	100	108118	100	136321	100	28203	26,09	-

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

При детальному розгляді статей витрат на підприємстві можемо побачити, що найбільшу їх частину, а саме 80,00% передбачувано займають матеріальні затрати, так як до них входять затрати на сировину та матеріали. За 2022 вони були збільшені на 25,70% і становили вже 109053 тис. грн.

Друга по величині стаття витрат — це оплата праці, у 2022 році її частка в загальному обсязі становить 11%. Розмір оплати праці за аналізований період зростає з 12336 тис. грн до 14895 тис. грн.

Наступною за розміром статтею є відрахування на соціальні заходи, що згідно чинного законодавства нараховуються на заробітну плату у фіксованому розмірі. Тому зміна розміру даних відрахувань є пропорційна зміні розміру заробітної плати, у 2021 році вони становлять 4376 тис. грн, а у 2022 – 5336 тис. грн.

Щодо амортизаційних відрахувань, то на основі їх зростання можна зробити висновок про введення в експлуатацію нових основних засобів, так як обсяг амортизації у 2022 році зростає з 3818 тис. грн до 4361 тис. грн, тобто на 14,22%.

Останньою і найменшою статтею є інші операційні витрати і їх розмір за досліджуваний рік також зростає і величина зростання становить 222,02%.

Структуру витрат і відрахувань у 2021–2022 роках детальніше розглянемо за допомогою рис. 3.3. і 3.4.

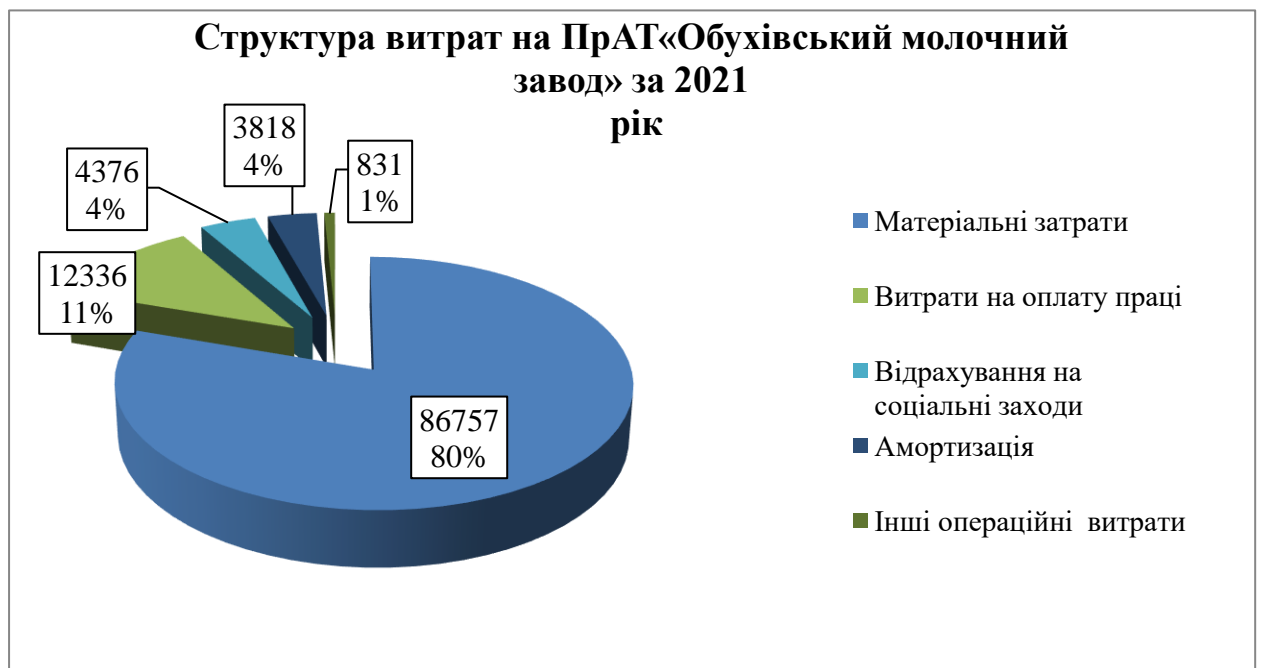

Рис.3.3. Структура витрат і відрахувань на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2021 рік.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

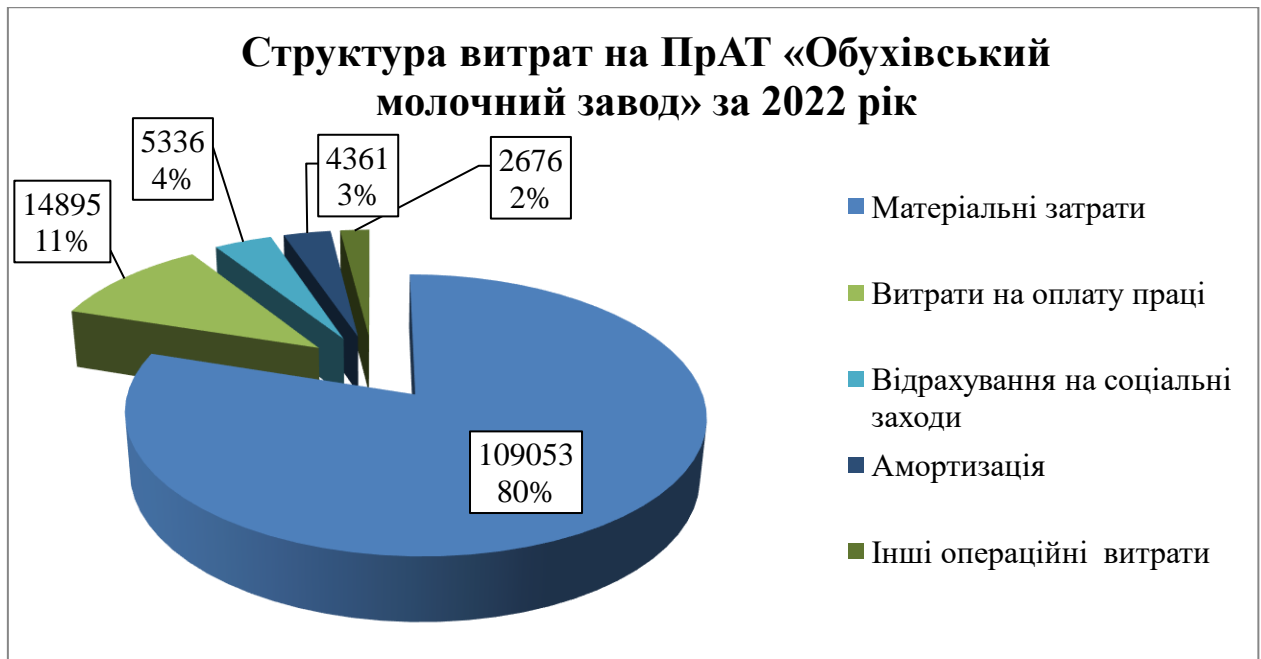

Рис. 3.4. Структура витрат і відрахувань на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2022 рік.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

3.2. Оцінка ефективності розвитку господарської діяльності підприємства

Одним із найважливіших факторів збільшення обсягу виробництва продукції на промислових підприємствах є забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті і повніше й ефективніше використання їх.

Завдання аналізу:

- визначити забезпеченість підприємства та його структурних підрозділів основними засобами і рівень використання їх за узагальнюючими й окремими показниками;
- встановити причини зміни їхнього рівня;
- розрахувати вплив використання основних засобів на обсяг виробництва продукції та інші показники;
- вивчити ступінь використання виробничої потужності підприємства й обладнання;

– виявити резерви підвищення інтенсивності й ефективності використання основних засобів.

Детальнішу характеристику зміни фінансового стану за активами підприємства можна отримати під час аналізу за допомогою формул, які розраховані в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

**Показники стану та ефективності використання основних засобів на
ПрАТ «Обухівський молочний завод» у 2020–2022 рр.**

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Коефіцієнт зносу	0,52	0,47	0,52	-0,05	0,05	-9,20	10,83
2.	Коефіцієнт придатності	0,48	0,53	0,48	0,05	-0,05	9,97	-9,69
3.	Коефіцієнт оновлення	0,18	0,28	0,10	0,10	-0,18	54,96	-64,78
4.	Коефіцієнт вибуття	0,005	0,006	0,007	0,001	0,001	18,95	10,36
5.	Коефіцієнт приросту	0,50	0,48	0,53	-0,02	0,05	-4,94	11,10
6.	Віддача основних засобів, грн	9,66	6,77	7,76	-2,89	0,98	-29,89	14,51
7.	Місткість основних засобів, грн	0,10	0,15	0,13	0,05	-0,02	47,65	-12,67
8.	Місткість основних засобів, тис. грн/осіб	58,09	72,40	83,70	14,31	11,30	24,63	15,61

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що списана на витрати діяльності в попередніх періодах, і вказує на те, що у 2021 році зношеність основних засобів підприємства становить 47% і зростає у 2022 до 52%. Це свідчить про те, що на підприємстві протягом року мало місце незначне оновлення виробничого обладнання.

Коефіцієнт придатності обернений до коефіцієнта зносу показник, тому його про покращення придатності основних засобів до використання свідчить навпаки його зростання. За 2021 рік коефіцієнт придатності становить 1,91, що на 9,77% менше за відносним відхиленням і на 0,21 за абсолютним, ніж у 2021 році.

Коефіцієнт оновлення за 2021 рік демонструє, що частка не перенесеної на новий продукт вартості основних засобів становила 25 %, у 2022 році вже 18%. Це зменшення означає про недостатнє осучаснення та технічне оновлення основних засобів протягом поточного періоду.

На основі розрахунків коефіцієнту вибуття можна побачити, що у 2021 році інтенсивність вибуття засобів була на рівні 2,1%, а 2022 знизилась до 0,5%. Ці числа показують частку вартості засобів, які вибули за певний період, у загальній вартості основних засобів на початок періоду. Коефіцієнт вибуття повинен бути меншим за коефіцієнт оновлення, що продемонстровано в даній таблиці.

Рівень приросту основних засобів або окремих його груп за 2021 рік становить 45% і має позитивну динаміку, так як у 2022 році зростає до 58%.

За допомогою показника віддачі основних засобів можна побачити, що в 2021 році на 1 грн вкладеного ресурсу підприємство виробляє продукції на 6,77 грн, а в 2022 році на 7,76 грн. Цей показник зменшився на 14,51% у відносному відхиленні і на 0,98 грн в абсолютному, що є позитивним явищем, адже чим більший показник віддачі основних засобів, тим ефективніше вкладені ресурси.

Місткість основних засобів демонструє що у 2021 році на 1 грн продукції було витрачено 0,15 грн ресурсу, а в 2022 році 0,13 грн. З 2022 рік цей показник зменшився на 12,67%, що є позитивним явищем, адже чим менше ресурсів було затрачено, тим ефективніше вони були використані.

За допомогою показника фондоозброєності ми визначили, скільки основних виробничих засобів підприємства використовується на 1 робітника. В 2021 році цей показник становить 72,4 тис. грн/чол., а в 2022 році – тис. грн. 83,70 грн/чол. За 2022 рік цей показник зріс на 15,61% у відносному відхиленні, і на 11,3 грн/чол в абсолютному. Це відбулось через введення

нових виробничих засобів в експлуатацію.

Оборотні активи мають велику частку в загальній валюті балансу. Це наймобільніша частина капіталу, від стану і раціонального використання якого багато в чому залежать результати господарської діяльності і фінансовий стан підприємства[34, с. 205].

Аналізуючи показники ефективності використання оборотних активів, слід мати на увазі, що стабільність фінансового стану значною мірою залежить від оптимального розміщення оборотних активів за стадіями процесу кругообігу: постачання, виробництво і збут продукції. Обсяги вкладення капіталу в кожен етап кругообігу залежать від галузевих і технологічних особливостей підприємств. Так, для підприємств з матеріаломістким виробництвом потрібне значне вкладення капіталу у виробничі запаси, для підприємств із тривалим циклом виробництва – у незавершене виробництво і т. д.

Таблиця 3.6

**Показники ефективності використання оборотних коштів на ПрАТ
«Обухівський молочний завод»**

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	+/-		%	
					2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборти	9,47	10,95	9,56	1,48	-1,38	15,59	-12,64
2.	Тривалість одного обороту оборотних активів, дні	38,54	32,89	37,65	-5,65	4,76	-14,67	14,46
3.	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів, оборти	16,13	9,10	7,97	-7,03	-1,14	-43,55	-12,47
4.	Тривалість одного обороту виробничих запасів, дні	22,63	39,54	45,17	16,91	5,63	74,72	14,24
5.	Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках, оборти	24,85	31,14	30,17	6,29	-0,97	25,31	-3,11
6.	Тривалість одного обороту коштів у розрахунках, дні	14,69	11,56	11,93	-3,13	0,37	-21,30	3,21

продовження ятаблиці 3.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборти	51,88	48,75	46,49	-3,13	-2,26	-6,03	-4,63
8.	Тривалість одного оборту кредиторської заборгованості, дні	7,03	7,38	7,74	0,35	0,36	5,04	4,86
9.	Коефіцієнт оборотності чистого робочого капіталу, оборти	8,00	3,12	3,33	-4,88	0,21	-61,05	6,72
10.	Тривалість одного оборту чистого робочого капіталу, дні	45,62	115,54	108,26	69,92	-7,28	153,26	-6,30
11.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборти	4,33	4,11	4,32	-0,22	0,20	-4,98	4,91
12.	Тривалість одного оборту власного капіталу, дні	84,29	87,50	83,40	3,21	-4,10	3,81	-4,68
13.	Коефіцієнт оборотності загального капіталу, оборти	3,80	3,62	3,86	-0,18	0,24	-4,78	6,57
14.	Тривалість одного оборту загального капіталу, дні	96,05	99,49	93,36	3,44	-6,14	3,59	-6,17

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

На основі показника оборотності оборотних активів показано, що за 2021 рік на підприємстві вкладені кошти пройшли 10,95 обороти, а у 2022 році 9,56. Коефіцієнт 2022 року на 12,64% менше за відносним відхиленням і на 1,38 обороти більше за абсолютним відхиленням, що означає погіршення та уповільнення процесів виробництва та збуту продукції.

Тривалість одного обороту оборотних активів в 2021 році – 32,89 днів, в той час як у 2022 році цей показник становить 37,65 днів. Зростання тривалості обороту є негативним явищем для підприємства, так як вироблена продукція довше залежується на складах, а відновлені кошти не так швидко вкладаються у виробництво. За 2022 році показник зріс на 14,46% за відносним відхиленням і на 4,76 за абсолютним.

За допомогою коефіцієнта оборотності виробничих запасів продемонстровано, що в 2021 році виробничі запаси пройшли 9,10 оборотів, а 2022

– 7,97. Це означає, що у 2022 році основна частина оборотних засобів уповільнила свою роботу на 12,47% у відносному розрахунку і на 1,14 в абсолютному.

Один оборот запасів підприємства у 2021 році займає за тривалістю 39,54 дні, що на 14,24% у відносному і на 5,63 обороти в абсолютному відхиленні більше ніж у 2022 році (45,17 дні).

Кількість обертів дебіторської заборгованості за 2021 рік становить 31,14 обертів, а за 2022 рік цей показник становить 30,17 обертів. За досліджуваний період кількість обертів зменшилась на 3,11% у відносному відхиленні і на 0,97 в абсолютному, що є негативним явищем, так як затримки виплат по дебіторській заборгованості скорочують можливість підприємства вкладати кошти в чергове виробництво.

Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості за 2021 рік становить 11,56 дні, а в 2022 році 11,93, що на 3,21% повільніше ніж у попередньому році.

На основі розрахунків, було визначено, що кількість обертів кредиторської заборгованості в 2021 році була 48,75 обертів, що на 4,63% швидше ніж 46,49 обертів у 2022 році, що свідчить про уповільнення погашення підприємством боргів, а отже і про погіршення фінансового стану.

Кількість днів необхідна для одного обороту кредиторської заборгованості у 2021 році становить 7,38 дні, що на 11,59% швидше ніж 7,74 дні в 2022 році у відносному відхиленні і на 2,26 обороту в абсолютному.

На основі розрахованого коефіцієнту оборотності чистого робочого капіталу можна побачити, що в 2021 році він становив 3,12 обертів був пришвидшений до 3,33 обертів, що на 4,86% менше у відносному відхиленні на 0,36 в абсолютному. Це вказує на можливе збільшення обсягів чистого робочого капіталу і на основі цього на підвищення ліквідності підприємства.

Тривалість одного обороту чистого робочого капіталу підприємства в 2021 році становила 115,54 дні, цей показник у 2022 році був пришвидшений на 6,30% у відносному відхиленні та на 7,28 дні в абсолютному і становив 108,26 днів.

Кількість обертів власного капіталу в 2021 році була 4,11, а у 2022 році 4,32 обертів. Цей показник був збільшений на 4,68% у відносному відхиленні і на 4,10 обертів в абсолютному, що є позивним для підприємства, так як використання власного капіталу, підвищило свою ефективність.

Показник тривалості обороту власного капіталу у 2021 році був кращий ніж у 2022, вони становили 87,5 дні і 83,4 днів відповідно. У 2022 році зростання тривалості обороту становило 4,68% у відносному значенні та 4,68 днів в абсолютному.

Рентабельність є показником, що комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства. На його підставі можна оцінити ефективність управління підприємством, оскільки отримання високого прибутку і достатнього рівня прибутковості багато в чому залежить від правильності і оперативності управлінських рішень, які приймаються. Тому рентабельність можна розглядати як один із критеріїв якості управління та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Із розрахованими показниками рентабельності можна ознайомитись у таблиці 3.7

Таблиця 3.7

Основні показники рентабельності на ПрАТ «Обухівський молочний завод» у 2020-2022рр, %

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення	
		2020	2021	2022	+/-	
					2021/2020	2021/2022
1	2	3	4	5	6	7
Витратні показники						
1.	Re продукції (товарів, робіт, послуг)	17,94	20,22	19,99	2,28	-0,23
2.	Re операційної діяльності	5,04	6,99	10,77	1,95	3,78
3.	Re звичайної діяльності	4,88	7,15	10,82	2,27	3,67
4.	Re господарської діяльності	4,88	7,00	10,98	2,12	3,97
Ресурсні показники						
5.	Re підприємства	14,66	24,89	33,71	10,23	8,83
6.	Re власного капіталу	20,25	6,82	10,82	-13,43	3,99

продовження таблиці 3.7

1	2	3	4	5	6	7
7.	Re залученого капіталу	242,60	82,50	110,54	-160,10	28,04
8.	Re перманентного капіталу	20,25	6,82	10,82	-13,43	3,99
9.	Re необоротних активів (рентабельність ОЗ)	29,67	8,96	16,19	-20,71	7,23
10.	Re оборотних активів	44,28	18,15	23,96	-26,13	5,81
Доходні показники						
11.	Валова Re продажу	15,21	16,82	16,66	1,61	-0,16
12.	Чиста Re продажу	3,86	5,95	7,87	2,09	1,93
13.	Re доходу від операційної діяльності	4,80	6,53	9,72	1,73	3,19

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Рентабельність продукції показала, що на 1 грн понесених витрат у 2021 році було отримано 20,22% валового прибутку, а у 2022 році цей показник становив 19,99%. У відносному відхиленні показник зменшився на 1,15%, що є негативним для підприємства, адже при зростанні витрат мало місце зменшення прибутку.

Було встановлено, що на 1 гривню операційних витрат у 2021 році було отримано 6,99% прибутку від операційної діяльності. У 2022 році цей показник зріс на 3,78% і становив уже 10,77%. За аналізований рік відбулось зростання фінансового результату від операційної діяльності і на фоні цього було збільшено ефективність використання витрат, що і призвело до продемонстрованого зростання рентабельності.

Наступний показник аналізує ефективність вкладених коштів у звичайну діяльність за 2021 рік вона становила 7,15% , тобто саме стільки прибутку було отримано з 1 грн вкладених коштів. За 2022 рік це число зросло до 10,82%, що свідчить про покращення роботи підприємства та зростання його прибутків по відношенню до витрат.

Рентабельність підприємства є достатньо високою і за аналізований період з 2021 по 2022 роки зросла з 5,40% до 7,59%. Також, це демонструє те, що на 1 грн активів припадає 7,59% чистого прибутку підприємства.

Рентабельність власного капіталу, як і всі попередні показники зростає, у 2021 році вона рівна 6,82% за рік вона змінюється як через зменшення прибутку до оподаткування, так і через зростання середньорічної вартості власного капіталу і у 2022 році становить уже 10,82%.

Так як підприємство мало користується залученим капіталом, а в основному вкладає власні кошти, його рентабельність є напрочуд великою за 2021 рік вона становить 82,50%, а у 2022 році зростає до 110,54%

Розрахована рентабельність перманентного капіталу показала, що у 2021 році величина прибутку, яка припадає на 1 грн. власного капіталу та довгострокових зобов'язань становить 6,82%, а у 2022 році 10,82%. Ці показники тотожні до рентабельності власного капіталу тому, що на підприємстві відсутні довгострокові зобов'язання.

Рентабельність необоротних активів також знаходиться на достойному рівні, і зростає у 2021 році з 8,96% до 16,19%. Це показує те, що ефективність використання необоротних активів була нарощена через зростання прибутку на підприємстві.

Рентабельність оборотних активів у 2021 році дорівнює 18,15%, а у 2022 23,96%. Вона відчутно зросла через зміну прибутку до оподаткування у 2022 році.

3.3. Інтегральна оцінка розвитку підприємства

«Розвиток підприємства» – це процес переходу від поточного стану підприємства до кращого (досконалішого) порівняно з попереднім станом відповідно до поставлених цілей. Оцінку рівня розвитку підприємства проведемо за допомогою інтегрального показника (розраховується інтегральний показник кількісної оцінки стану розвитку підприємства за допомогою методу таксономії, оскільки цей метод враховує вплив факторів, які мають різну розмірність та способи опису або інших методів).

Базою для виведення інтегрального показника слугуватиме система показників економічної стійкості підприємства, яку було розподілено на три

складові компоненти: кількісний, якісний і структурний, що, в свою чергу поділяються на функціональні сфери оцінки.

Оцінку розвитку підприємства проведемо в три етапи. На першому проаналізуємо комплексну систему показників розвитку підприємства (табл. 3.8, 3.9, 3.10).

Таблиця 3.8

Комплексна система показників розвитку підприємства (кількісні показники)

Група інд.	Функціон. сфери оцінки	Показники	Роки					Відхилення					
			2018	2019	2020	2021	2022	+/-			%		
								2020/ 2019	2021/ 2020	2021/ 2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2021/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Кількісні	Виробнича	обсяг реалізованої продукції, тис. грн	110580	116527	120091	136685	183434	3564	16594	46749	3,06	13,82	34,20
	Фінансова	чистий прибуток, тис. грн	2513	4884	3866	6824	12520	-1018	2958	5696	-20,84	76,51	83,47
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих, осіб	240	247	254	265	277	7	11	12	2,83	4,33	4,53
	Маркетингова	темпи зростання обсягів реалізованої продукції, %	–	194,35	79,16	176,51	183,47	-115,19	97,4	6,96	-59,27	122,99	3,94
		залишок готової продукції на складі до загального обсягу реалізованої продукції	0,16	0,14	0,11	0,12	0,09	-0,03	0,01	-0,03	-21,43	9,09	-25,00
Організаційна	коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток	0,40	0,40	0,60	0,70	0,70	0,2	0,1	0	50,00	16,67	0,00	

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Детальніше проаналізуємо кількісні показники, що будуть використовуватись в якості індикаторів для оцінки розвитку.

Зобразимо динаміку обсяг реалізованої продукції на рис. 3.5.

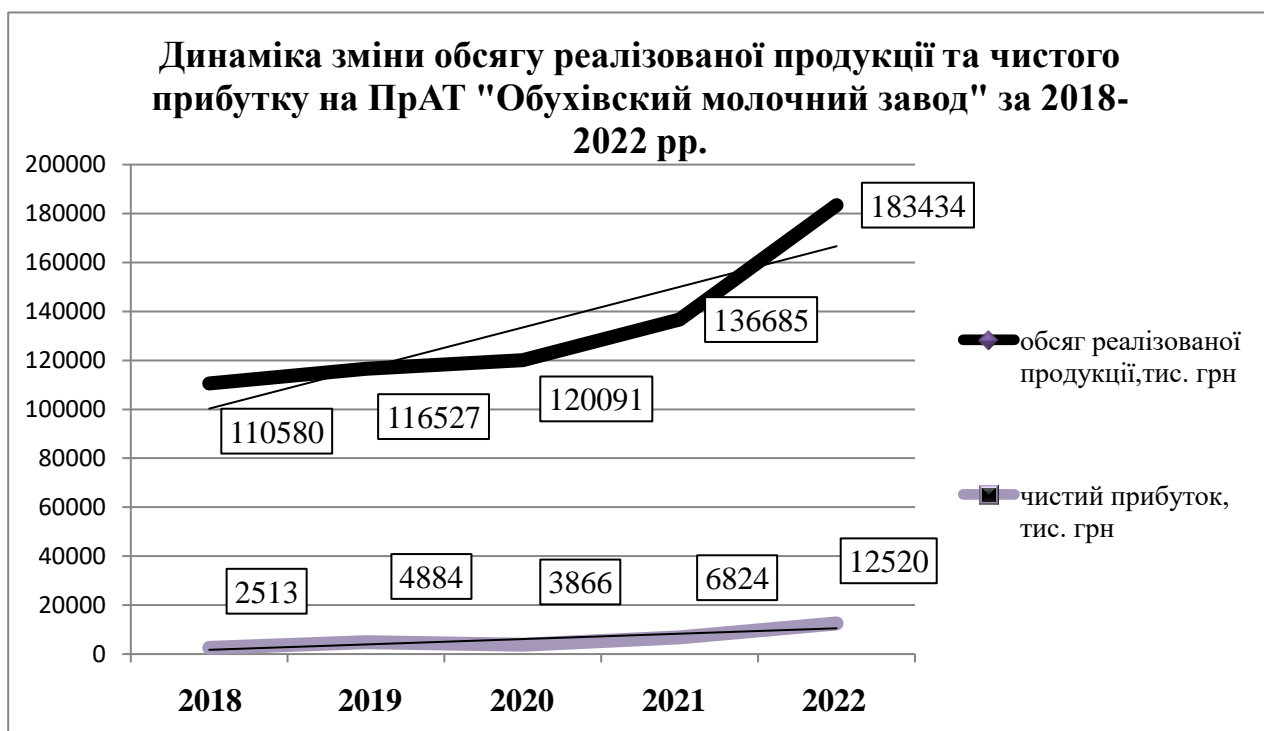

Рис. 3.5. Динаміка обсягів виробництва продукції на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за 2018–2022 рр., тис. грн..

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

На рис. 3.5 можемо побачити залежність зміни чистого прибутку від зміни обсягу реалізованої продукції. Тут чітко прослідковується пряма залежність майже за всі аналізовані періоди, крім 2020 року, коли обсяг реалізованої продукції зріс, а чистий прибуток навпаки знизився.

За допомогою рис. 3.6 проаналізуємо зміну середньооблікової чисельності на досліджуваному підприємстві.

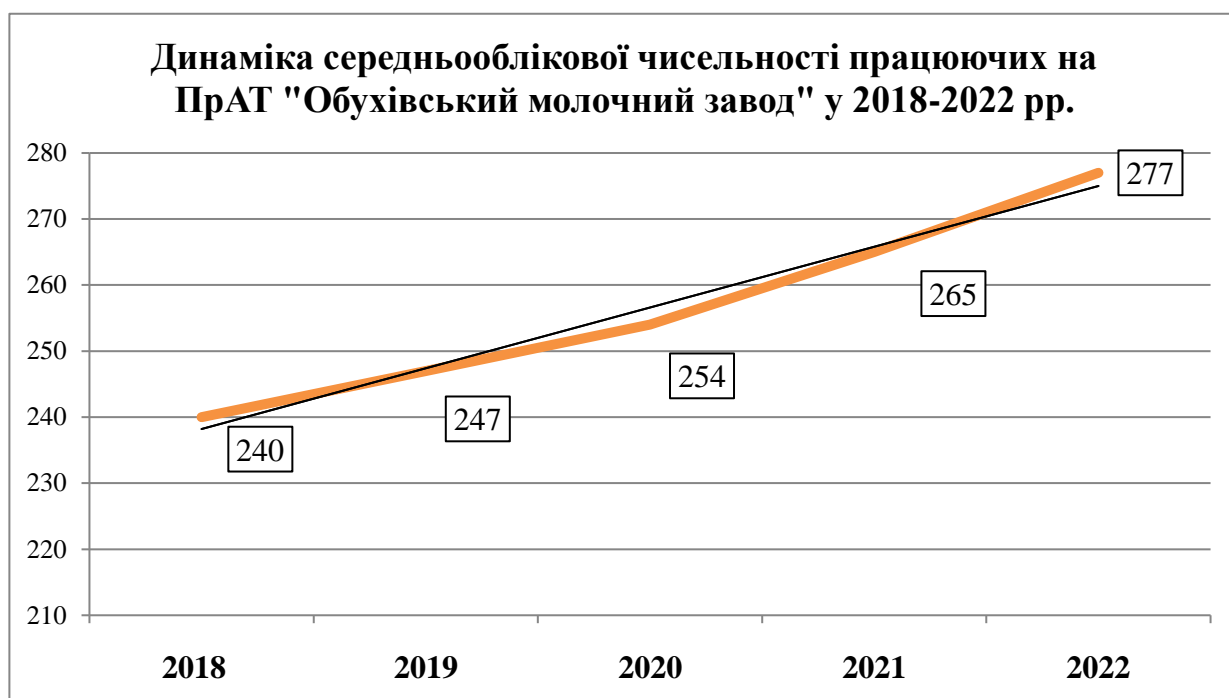

Рис. 3.6. Динаміка середньооблікової чисельності працюючих на ПрАТ «Обухівський молочний завод» у 2018–2022 рр..

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

За допомогою рис. 3.6 наочно можемо побачити, що на протязі всього аналізованого періоду чисельність підприємства зростає приблизно на одному рівні.

Далі оцінимо показники, що відносяться до якісної групи індикаторів (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Комплексна система показників розвитку підприємства (якісні показники)

Група інд.	Функціон. сфери оцінки	Показники	Роки					Відхилення					
			2018	2019	2020	2021	2022	+/-			%		
								2020/2019	2021/2020	2021/2022	2020/2019	2021/2020	2021/2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Якісні	Виробнича	рентабельність виробництва, %	13,87	22,35	14,66	24,89	33,71	-7,69	10,23	8,83	-	-	-
		Місткість основних засобів, грн	0,07	0,08	0,10	0,15	0,13	0,02	0,05	-0,02	25,00	47,65	-12,67
		Віддача основних засобів, грн	13,90	11,95	9,66	6,77	7,76	-2,29	-2,89	0,98	-19,16	-29,89	14,51
	Фінансова	ліквідність (абсолютна)	1,89	0,78	0,07	0,83	0,95	-0,709	0,76	0,12	-90,90	1073,18	14,57
		платоспроможність	6,03	6,27	4,88	3,82	5,18	-1,39	-1,06	1,36	-22,17	-21,64	35,44
		оборотність дебіторської заборгованості, оборти	16,5	14,9	24,85	31,14	30,17	9,95	6,29	-0,97	66,78	25,31	-3,11
		оборотність кредиторської заборгованості, оборти	58,50	57,80	51,88	48,75	46,49	-5,92	-3,13	-2,26	-10,24	-6,03	-4,63
		коефіцієнт Бівера	0,55	1,40	0,16	0,71	1,76	-1,24	0,54	1,06	-88,41	333,86	150,03
	Трудова	коефіцієнт плинності кадрів	4,02	4,35	2,36	2,64	3,61	-1,99	0,28	0,97	-45,70	11,82	36,67

продовження таблиці 3.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
		коефіцієнт стабільності кадрів	0,56	0,55	0,53	0,51	0,49	-0,02	-0,02	-0,02	-2,76	-4,15	-4,33
	Маркетингова	рентабельність продаж, %	2,73	4,99	3,86	5,95	7,87	-1,13	2,09	1,93	-	-	-
	Інвестиційна	коефіцієнт прибутковості власного капіталу	0,22	0,30	0,20	0,07	0,11	-0,10	-0,13	0,04	-32,90	-66,31	58,54
		коефіцієнт прибутковості активів	0,13	0,20	0,14	0,19	0,27	-0,06	0,06	0,07	-30,87	40,91	37,04
	Екологічна	зростання виробництва в розрахунку на 1% збільшення витрат ресурсів, грн	1143	1245	1354	1456	1987	109	102	531	8,76	7,53	36,47

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Детальніше розглянемо деякі показники за даної таблиці за допомогою рисунків.

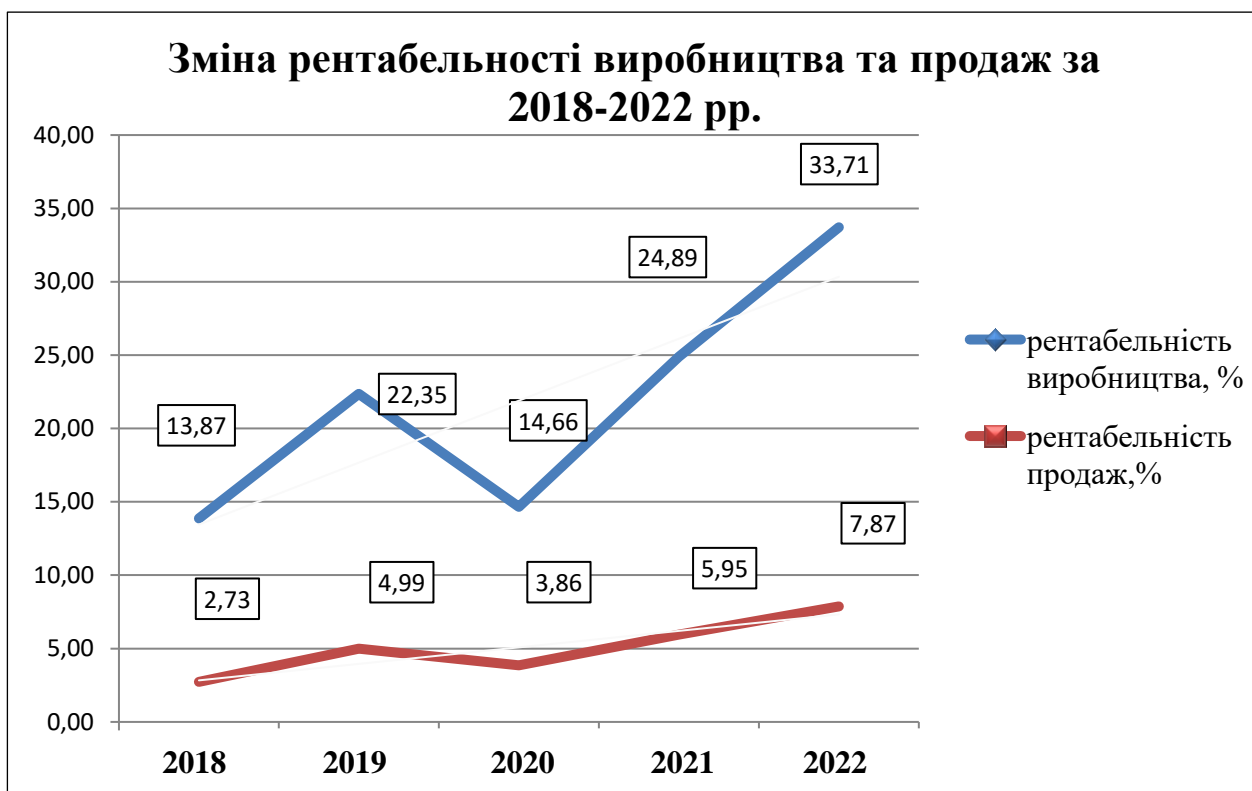

Рис. 3.7. Зміна рентабельності виробництва та продаж за 2018–2022 рр.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Судячи з даного графіку можемо зробити висновок про незадовільний стан підприємства у 2020 році, коли було значно знижено показники рентабельності підприємства. З 2021 року знову починається зростання показників і дана тенденція зберігається і в наступному році.

Далі порівняємо оборотність кредиторської та дебіторської заборгованостей (рис. 3.8).

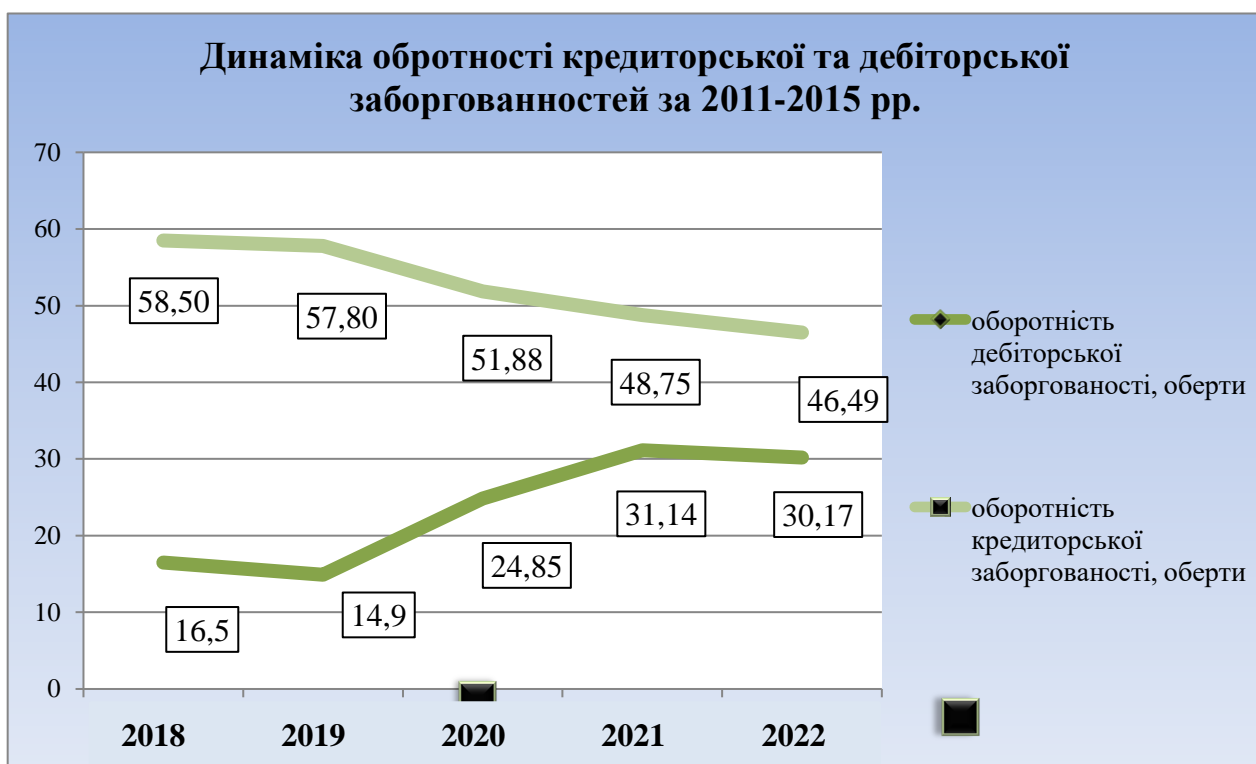

Рис. 3.8. Динаміка оборотності кредиторської та дебіторської заборгованостей за 2018–2022 рр.

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

Далі відобразимо структурну групу показників у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Комплексна система показників розвитку підприємства (структурні показники)

Група інд.	Функціон. сфери оцінки	Показники	Роки					Відхилення					
			2018	2019	2020	2021	2022	+/-			%		
								2020/ 2019	2021/ 2020	2021/ 2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2021/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	14	15	16
Структурні	Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії	0,78	0,90	0,880	0,879	0,898	-0,02	-0,001	0,02	-2,22	-0,17	2,24
	Трудова	коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників	1,03	0,98	1,00	1,17	1,13	0,02	0,17	-0,03	2,04	16,67	-2,93

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

На другому етапі визначимо темпи зміни обґрунтованих на першому етапі показників: для показників, що мають збільшуватися з плином часу, вибирається той, що має найбільше значення, а для критеріїв, що повинні зменшуватися в динаміці, - найменше значення; співвідношення для перших – це частка від ділення фактичних значень на найбільше, обране за еталон, для других – еталонного значення на фактичні значення показників.

Необхідно зазначити, що інтегральну оцінку розвитку підприємства передбачалося визначати за складом компонент (табл. 3.8), однак було прийняте рішення виділити лише основні показники, що на нашу думку мають найбільший вплив на розвиток господарюючих суб'єктів. У зв'язку з цим склад трьох груп індикаторів (табл. 3.11) буде меншим від кількості компонентів, представлених в табл.3.8.

Таблиця 3.11

Темпи зміни складових індикаторів розвитку

Індикатор	Функціональна сфера	Показники	Темпи зміни				
			2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількісний	Виробнича	обсяг реалізованої продукції	0,60	0,64	0,65	0,75	1,00
	Фінансова	чистий прибуток	0,20	0,39	0,31	0,55	1,00
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих	0,87	0,89	0,92	0,96	1,00
	Організаційна	коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток	0,57	0,57	0,86	1,00	1,00
Якісний	Виробнича	рентабельність виробництва	0,41	0,66	0,43	0,74	1,00
		Місткість основних засобів	1,00	0,88	0,70	0,47	0,54
		Віддача основних засобів	1,00	0,86	0,69	0,49	0,56

продовження таблиці 3.11

1	2	3	4	5	6	7	8
	Фінансова	коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,53	0,48	0,80	1,00	0,97
		коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,00	0,99	0,89	0,83	0,79
		коефіцієнт Бівера	0,31	0,80	0,09	0,40	1,00
	Маркетингова	рентабельність продаж	0,35	0,63	0,49	0,76	1,00
	Інвестиційна	коефіцієнт прибутковості власного капіталу	0,71	1,00	0,67	0,23	0,36
		коефіцієнт прибутковості активів	0,50	0,75	0,52	0,73	1,00
Структурний	Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії	0,87	1,00	0,98	0,98	1,00

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

На третьому етапі сформуємо інтегральну оцінку розвитку підприємства як суму множників темпів зміни показників діяльності і відповідних значень внеску кожного в кінцевий результат. Отримані результати, що дозволяють зробити відповідні висновки про динаміку розвитку підприємства впродовж певного періоду представлені в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Інтегральна оцінка розвитку підприємства

Індикатор	Функціональна сфера	Показники	Значущість показника	Інтегральна оцінка розвитку
1	2	3	4	5
Кількісний	Виробнича	обсяг реалізованої продукції	0,09	0,33
	Фінансова	чистий прибуток	0,09	0,22
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих	0,06	0,28

продовження таблиці 3.12

1	2	3	4	5
	Організаційна	коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток	0,06	0,24
Якісний	Виробнича	рентабельність виробництва	0,08	0,26
		Місткість основних засобів	0,07	0,25
		Віддача основних засобів	0,07	0,25
	Фінансова	коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,06	0,23
		коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,06	0,27
		коефіцієнт Бівера	0,08	0,21
	Маркетингова	співвідношення витрат на стимулювання збуту і обсягу реалізації продукції	0,05	0,16
	Інвестиційна	коефіцієнт прибутковості власного капіталу	0,09	0,27
		коефіцієнт прибутковості активів	0,09	0,31
	Структурний	Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії	0,05
Всього			1	3,52

Джерело: складено і розраховано за джерелами: фінансова звітність підприємства

На основі отриманого значення, яке є більшим від одиниці, можемо зробити висновок, що на підприємстві прогресивний тип розвитку, коли за аналізований період зберігаються тенденції до вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективного функціонування.

Висновок до 3 розділу

Проаналізувавши ефективність розвитку підприємства можемо зробити наступні висновки.

Зростання чистого прибутку відстежується протягом двох років і є досить значним. За 2021 рік він зростає на 76,51%, а в 2022р. вже на 83,47% і становить 12250 тис. грн..

За допомогою розрахунків було встановлено кількість наявних оборотних коштів на підприємстві, у 2020 році цей показник становить 7765 тис. грн., у 2021 році – 8218 тис. грн., а у 2022 значно зростає до 17858 тис. грн., що на 117,3% у відносному відхиленні і на 9630 тис. грн. в абсолютному відхиленні більше, ніж у попередньому році. Це говорить про те, що у 2022 році підприємство змогло більше коштів вкласти у виробництво і відповідно виробити більше продукції.

При детальному розгляді статей витрат на підприємстві можемо побачити, що найбільшу їх частину, а саме 80,00% передбачувано займають матеріальні затрати, так як до них входять затрати на сировину та матеріали. За 2022 вони були збільшені на 25,70% і становили вже 109053 тис. грн.

На основі показника оборотності оборотних активів було визначено, що за 2021 рік на підприємстві вкладені кошти пройшли 10,95 обороти, а у 2022 році 9,56. Коефіцієнт 2022 року на 12,64% менше за відносним відхиленням і на 1,38 обороти більше за абсолютним відхиленням, що означає погіршення та уповільнення процесів виробництва та збуту продукції.

Рентабельність продукції показала, що на 1 грн понесених витрат у 2021 році було отримано 20,22% валового прибутку, а у 2022 році цей показник становив 19,99%. У відносному відхиленні показник зменшився на 1,15%, що є негативним для підприємства, адже при зростанні витрат мало місце зменшення прибутку.

Рентабельність підприємства є достатньо високою і за аналізований період з 2021 по 2022 роки зросла з 5,40% до 7,59%. Також, це демонструє те,

що на 1 грн активів припадає 7,59% чистого прибутку підприємства.

Аналіз типу розвитку підприємства показав, на підприємстві прогресивний тип розвитку, коли за аналізований період зберігаються тенденції до вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективного функціонування.

РОЗДІЛ IV

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПрАТ «ОБУХІВСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»

4.1. Напрями забезпечення розвитку підприємства

Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того щоб бути конкурентоспроможним, підприємство повинно мати конкурентні переваги.

Підприємство працює в певному економічному середовищі, яке впливає на його діяльність. Досконалість податкової та амортизаційної систем, кредитна і фінансова політика держави, стабільність і прогресивність норм чинного законодавства, рівень регулювання цін у національній економіці, система ліцензування – ці та інші, незалежні від підприємства, чинники безперечно впливають на його діяльність (рис. 4.1). Це зумовлює виділення серед чинників підвищення ефективності розвитку групи неконтрольованих підприємством чинників. Удосконалення механізму економічного впливу на підприємства – основна функція держави на шляху підвищення ефективності роботи суб'єктів національної економіки.

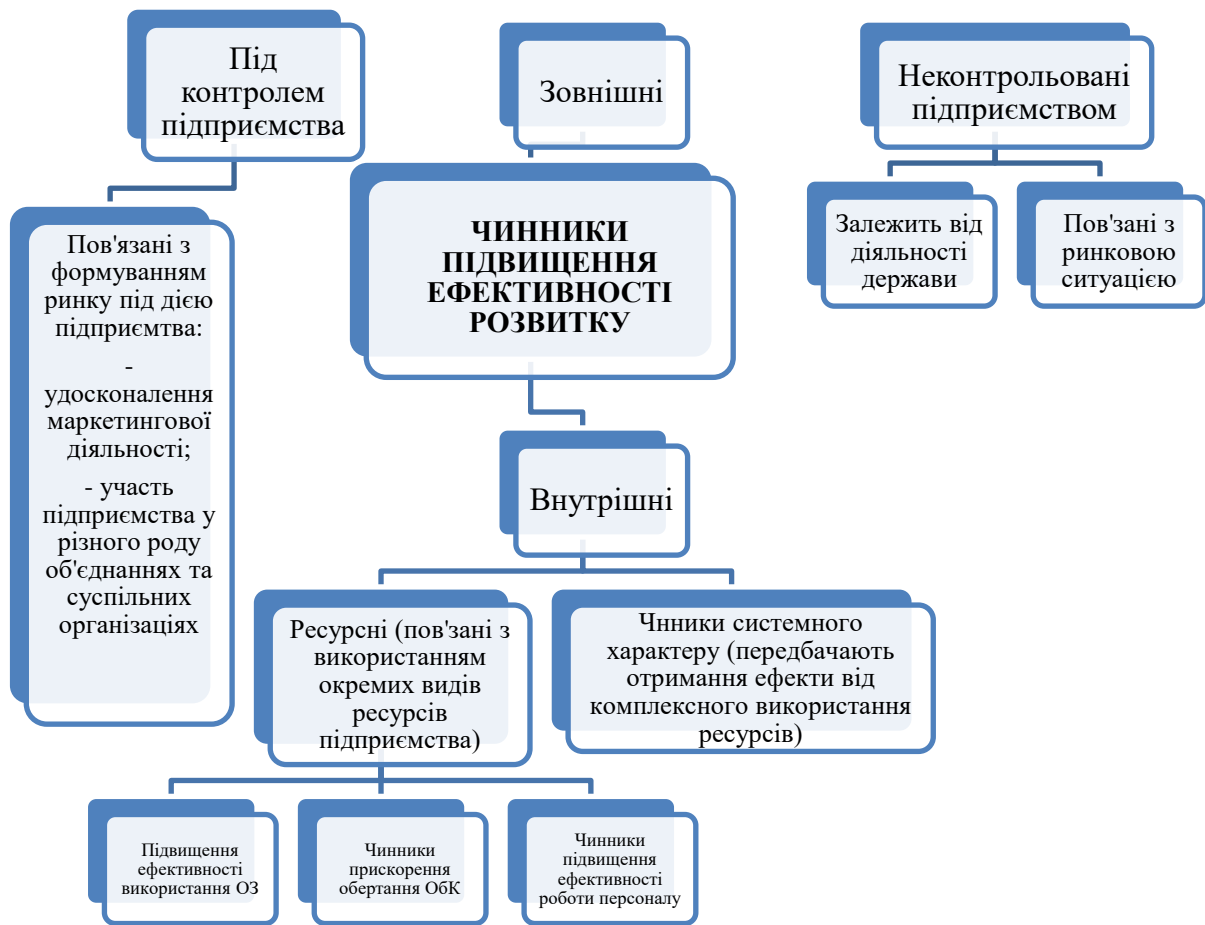

Рис. 4.1. Класифікація чинників підвищення розвитку підприємства.

Джерело: розроблено автором

Сучасне підприємство є відкритою системою, яка взаємодіє з іншими економічно-соціальними системами і піддається впливу зовнішнього середовища. Динамічність зовнішнього середовища, наявність невизначеності, неповноти інформації, нестабільності зобов'язують підприємства постійно впроваджувати зміни. Всі види діяльності підприємства взаємопов'язані і в тій чи іншій мірі формують кінцевий результат, тому керівництво, плануючи досягнути певний результат у довготерміновій перспективі, повинно приділяти значну увагу вивченню

напрямів усіх аспектів економічного розвитку: виробничого, маркетингового, інноваційного, фінансового, інвестиційного тощо (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Напрями економічного розвитку підприємства

Сфери економічного розвитку підприємства	Напрями економічного розвитку підприємства
Виробнича	<ul style="list-style-type: none"> – розширення номенклатури та асортименту продукції; – впровадження ефективних методів нормування запасів ресурсів; – розроблення графіка потреби в ресурсах; – оптимізація виробничих площ; – підвищення виробничої потужності.
Фінансова	<ul style="list-style-type: none"> – зниження собівартості продукції; – пошук нових резервів зростання прибутку; – пошук нових резервів зменшення збитків; – оптимізація витрат на ресурси, виробництво, заробітну плату; – оптимізація втрат від настання ризиків, в тому числі фінансових; – забезпечення фінансової рівноваги, стійкості, платоспроможності і ліквідності підприємства у довгостроковому періоді; – забезпечення фінансової безпеки підприємства; – балансування структури активів та пасивів, доходів та витрат.
Інвестиційна	<ul style="list-style-type: none"> – формування оптимального портфеля інвестиційних проектів; – оптимізація втрат від настання інвестиційних ризиків; – балансування доходу та ризику від інвестиційного проекту; – оптимізація системи управління інвестиційною діяльністю; – пошук дешевших джерел фінансування інвестиційних проектів, альтернативних методів залучення інвестиційних ресурсів.
Інноваційна	<ul style="list-style-type: none"> – визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; – перехід на інноваційні методи ведення виробничо-господарської чи іншої діяльності; – впровадження у діяльність результатів НТП.
Маркетингова	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення продукції відповідно до потреб ринку; – дослідження та вихід на нові сегменти ринку; – диверсифікація діяльності, асортименту продукції; – пошук нових споживачів, клієнтів, партнерів.
Інформаційно-комунікаційна	<ul style="list-style-type: none"> – організація інформаційного обслуговування підприємства; – створення відповідної інформаційної підтримки діяльності підприємства; – автоматизація процесу залучення, оброблення, зберігання і використання інформації; – оптимізація структури використовуваної підприємством інформаційно-комунікаційної системи.

Джерело: складено автором

Зношеність основних виробничих засобів, відсутність доступних джерел фінансування оновлення виробництва, невідповідність вітчизняних стандартів міжнародним – це ще не повний перелік гальмуючих факторів розвитку підприємства. Розвиток підприємства являє собою процес переходу на новий, якісний стан шляхом удосконалення техніки, технології, продукції і послуг, що виробляються, під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Рівень техніко-технологічного розвитку підприємства формує стан техніко-технологічної бази підприємства, під якою розуміють системну сукупність найбільш активних елементів виробництва, яка визначає технологічний спосіб одержання продукції, здійснюваний за допомогою машинної техніки, різноманітних транспортних, передавальних, діагностичних та інформаційних засобів, організованих у технологічні системи виробничих підрозділів і підприємства загалом [5, с. 459].

Основними напрямками техніко-технологічного розвитку підприємств слід назвати: оновлення фізично зношених та морально застарілих виробничих фондів; перехід на інноваційні технології виробництва продукції, впровадження прогресивних технологічних процесів; підвищення якості виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт; удосконалення виробничої системи управління; впровадження ресурсозберігаючих (передовсім енергоощадних) технологій; перехід до гнучкої автоматизації виробництва, автоматизація ручної праці; поліпшення умов праці робітників та техніки безпеки; адаптація технологій виробництва відповідно до вимог охорони навколишнього середовища.

Працівники – один із основних ресурсів підприємства, який має значний вплив на розвиток організації. У системі формування цілей розвитку соціальні цілі та пріоритети повинні бути першочерговими. Проте відсутність ефективного управління соціальним середовищем на рівні держави, нерозвиненість соціальної інфраструктури, перенесення керівниками підприємств соціальних цілей в другорядний план після фінансових, виступає

гальмуючим фактором соціального розвитку. Соціальний розвиток підприємства – це помітні зміни на підприємстві, що визначаються переходом усіх соціальних відносин та процесів до якісно нового стану під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Соціальний розвиток підприємства є наслідком як цілеспрямованої діяльності людей, які є суб'єктами цього процесу, так і результатом непрямого впливу виробництва на соціальні групи підприємства, населення регіону, споживачів продукції підприємства [10, с. 70]. Соціальний розвиток підприємства повинен бути спрямований як на колектив, так і на окремого працівника. Для цього реалізуються обов'язкові та добровільні соціальні програми. Соціальні дії підприємства повинні задовольняти потреби працівників, такі як потреба в їжі, житлі, спілкуванні, відпочинку, самовираженні, самореалізації тощо. Основними напрямками реалізації соціальних програм є: матеріальна та нематеріальна винагорода за виконану роботу, виплата грошової допомоги, надання негрошових соціальних послуг, які необхідні для відновлення життєдіяльності особистості, створення необхідних умов для відпочинку, культурного розвитку. Дії, спрямовані на колектив повинні забезпечувати соціальну згуртованість працівників у колективі, формувати систему організаційних та культурних цінностей, підвищувати соціальний статус колективу тощо.

Одним із важливих напрямів забезпечення соціального розвитку підприємства є впровадження концепції «соціальної згуртованості колективу», яка полягає в здатності підприємства відповідати за всіх своїх працівників, гарантувати їх добробут, забезпечуючи рівні права кожної особистості.

Достатньо поширеним слід визнати поняття організаційного розвитку, концепція якого виникла ще в 60-ті роки ХХ століття. Ф.І. Хміль трактує поняття «організаційного розвитку» як «довготермінову роботу в організації щодо удосконалення процесів вирішення проблем і оновлення» і пов'язує його із проведенням змін в організації [9, с. 173].

Організаційний розвиток підприємства – це організований процес, що порушує динамічний розвиток структури організації і направлений на досягнення нового стану динамічної рівноваги, яка в оновленій структурі зберігатиметься відносно стабільно. У процесі організаційного розвитку підприємства відбувається поступове удосконалення окремих сторін діяльності організації і раціоналізація її внутрішніх структур, упорядковуються в часі і у просторі трудові, виробничі, соціальні та інші процеси [1].

Динамічне середовище вимагає від підприємств безперервної зміни організаційної структури з метою адаптації до нових ринкових умов та потреб споживачів. Елементи управління повинні коригуватись залежно від змін технології виробництва продукції чи способу надання послуги. Важливу роль для підприємства відіграють зміна стратегічного курсу та перехід на нові системи планування, які формують подальші організаційні зміни на підприємстві. При впровадженні організаційних змін доцільно приділити значну увагу взаємоузгодженості стратегічних, оперативних та тактичних планів та участь у їхньому формуванні та виконанні працівників підприємства.

Наявність широкого спектру різноманітних комбінацій організаційних структур управління дозволяє легко адаптуватись до зовнішнього середовища і протистояти зміні його факторів. Науково-технічний прогрес, жорстка конкуренція на ринку за споживача змушують підприємства шукати нові форми організування своєї діяльності, що викликає появу інноваційних форм, таких як мережних, фрактальних, віртуальних тощо. Поступово функціональна спеціалізація замінюється інтелектуальним партнерством, інтрапартнерством тощо.

Основними напрямками організаційного розвитку підприємств є: зміна структур вертикального підпорядкування гнучкими, мережевими, горизонтальними структурами; перехід від лінійного характеру розвитку на нелінійний; децентралізація влади та функцій управління, відмова від утримання влади в одних руках, демократизація, відмова від формалізації; мінімізація кількості рівнів управління між різними ланками керівництва та безпосередніми виконавцями; інтеграція інформаційних систем управління

організаційним розвитком підприємства; реорганізація нераціонально функціонуючих підприємств, перехід на нові інноваційні форми, стилі, методи управління; перехід від вузької функціональної спеціалізації до горизонтальної інтеграції чи формування промислово-фінансових груп.

Які саме із запропонованих заходів було обрано дізнаємось в підрозділах 4.2 і 4.3.

4.2. Впровадження системи матеріального стимулювання працівників на ПрАТ «Обухівський молочний завод»

При проведенні аналізу господарської діяльності та розвитку було встановлено, що на підприємстві має місце значна плінність кадрів та обороти по прийому та звільненню зростають з року в рік. Саме тому, було прийняте рішення впровадити захід матеріального стимулювання.

Для посилення матеріальної зацікавленості працівників у виконанні планів і договірних зобов'язань, підвищенні ефективності виробництва і якості роботи можуть вводитися системи преміювання, винагороди за підсумками роботи за рік, інші форми матеріального заохочення. Крім зарплати і премій (бонусів) система матеріального стимулювання може містити в собі пенсійні нагромадження, участь у прибутках, оплату навчання (працівника або його дітей), безвідсоткові позики на купівлю будинку або машини, оплату харчування або проїзду працівників, оплату відпочинку працівника, різноманітні допомоги, страхування і т.п.

В даному випадку було обрано преміальні доплати за якісне виконання своєї роботи. Підприємству пропонується кожного місяця формувати преміальний фонд для мотивування персоналу.

Розмір місячного преміального фонду постійно буде коливатися в залежності від розміру прибутку на підприємстві, так як його сума складатиметься з 3% від обсягу чистого прибутку.

Персонал матиме змогу повністю або ж частково розподілити між собою преміальний фонд. Тобто при виконанні поставлених норм працівникові та

відсутності зауважень до його роботи він зможе отримати частину фонду, що йому відводиться у повному обсязі, якщо ж до роботи працівника протягом місяця були зауваження (зауваження від керівництва, великий відсоток браку, не вкладання в терміни і.т.д), то він може отримати його частково або ж не отримати взагалі і тоді дана сума піде потреби підприємства. Кожен підрозділ отримує свій відсоток від преміального фонду, що ділиться між працівниками пропорційно посадовим окладам.

Слід зауважити, що для виконання умов преміювання необхідна командна робота, адже якщо один співробітник з підрозділу не виконує поставлених вимог, премію в повному обсязі не отримує весь підрозділ.

Як саме планується розподіл преміального фонду по підрозділам для робітників продемонстровано в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

**Показники, умови та розміри преміювання робітників на ПрАТ
«Обухівський молочний завод»**

№ з/п	Найменування відділів, професій	Показник преміювання	Умова преміювання	Розмір, %
1	Цех по переробленню молока, виробництва масла та сиру	Дотримання стандартів та технічних умов на випущену продукцію:	- дотримання планових норм виходу продукції; - не перевищення нормативу виробничого браку не більше 0,2% до обсягу виробленої продукції;	
		- при відсутності випадків відбракування в експедиції технологічною лабораторією		16,0
		- при одному випадку відбракування		7,0
		- при двох		5,0
		- при трьох і більше		-
2.	Основні робітники виробничих бригад	Дотримання стандартів і технічних умов на випущену продукцію з оцінкою якості:	Дотримання норм витрат сировини та матеріалів	
		- при відсутності зауважень		18,0
		- при одному		10,0
		- при двох		5,0
		- при трьох і більше		-

продовження таблиці 4.2

3.	Робітники спеціалізованої бригади	Перевищення встановленої норми виробітку:			
		- на 20%			5,0
		- на 30%			7,0
		- на 50%			15,0
		- на 100%			20,0
4.	Слюсарі-ремонтники	Відсутність простоїв та аварій обладнання	Виконання виробничих завдань та норм виробітку	14,0	
5.	Водії машин	Відсутність простоїв та аварій, своєчасне виконання завдань та належне утримання транспорту	Виконання підприємством зобов'язань щодо поставок продукції	12,0	
6.	Комірники	Безперебійне забезпечення підприємства сировиною, матеріалами, одягом	Виконання підприємством зобов'язань щодо поставок продукції	10,0	
7.	Лаборант	Відсутність зауважень на якість роботи	Виконання комбінатом зобов'язань щодо поставок продукції	10,0	

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

В таблиці 4.2 видно як саме будуть преміюватись робітники відповідно до запропонованого заходу для підвищення продуктивності праці. Кожен підрозділ несе відповідальність за свій вид робіт і відповідно має свій відсоток преміального фонду.

На нашу думку, працівники мають бути зацікавлені у тому щоб розмір преміального фонду був більшим, саме тому в їх інтересах виконувати свою роботу сумлінно не тільки через отримання премії в поточному місяці, а й для того щоб в наступному підприємство отримало більший прибуток і премія зростає відповідно.

Також необхідно відобразити розмір преміювання кожного цеху в грошовому вимірі, а також продемонструємо обсяг преміального фонду на наступний рік (табл. 4.3)

Таблиця 4.3

Обсяг преміального фонду в рамках впровадження нового мотиваційного підходу

№ п/п	Показник	Роки		Відхилення	
		2022	прогнозний рік	+/-	%
1	2	3	4	5	6
1.	Загальний преміальний фонд (3% від ЧП), тис. грн.	375,60	411,62	36,02	9,59
2.	Цех по переробленню молока, виробництва масла та сиру	60,10	65,86	5,76	9,59
3.	Основні робітники виробничих бригад	67,61	74,09	6,48	9,59
4.	Робітники спеціалізованої бригади	75,12	82,32	7,20	9,59
5.	Слюсарі-ремонтники	52,58	57,63	5,04	9,59
6.	Водії машин	45,07	49,39	4,32	9,59
7.	Комірники	37,56	41,16	3,60	9,59
8.	Лаборант	37,56	41,16	3,60	9,59

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Наочніше структуру розподілу преміального фонду відобразимо на рис. 4.2.

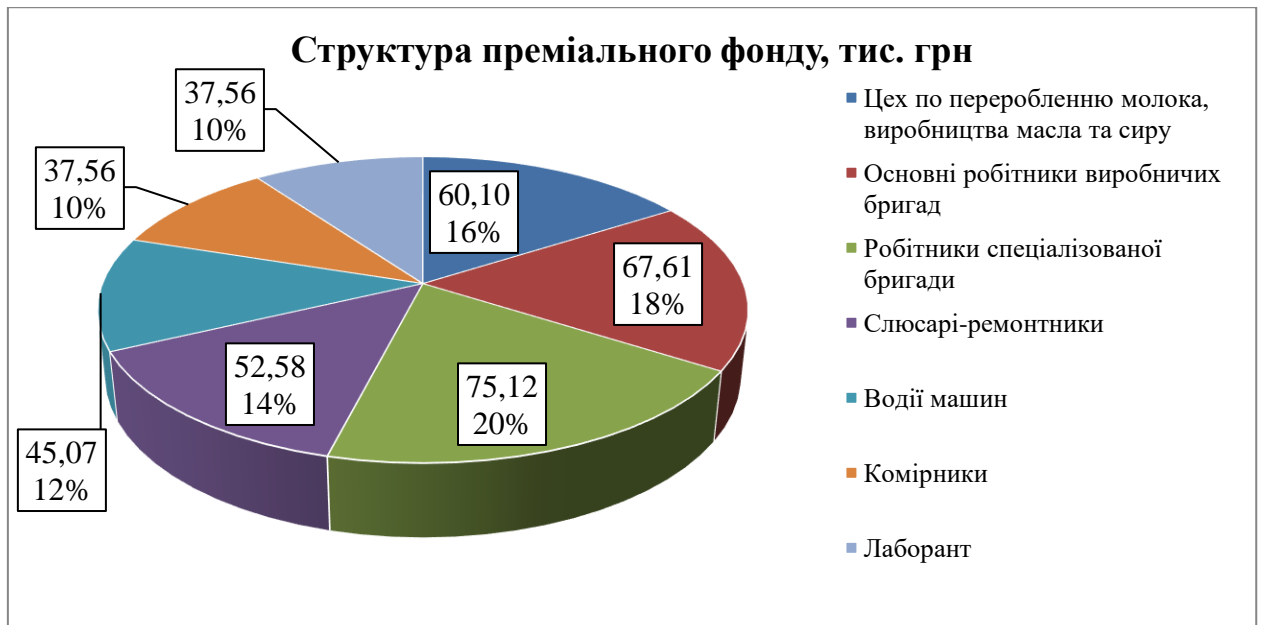

Рис. 4.2. Структура преміального фонду, тис. грн

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Далі оцінимо як саме вплине запропонований захід на показники діяльності підприємства. Почнемо з показників продуктивності праці, які відобразимо в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

**Прогнозні показники продуктивності праці на ПрАТ «Обухівський
МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»**

№ п/п	Показник	Роки		Відхилення	
		2022	прогнозний рік	±	%
				прог/2022	прог/2022
1	2	3	4	5	6
1.	Річний обсяг виробленої продукції, тис. грн.	183434	189029	5595	3,05
2.	Середньооблікова чисельність ПВП, осіб	221	221	0	0,00
3.	Середня тривалість робочого дня, год	8	8	0	0,00
4.	Середня кількість відпрацьованих:				
	людино - днів	220	220	0	0,00
	людино - годин	1757	1757	0	0,00

продовження таблиці 4.4

1	2	3	4	5	6
5.	Виробіток:				
	річний, тис. грн	830	855	25	3,05
	денний, грн	835	861	25	3,05
	годинний, грн	104	108	3	3,05
6.	Трудомісткість:				
	людино-дні/грн	0,0012	0,0012	0,0000	-2,96
	людино-години/грн	0,0096	0,0093	-0,0003	-2,96

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Наочніше розглянути показники продуктивності праці розглянемо за допомогою рис. 4.3 і 4.4.

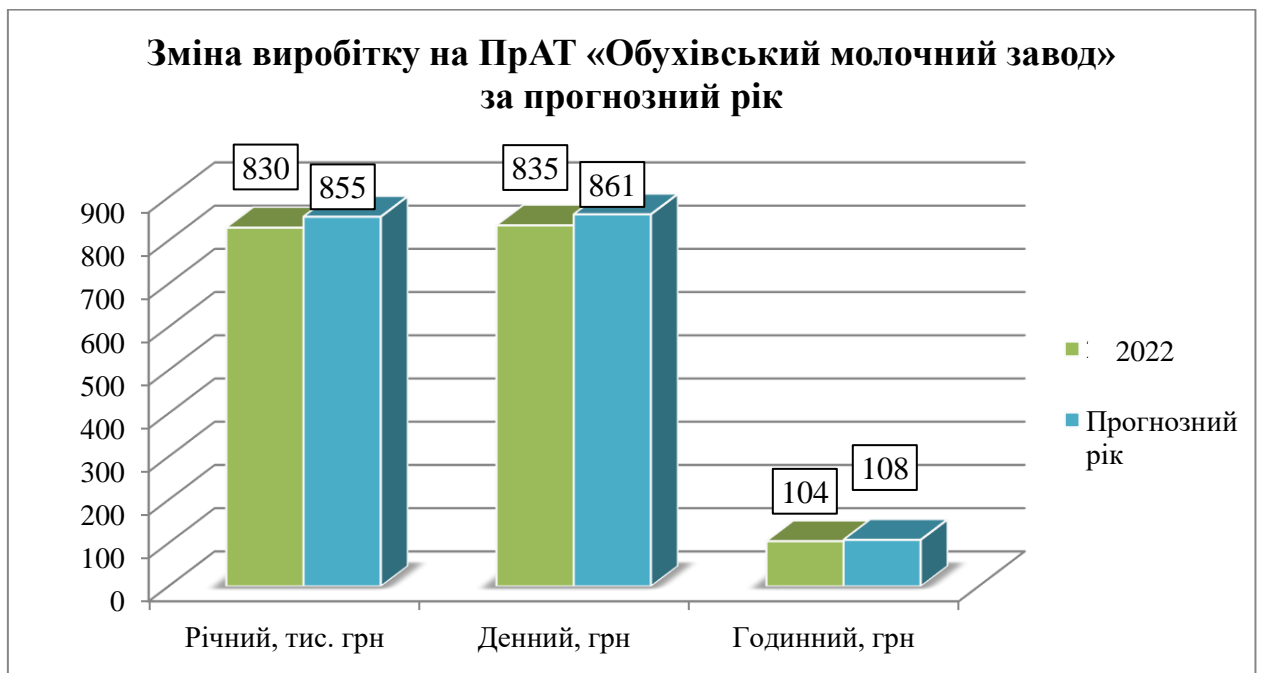

Рис. 4.3. Зміна виробітку на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за прогнозний рік.

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

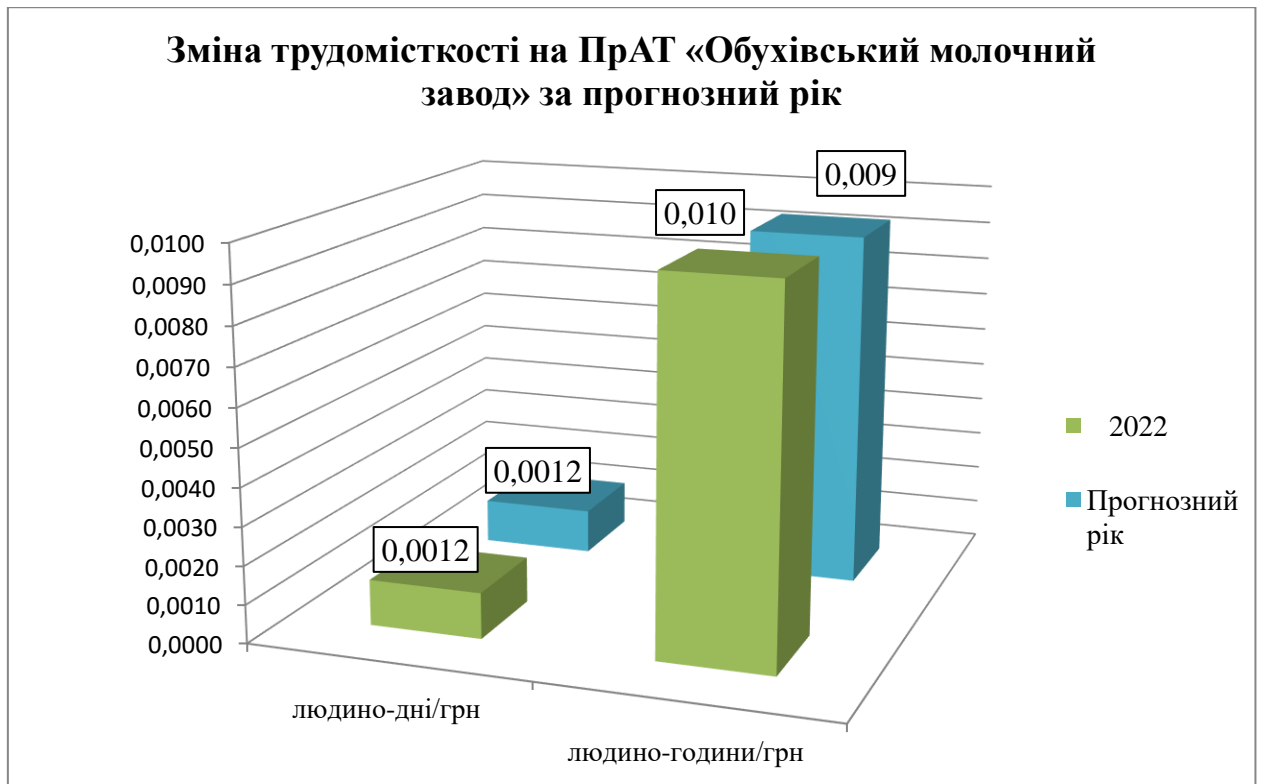

Рис. 4.4. Зміна трудомісткості на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за прогностичний рік.

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Також, вплив даного заходу зможемо оцінити за допомогою прогностичної фінансової звітності, що зміниться за рахунок зростання обсягів виробництва (табл. 4.5).

Таблиця 4.5

**Прогнозні фінансові результати виробничо-господарської діяльності на
ПрАТ «Обухівський молочний завод»**

№ п/п	Показник	Роки		Відхилення	
		2022	прогностичний рік	+/- прог/ 2022	% прог/ 2022
1	2	3	4	5	6
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн	159028	163036	4008	2,52
2.	Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	132536	135637	3101	2,34
3.	Валовий прибуток (збиток), тис.грн.	26492	27398	906	3,42

продовження таблиці 4.5

1	2	3	4	5	6
4.	Інші операційні доходи, тис.грн.	4930	5050	120	2,43
5.	Адміністративні витрати, тис.грн.	2807	2895	88	3,12
6.	Витрати на збут, тис.грн.	10020	10277	257	2,56
7.	Інші операційні витрати, тис.грн.	2653	2786	133	5,00
8.	Фінансові результати від операційної діяльності, тис.грн	15942	16491	549	3,44
9.	Інші доходи, тис.грн.	1	1	0	0,00
10.	Інші витрати, тис.грн.	3	4	1	21,00
11.	Прибуток до оподаткування, тис.грн.	15940	16488	548	3,44
12.	Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	3420	3538	118	3,44
13.	Чистий прибуток, тис.грн.	12520	12951	431	3,44

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

З даної таблиці можемо побачити, що чистий дохід зростає на 2,52% у порівнянні з минулим роком, але в той же час собівартість зростає майже на рівні, але все ж таки меншими темпами на 2,34%. Що стосується чистого прибутку, то він змінюється в кращу сторону і становить вже 12951 тис. грн., тобто зростає на 3,44%.

4.3. Впровадження у виробництво нового виду продукції на ПрАТ «Обухівський молочний завод»

Молокопереробна галузь Київської області представлена неоднорідною сукупністю виробників, що займають різні конкурентні позиції. Із 47 молокопереробних підприємств, які працювали у 2003 р., 25 виробників збанкрутували за період дослідження або були поглинуті іншими учасниками ринку, внаслідок чого були виключені з подальших розрахунків. У 2019 р. переробкою молока у регіоні займалося 18 підприємств, для яких характерне зростання й укрупнення на основі розвитку дистрибуції або забезпечення

сировинної бази.

Молокопереробні підприємства області забезпечують нарощування обсягів виробництва, проте одночасно відбувається скорочення їх кількості внаслідок припинення повної виробничої діяльності чи перетворення їх у філії більш потужних переробних підприємств, які здійснюють заготівлю молока і первинну його обробку [24, с. 48].

Конкурентна структура ринку молочної продукції Київської області є олігополістичною. Так, сегмент продукції – сири тверді – є олігополістичним з вираженим лідером (ТОВ «Кардинал», ТОВ «Молочна країна»). У сегменті сирів свіжих та кисломолочних виділено групу підприємств-лідерів, рівних між собою за можливостями, які формують олігополію (ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» та ТДВ «Яготинський маслозавод»).

Для сегмента масла характерною є монополія (ТДВ «Яготинський маслозавод»), який є основним виробником у Київській області. Сегмент молока та кисломолочної продукції характеризується олігополією (ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна», ТДВ «Яготинський маслозавод», ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат», ПрАТ «Кагма»). Отже, на більшості внутрішньогалузевих сегментів склалася стійка конкурентна структура з незмінним складом підприємств.

Проведено поділ конкурентів, які діють на внутрішньогалузевих сегментах ринку молока і молочної продукції Київської області, відповідно до їх ринкової частки, що дозволило виявити значну перевагу дрібних виробників. Винятками є лише сегменти казеїну, вершків, сирів твердих та морозива. Так, лідерами з виробництва молокопродукції є ПрАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» та ТДВ «Яготинський маслозавод», які орієнтовані на виробництво кисломолочної продукції. Основною конкурентною перевагою цих підприємств є висока якість, що ґрунтується на високій якості сировини.

Відповідно до класифікації конкурентних позицій було здійснено ідентифікацію типів конкурентів на регіональному ринку (табл. 4.6).

Таблиця 4.6

Групування переробних підприємств Київської області за стратегічними конкурентними групами

Тип конкурентної позиції	Універсальний	Спеціалізований
Лідер	ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна», ТДВ «Яготинський маслозавод»	ТОВ «Тарашамолоко», ТОВ «БМК»
Послідовник	ПрАТ «Обухівський молочний завод», Філія «СІР» ТОВ «Молочна країна»	ПрАТ «Кагма», ТОВ «Кардинал», ПАТ «ЖЛК-Україна»
Аутсайдер	ТОВ «Молочна компанія», ПрАТ «Богуславський маслозавод», Філія Молокозавод «Чайка», ТОВ «Переяслав-молпродукт»	ПАТ «Надія», ТОВ «Алдолат», ТОВ «Мрія плюс», ТОВ «Хеппі мілк», ТОВ «Холодокомбінат Дюймовочка», ПрАТ «Голландія Україна», ТДВ «Бровари-молоко», ПП «СімоЛ»

Джерело: складено автором

Отже, як видно з таблиці 4.5, на регіональному ринку є всі типи конкуренції. Аналізованому підприємству безперечно є куди розвиватись для того, щоб з групи послідовників перейти в групу лідерів.

Також аналіз ринку показав, що в сегменті масла існує монополія, через це було прийняте рішення вивести на ринок новий тип вершкового масла, а саме масла с арахісовим наповнювачем.

На відміну від звичайного вершкового масла, в якому в достатку присутні насичені жири, арахісове містить олії більше білків, фолієвої кислоти і корисних жирів. Арахісова олія один з найбагатших джерел енергії, до якого так корисно вдаватися вранці або в післяобідній час. Масло можна намазати його на підсмажені скибочки хліба, зверху покласти нарізану кружечками банан, посипати корицею, а можете додати в смузі або ж використовувати при приготуванні тістечок.

Планові обсяги реалізації нового виду продукції представимо в таблиці 4.7.

Таблиця 4.7

Планові обсяги реалізації продукції

Одиниці виміру	1 упаковка, грам	Випуск за добу	Випуск за місяць	Випуск за рік
Вага, т	200	0,4	8,8	100,4
Кількість, шт	1	2000	44000	502000

Було прийняте рішення для початку запуснути у виробництво відносно невелику партію для того, щоб прослідкувати чи готовий ринок та як відреагує споживач на даний тип продукції.

Даний вид масла за рецептурою буде схожим на вже існуюче на підприємстві масло з доданням какао. По великому рахунку різниця буде лише в додаванні більш корисного наповнювача.

Для того щоб розпланувати витрати на даний продукт, необхідно відобразити всі елементи, що складатимуть собівартість.

Собівартість продукції оцінимо в таблиці 4.8.

Таблиця 4.8

Склад собівартості нового виду продукції

№ п/п	Стаття витрат	Витрати на 1 упаковку (200 г.)	Витрати на 1 т	Витрати за добу	Витрати за місяць	Витрати за рік
1	2	3	4	5	6	7
1.	Сировина	36,20	31020	12408	272976	3114408
2.	Основні матеріали	0,66	3290	1316	28952	330316
3.	Загальновиробничі витрати	0,85	4230	1692	37224	424692
4.	Витрати на збут	0,75	3760	1504	33088	377504
5.	Паливо і енергія	0,19	940	376	8272	94376
6.	Заробітна плата	0,33	1645	658	14476	165158
7.	Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	0,23	1128	451,2	9926,4	113251
8.	Адміністративні витрати	0,20	987	394,8	8685,6	99095
Всього собівартість		39,40	47000	18800	413600	4718800

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Детальніше структуру собівартості розглянемо за допомогою рис. 4.5.

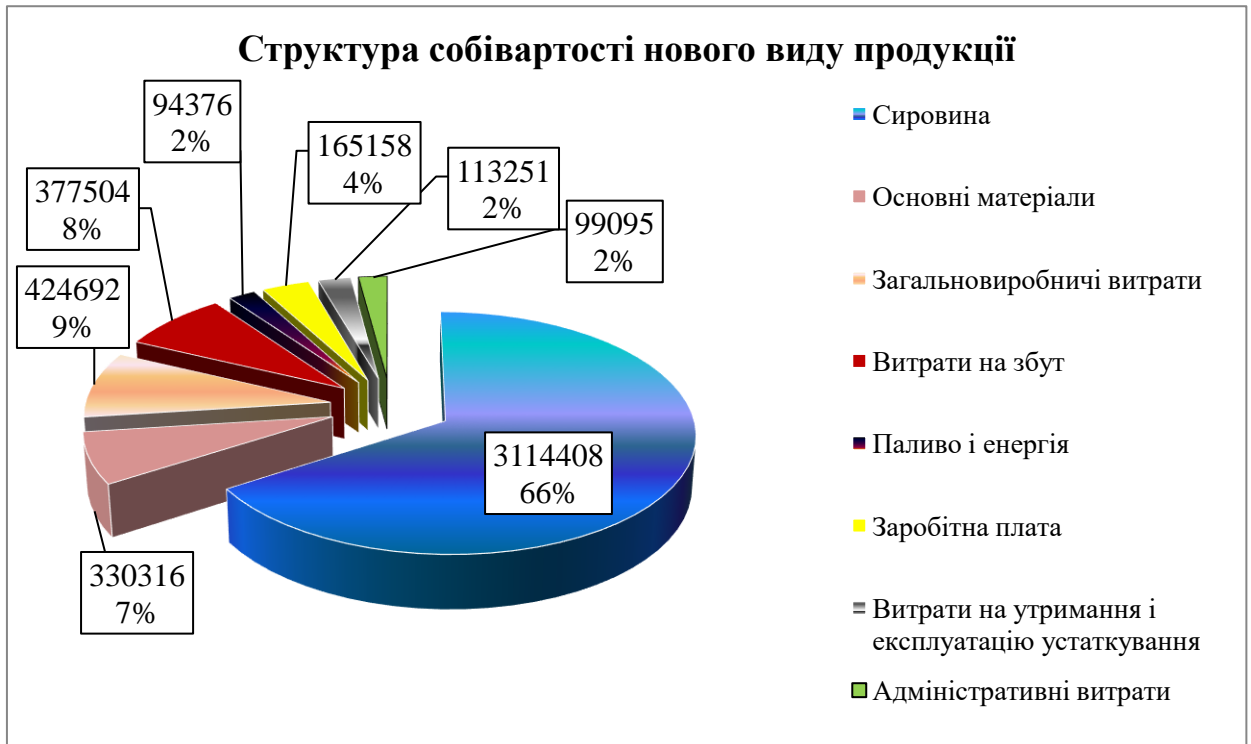

Рис. 4.5. Структура собівартості нового виду продукції.

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

За допомогою рисунку можемо побачити, що найбільшу частку в складі собівартості займає сировина це – 66%, наступна за розміром складова – це загальновиробничі затрати і їх частка рівна 9%, а основні матеріали лише 8%.

Далі необхідно визначитись з ціною реалізації продукту. Ми пропонуємо встановити ціну на рівні вже існуючого на ринку масла з какао, так як продукт новий і нам не хотілося б відлякувати споживача високою ціною.

Порівняння собівартості та ціни реалізації продукту оцінимо за допомогою таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Собівартість та ціна реалізації нового виду продукції

№ п/п	Показник	Собівартість, грн	Ціна реалізації, грн	Δ, грн
1.	1 упаковка	39,40	45,4	6,00
2.	1 тона	47000	57000	10000

№ п/п	Показник	Собівартість, грн	Ціна реалізації, грн	Δ, грн
3.	Добовий обсяг виробництва	18800	22800	4000
4.	Місячний обсяг виробництва	413600	501600	88000
5.	Річний обсяг виробництва	4718800	5722800	1004000

Після оцінки собівартості та ціни реалізації майбутнього продукту нам необхідно оцінити як саме вплине впровадження у виробництво нового продукту на діяльність підприємства. Аналіз впливу почнемо з фінансових результатів.

Вплив впровадження нового виду продукції на фінансові результати відобразимо за допомогою таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

**Прогнозні фінансові результати виробничо-господарської діяльності на
ПРАТ «Обухівський молочний завод»**

№ п/п	Показник	Роки		Відхилення	
		2022	прогнозований рік	+/-	%
				прог/2022	прог/2022
1	2	3	4	5	6
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн	159028	164751	5723	3,60
2.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	132536	137255	4719	3,56
3.	Валовий прибуток (збиток), тис.грн.	26492	27496	1004	3,79
4.	Інші операційні доходи, тис.грн.	4930	5048	118	2,40
5.	Адміністративні витрати, тис.грн.	2807	2844	37	1,32
6.	Витрати на збут, тис.грн.	10020	10342	322	3,21
7.	Інші операційні витрати, тис.грн.	2653	2717	64	2,43
8.	Фінансові результати від операційної діяльності, тис. грн	15942	16641	699	4,39

продовження таблиці 4.10

1	2	3	4	5	6
9.	Інші доходи, тис.грн.	1	1	0	0,00
10.	Інші витрати, тис.грн.	3	4	1	21,00
11.	Прибуток до оподаткування, тис.грн.	15940	16639	699	4,38
12.	Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	3420	3570	150	4,38
13.	Чистий прибуток, тис.грн.	12520	13069	549	4,38

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

З даної таблиці можемо побачити, що чистий дохід за рахунок впровадження нового виду продукції зростає на 3,6%, але в той же час змінюється і собівартість вона збільшується на 3,56%. Що стосується чистого прибутку, то він також значно змінюється і становить вже 4,38 тис. грн., тобто зростає більше на 4,38%.

Наочніше розглянути зміну показників прибутку зможемо за допомогою рис. 4.6.

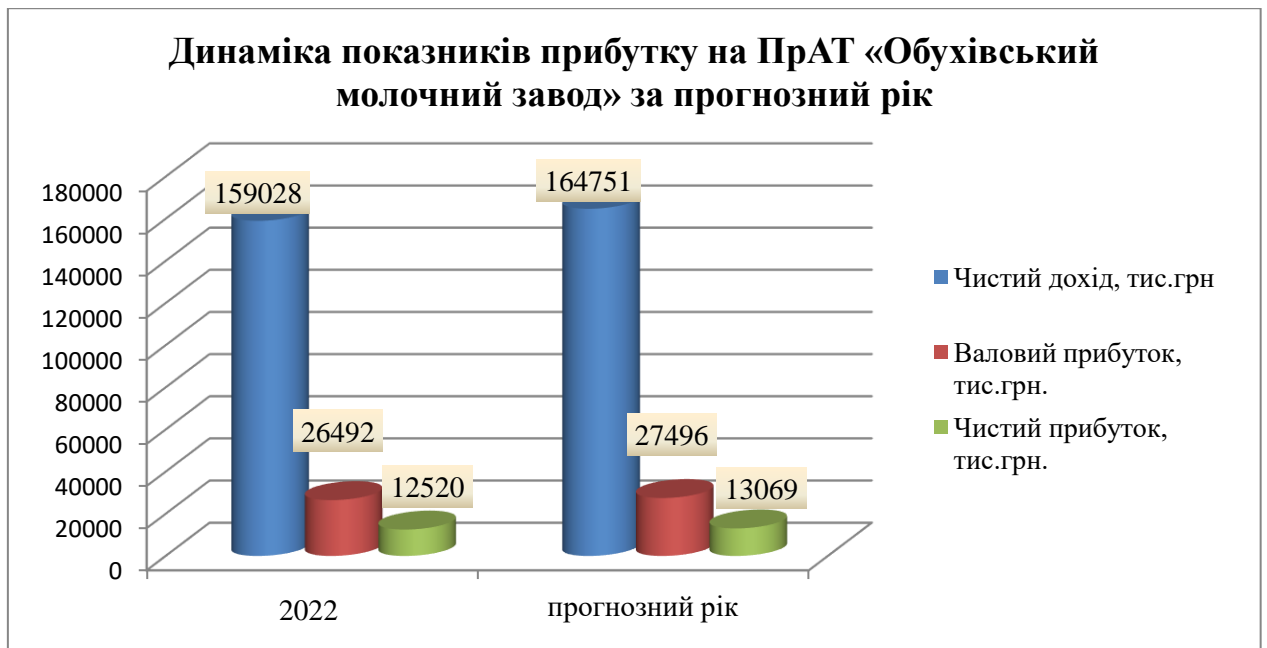

Рис. 4.6. Динаміка показників прибутку на ПрАТ «Обухівський молочний завод» за прогностичний рік.

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Для оцінки впливу двох заходів знову проведемо аналіз типу розвитку підприємства. Для початку оцінимо показники розвитку на основі яких проведемо дослідження.

Таблиця 4.11

Комплексна система показників розвитку підприємства

Група інд.	Функціональні сфери оцінки	Показники	Роки					Відхилення	
			2019	2020	2021	2022	Прогн. рік	+ -	%
								прогноз/ 2022	прогноз/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількісні	Виробнича	обсяг реалізованої продукції, тис. грн	116527	120091	136685	183434	195630	12196	6,65
	Фінансова	чистий прибуток, тис. грн	4884	3866	6824	12520	13500	980	7,82
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих, осіб	247	254	265	277	277	0	0,00
	Організаційна	коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток	0,40	0,60	0,70	0,70	0,73	0,03	4,29
Якісні	Виробнича	рентабельність виробництва, %	22,35	14,66	24,89	33,71	36,35	2,64	7,82
		Місткість основних засобів, грн	0,08	0,10	0,15	0,13	0,10	-0,02	-18,71
		Віддача основних засобів, грн	11,95	9,66	6,77	7,76	9,54	1,78474283	23,01
	Фінансова	оборотність дебіторської заборгованості, оберти	14,9	24,85	31,14	30,17	29,80	-0,37	-1,23

продовження таблиці 4.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		оборотність кредиторської заборгованості, оберти	57,80	51,88	48,75	46,49	46,20	-0,29	-0,63
		коефіцієнт Бівера	1,40	0,16	0,71	1,76	1,95	0,19	10,50
	Маркетингова	рентабельність продаж	4,99	3,86	5,95	7,87	8,00	0,13	1,61
	Інвестиційна	коефіцієнт прибутковості власного капіталу	0,30	0,20	0,07	0,11	0,11	0,00	1,70
		коефіцієнт прибутковості активів	0,20	0,14	0,19	0,27	0,28	0,01	5,59
Структурні	Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії	0,90	0,880	0,879	0,898	0,899	0,00	0,09

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Наочніше зміну показників розглянемо за допомогою рис.4.7.

Рис. 4.7. Динаміка зміни обсягу реалізованої продукції та чистого прибутку на ПрАТ «Обухівський молочний завод»

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

За допомогою рис. 4.8 проаналізуємо зміну середньооблікової чисельності на досліджуваному підприємстві.

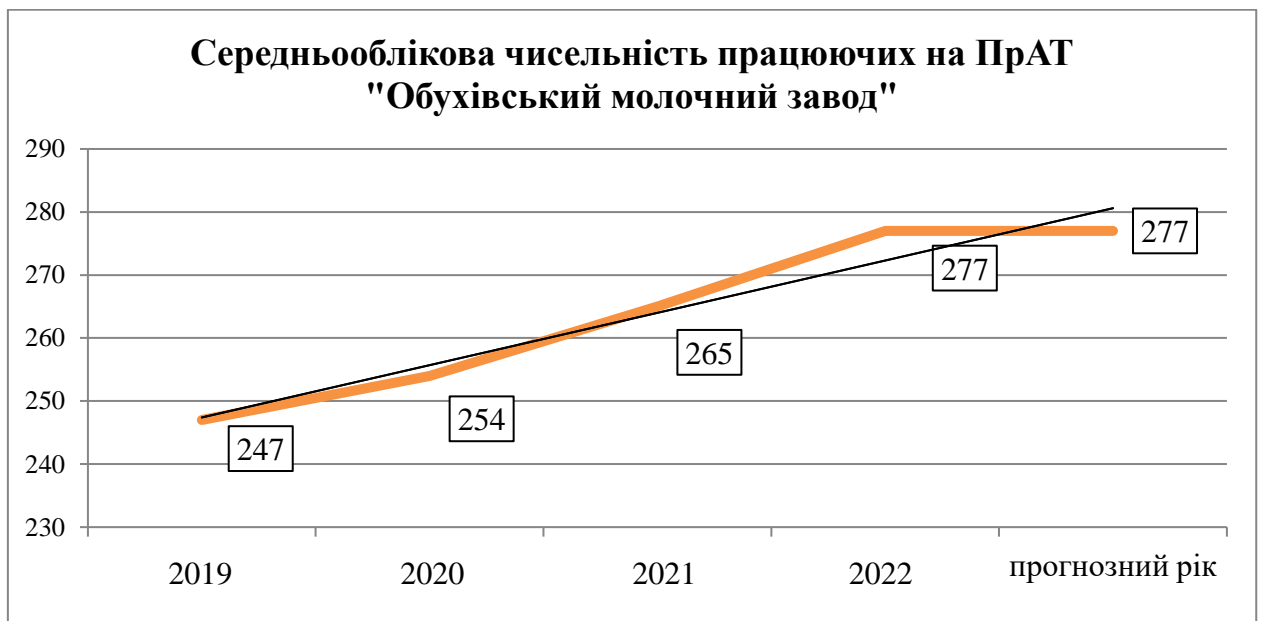

Рис. 4.8. Середньооблікова чисельність працюючих на ПрАТ «Обухівський молочний завод».

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

За допомогою рис. 4.8 наочно можемо побачити, що на протязі всього аналізованого періоду та прогнозного року чисельність підприємства зростає приблизно на одному рівні.

Далі розглянемо динаміку рентабельності виробництва та продаж на рис. 4.9.

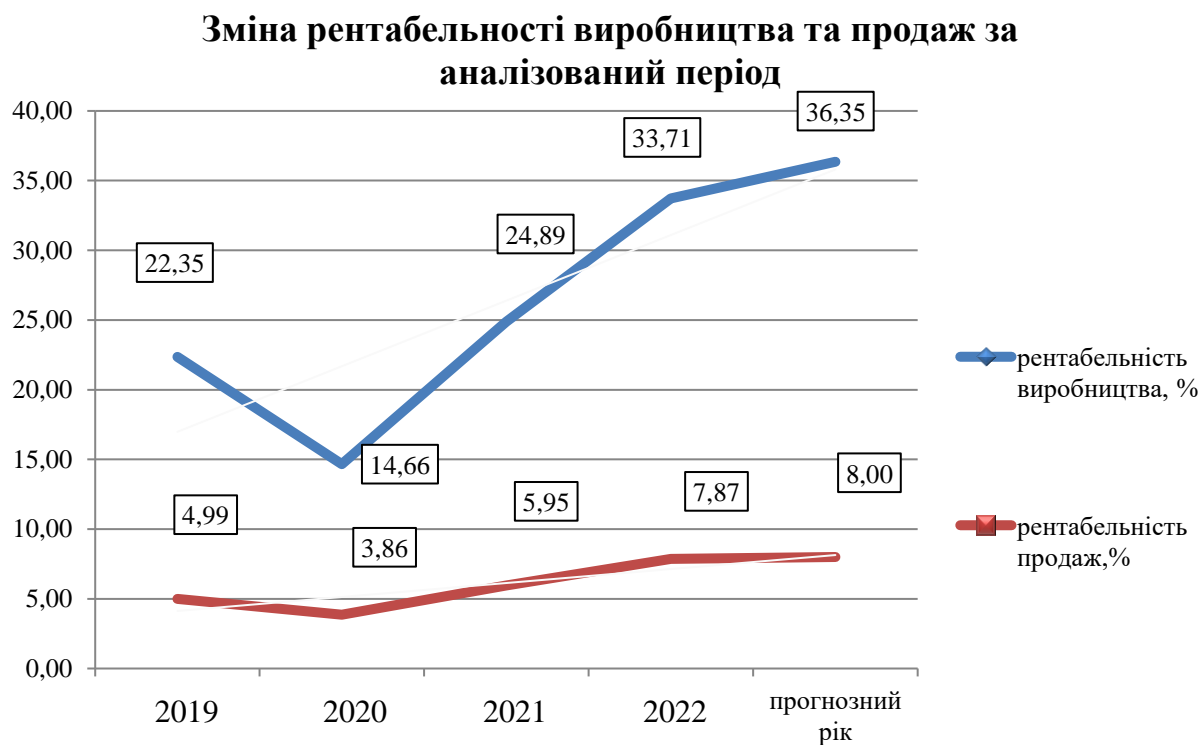

Рис. 4.9. Зміна рентабельності виробництва та продажу за аналізований період.

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Судячи з даного рисунку можемо зробити висновок про те, що в прогнозному році показники рентабельності значно зростають за рахунок збільшення обсягів виробництва і відповідно чистого прибутку.

Далі порівняємо оборотність кредиторської та дебіторської заборгованостей (рис. 4.10).

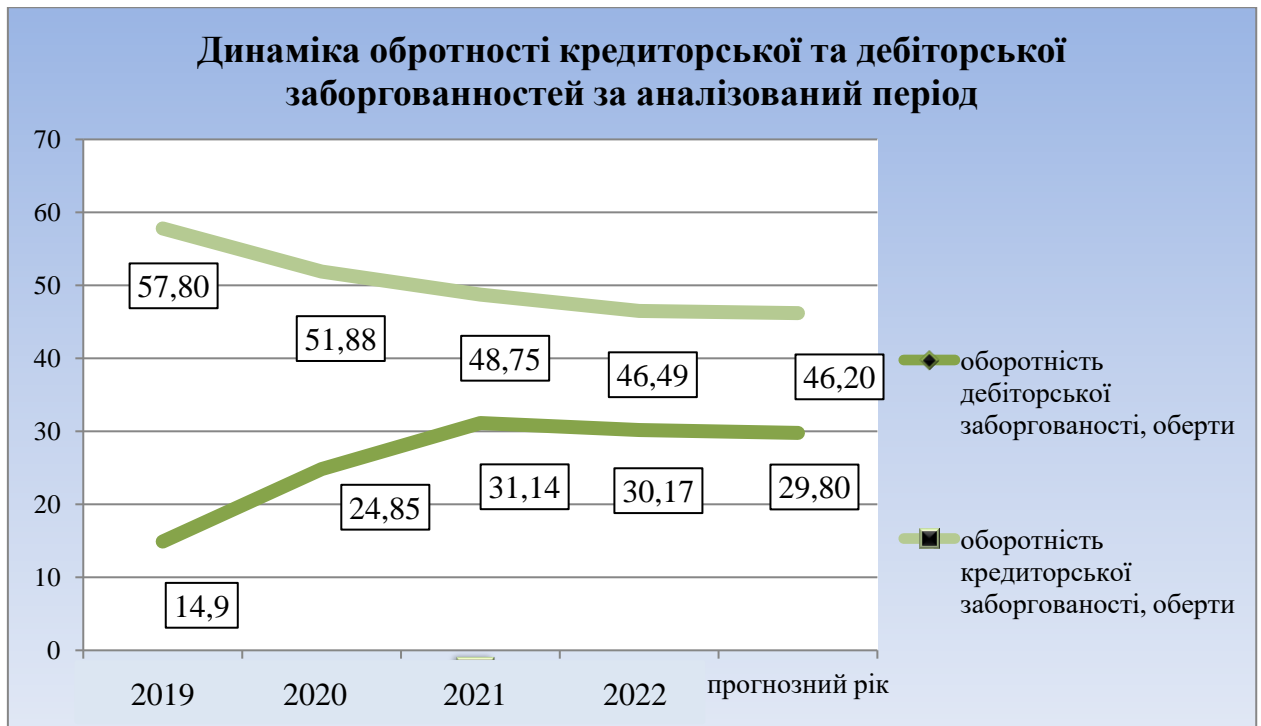

Рис. 4.10. Динаміка оборотності кредиторської та дебіторської заборгованостей за аналізований період.

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

Далі знову визначимо темпи зміни обґрунтованих на першому етапі показників: для показників, що мають збільшуватися з плином часу, вибирається той, що має найбільше значення, а для критеріїв, що повинні зменшуватися в динаміці, - найменше значення; співвідношення для перших – це частка від ділення фактичних значень на найбільше, обране за еталон, для других – еталонного значення на фактичні значення показників.

Таблиця 4.12

Прогнозні темпи зміни складових індикаторів розвитку

Індикатор	Функціональна сфера	Показники	Темпи зміни				
			2019	2020	2021	2022	прогн. рік
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількісний	Виробнича	обсяг реалізованої продукції	0,60	0,61	0,70	0,94	1,00
	Фінансова	чистий прибуток	0,36	0,29	0,51	0,93	1,00

продовження таблиці 4.12

1	2	3	4	5	6	7	8
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих	0,89	0,89	0,92	0,96	1,00
	Організаційна	коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток	0,55	0,82	0,96	0,96	1,00
Якісний	Виробнича	рентабельність виробництва	0,61	0,40	0,68	0,93	1,00
		Місткість основних засобів	1,00	0,80	0,54	0,62	0,76
		Віддача основних засобів	1,00	0,81	0,57	0,65	0,80
	Фінансова	коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,48	0,80	1,00	0,97	0,96
		коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,00	0,90	0,84	0,80	0,80
		коефіцієнт Бівера	0,72	0,08	0,36	0,90	1,00
	Маркетингова	рентабельність продаж	0,62	0,48	0,74	0,98	1,00
	Інвестиційна	коефіцієнт прибутковості власного капіталу	1,00	0,67	0,23	0,36	0,36
		коефіцієнт прибутковості активів	0,71	0,49	0,69	0,95	1,00
	Структурний	Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії	1,00	0,98	0,98	1,00

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

На кінцевому етапі сформуємо інтегральну оцінку розвитку підприємства як суму множників темпів зміни показників діяльності і відповідних значень внеску кожного в кінцевий результат. Отримані результати, що дозволяють зробити відповідні висновки про динаміку розвитку підприємства впродовж певного періоду представлені в таблиці 4.13.

Таблиця 4.13

Інтегральна оцінка прогнозного розвитку підприємства

Індикатор	Функціональна сфера	Показники	Значущість показника	Інтегральна оцінка розвитку
1	2	3	4	5
Кількісний	Виробнича	обсяг реалізованої продукції	0,09	0,36
	Фінансова	чистий прибуток	0,09	0,29
	Трудова	середньооблікова чисельність працюючих	0,06	0,30
	Організаційна	коефіцієнт достатності прибутку, що спрямовується на розвиток	0,06	0,28
Якісний	Виробнича	рентабельність виробництва	0,08	0,30
		Місткість основних засобів	0,07	0,28
		Віддача основних засобів	0,08	0,32
	Фінансова	коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,06	0,27
		коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,06	0,28
		коефіцієнт Бівера	0,08	0,26
	Маркетингова	співвідношення витрат на стимулювання збуту і обсягу реалізації продукції	0,05	0,21
	Інвестиційна	коефіцієнт прибутковості власного капіталу	0,09	0,25
		коефіцієнт прибутковості активів	0,09	0,36
	Структурний	Фінансова	коефіцієнт фінансової автономії	0,05
Всього			1	4,03

Джерело: складено і розраховано за даними підприємства

На основі отриманого значення, яке є більшим від 4, а також значення, що було до впровадження запропонованих заходів, можемо зробити висновок, що підприємство змінило прогресивний тип розвитку на інноваційний, тобто

на підприємстві за аналізований період не тільки зберігаються тенденції до стабільного функціонування, а й існує постійне вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективної діяльності.

Висновки до розділу 4

Для покращення своєї діяльності ПрАТ «Обухівський молочний завод» повинен постійно розробляти напрями щодо вдосконалення своєї діяльності, в даному розділі мною було запропоновано заходи як матеріального, так і моральногостимулювання персоналу. Це дозволить виготовляти продукцію з більшою продуктивністю при врахуванні людського фактору.

У даному розділі, було запропоновано змінити підхід до роботи з персоналом на мотиваційний, адже саме злагоджена і якісно виконана робота є однією з важливих складових успіху підприємства, а також провадження у виробництво нового виду продукції. Головними причинами такої зміни є те, що існуючий стан, хоч і в цілому задовольняє підприємство, але йому завжди буде куди рости, адже конкуренція зростає і воно може виявитись не спроможним конкурувати з іншими підприємствами на належному рівні, оскільки, це зумовлено як зовнішніми (нестабільністю на ринках збуту, зростання інфляції тощо), так і внутрішніми факторами (зношеність обладнання, недостатність коштів на інноваційну діяльність тощо).

За рахунок впровадження запропонованих заходів чистий прибуток зросте на 980 тис. грн., через значне нарощення обсягів виробництва, яке спричинили зростання продуктивності праці та впровадження нового продукту.

Необхідно також вказати, що дані заходи плинули на тип розвитку підприємства. Якщо раніше це був прогресивний тип, то після нововведень він був змінений в сторону інноваційного, що означає не лише збереження тенденції до стабільного функціонування, а й наявність постійного вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективної діяльності.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретичні засади економічної ефективності діяльності підприємства можна зробити висновок, що економічна ефективність діяльності підприємства – це здатність підприємства приносити ефект від взаємодії усіх сфер та підрозділів суб'єкта господарювання, результативність їх процесів, проектів тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат.

Було встановлено, що в Україні не існує офіційної та загальновизнаної методики комплексної оцінки результатів різних видів господарської діяльності, але є кілька груп показників на які слід спиратися при оцінці ефективності діяльності підприємства.

Проаналізувавши господарську діяльність, зокрема основні засоби, оборотні кошти, трудові ресурси та ефективність діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод» можна зробити висновок, що основною метою господарської діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод» є отримання прибутку та задоволення потреб споживачів.

В процесі реалізації одержана від продажу виручка використовується підприємством для відшкодування використаних засобів виробництва, на матеріальне забезпечення своїх робітників, здійснення розрахунків з бюджетом, для оплати рахунків з постачальниками.

Стан господарської та фінансової діяльності даного підприємства знаходиться в непоганому становищі це підтверджуються аналізованими показниками. Так, наприклад, протягом 2020 – 2022 рр., більшість показників рентабельності зростає. Зростання показників рентабельності свідчить про збільшення прибутку підприємства.

Приріст активів на 11947 тис. грн є свідченням зміцнення економічного потенціалу підприємства та його ваги на ринку. Так як приріст активів забезпечується збільшенням обсягу необоротних активів (+944 тис. грн) це свідчить про те, що відбувається економічне зростання і підвищення активності на ринку в 2022 р.

Виходячи з таких показників, необхідно зазначити, що на підприємстві, протягом досліджуваного періоду, спостерігається досить позитивна тенденція, щодо технічного стану та руху основних засобів. Як виявили дослідження, оновлення основних засобів проходить не вчасно і тому на підприємстві існують простої в роботі, а ті засоби, що були списані, намагаються придбати, проте це вдається зробити не так швидко як необхідно.

Чистий дохід протягом аналізованих періодів коливається з 2020 по 2021р. знижується на 4,46% зростає, в той час як собівартість зростає на 12,31%, що свідчить про зростання витрат на виробництво. За період 2022 року чистий дохід зростає на 38,61%, а собівартість зростає майже на тому ж рівні – 38,88%, тобто ріст доходів і витрат за цей період є рівномірним.

Рентабельність підприємства є достатньо високою і за аналізований період з 2021 по 2022 роки зростає з 5,40% до 7,59%. Також, це демонструє те, що на 1 грн активів припадає 7,59% чистого прибутку підприємства.

Аналіз типу розвитку підприємства показав, на підприємстві прогресивний тип розвитку, коли за аналізований період зберігаються тенденції до вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективного функціонування.

У четвертому розділі кваліфікаційної роботи було запропоновано ряд конкретних заходів, які спрямовані на знівелювання виявлених, під час проведення аналізу в другому та третьому розділах, усунення недоліків на ПрАТ «Обухівський молочний завод». Мало місце впровадження зміни підходу до роботи з персоналом на мотиваційний, адже саме злагоджена і якісно виконана робота є однією з важливих складових успіху підприємства, а також впровадження у виробництво нового виду продукції.

За рахунок впровадження запропонованих заходів чистий прибуток зростає на 920 тис. грн., через значне нарощення обсягів виробництва, яке спричинили зростання продуктивності праці та впровадження нового продукту.

Необхідно також вказати, що дані заходи вплинули на тип розвитку підприємства. Якщо раніше це був прогресивний тип, то після нововведень він був змінений в сторону інноваційного, що означає не лише збереження тенденції до стабільного функціонування, а й наявність постійного вдосконалення і покращення систем забезпечення ефективної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. ТОВ "Український фінансовий сервер". – Режим доступу: www.smida.gov.ua.
3. Ванькович Л. Я., Мисюк Р. В., Добуш Т. І., Бобко О. В., Коник О. В., Шиян С. М., Цвик С. Р. Вплив інформаційних технологій на розвиток підприємства // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2023. № 9. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-9-9174>
4. Антикризове управління підприємством / Експрес-діагностика \\www.library.if.ua – бібліотека економіста.
5. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: [монография] / Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. – Х. : Издательский дом «ИНЖЭК», 2003. – 184 с.
6. Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. Б 32 Потенціал і розвиток підприємства: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.
7. Клименко, Л., Загороднюк, О., & Халахур, Ю. (2020). Діалектика поняття «Економічний розвиток підприємств» в системі менеджменту. Підприємництво та інновації, (12), 120-125. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.20>
8. Белопольский Н. Г. Обеспечение эффективности управления промышленными предприятиями Украины в условиях реформирования экономики: [монография] / Н. Г. Белопольский и др. – Донецк: ДонНУЭТ, 2008. – 188 с.
9. Берник М. Д. Значення продуктивності праці, резерви її підвищення та впливна ефективність діяльності підприємства// Продуктивність праці –2018р. - №4 с. 33 – 36.
10. Березін О.В. Стратегія підприємства: Навчальний посібник. – К., 2010. – 220 с.

11. Гудзинський О. Д., Судомир С. М., Гуренко Т. О. Теоретико-методологічні засади результативного управління розвитком підприємств: [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2017. 411 с
12. Богатирьов І.О. Управління розвитком підприємства (за матеріалами малих підприємств меблевої промисловості України): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. – К., 2004. – 22 с.
13. Бондар Н. М. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н. М.
14. Бурмака М. М. Управління розвитком підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі) : [монографія] / М. М. Бурмака, Т. М. Бурмака. – Харків: ХНАДУ, 2018. – 204 с.
15. Герасичук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання. – К.:КНЕУ, 2000. – 360 с.
16. Глущенко І.І. Стратегічне управління інноваційною діяльністю. - Вид-во: ТОО НЦП "Крила", 2006. - 356с.
17. Горбонос Ф. В., Черевко Г. В., Павленчик Н. Ф., Павленчик А. О. Економіка підприємства. – К. : Знання, 2010. – 463 с.
18. Грішнова О.А.Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. — К.: Знання, 2004. — 535 с.
19. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В.Економіка підприємства: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 304 с.
20. Гриньова В.М., Салун М.М. Організація виробництва: Підручник. — К.: Знання, 2009. — 582 с
21. Гриньова В.М., Шульга Г.Ю. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб. — К.: Знання, 2010. — 310 с.
22. Гришко Н. В. Використання аналізу стратегічного позиціонування в управлінні конкурентоспроможними витратами промислових підприємств / Н. В. Гришко // Економіка промисловості. – 2009. – № 4. –С. 163-170.
23. Судомир С. М. Формування системи управління розвитком сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія: [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2022. 483 с.

24. Дарміць Р.З., Вацик Н. О. Взаємозв'язок результативності та економічної ефективності в системі менеджменту підприємства// НЛТУ У-ни. – 2010. – Вип. 20.12. – С.153-160.
25. Демчишак Н. Б. Роль податкових інструментів у інвестиційно-інноваційній стратегії розвитку України / Н. Б. Демчишак // Бізнес Інформ. - 2021. - № 2. - С. 40-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2021_2_8.pdf.
26. Довбенко В.І. Перспективні проблеми розвитку підприємств / Довбенко В.І. – II Щорічник наукових праць: Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Львів, 2003. – 507 с.
27. Додонов О. В. Оплата праці у виробничій сфері : [монографія] / О. В. Додонов. – Луганськ : Вид-во ТОВ «Віртуальна реальність», 2006. – 166 с.
28. Дунда С. П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства» / С. П. Дунда // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/380/369>.
29. Евенко А. Забута продуктивність праці / А. Ревенко // Дзеркало тижня. – 2008.
30. Економіка підприємства: Підручник /За заг. ред. С.Ф.Покропивного. – Вид. 3-є, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.
31. Економіка підприємства: Навч. посіб. / А.В. Шегда. – К. : Знання, 2006. – 614 с.
32. Економіка підприємства: Підручник / Швиданенко Г. О., Васильков В. Г., Гончарова Н. П. [та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко. — К.: КНЕУ, 2009. — 598 с.
33. Економіка підприємств: Підручник /Горбонос Ф.Б, Черенко Г. В., Павленчик Н.Ф., Павленчик А.О – К.:Знання, 2010. – 463 с.
34. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч. посіб. / Є.П. Качан,О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; За ред. Є.П. Качана. – К.: Знання, 2008. – 407 с.

35. Економіка розвитку: Підручник / О.М. Царенко, Н.О. Бей, Е40 І.І. Д'яконова, І.В. Сало; За ред. д.е.н., професора І.В. Сало. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. - 590 с.
36. Євдокимова Д.М. Державне регулювання економічного розвитку: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 «Економічна теорія» / Д.М. Євдокимова. -К., 2002. - 20 с.
37. Єрмейчук Р.А. Сутність і зміст процесів розвитку підприємства / Р.А. Єрмейчук // Управління розвитком. – №. 1. Х.: ХДЕУ, 2003. –С. 74 – 76.
38. Єфремова Н. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства: їх склад та оптимізація структури / Н. Єфремова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2019. – № 3.
39. Федірець, О. В. Формування механізму управління розвитком підприємств агропродовольчої сфери. Український журнал прикладної економіки. 2021. Том 6. № 1. С. 322-329.
40. Заїнчковський А.О. «Економіка підприємств харчової промисловості»// Київ «Урожай» - 1998 р., с.271.
41. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. ВВР УРСР. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
42. Залунін В. Ф. Управління розвитком та функціонуванням виробничо-економічної системи будівельних підприємств / В. Ф. Залунін, О. Ю. Щеглова // Економіка підприємств. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2020/v2/NV-2020-V2_33.pdf
43. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Л. С. Запасна – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp96/knp96_33-37.pdf
44. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч.посіб. / В. І. Захарченко. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 448 с.
45. Іванова Н. Ю. І-20 Економічна теорія управління фірмою. Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 266 с.

46. Іванчук К. О. Теоретичні підходи до визначення сутності категорії «розвиток підприємства» / К. О. Іванчук // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку . – 2019. – С. 231-239. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sim_2019_2019_21.pdf.

47. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник . – 2-ге вид., перероб. І доп. – Суми: ВТД “Університетська книга”; К.: Видавничий дім “Княгиня Ольга”, 2005. – 324. с.

48. Дорофєєв О.В. Теоретико-прикладні проблеми застосування механізмів управління розвитком аграрного сектору економіки. Бізнес Інформ. 2021. № 4. С. 199-203.

49. Кір’якова М.Є. Сучасні інструменти планування інноваційної діяльності у транснаціональних корпораціях/ М.Є. Кір’якова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2019. – №5. – С.50-57.

50. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: Навч. посіб. — К.: Знання, 2008. — 679 с. — (Вища освіта ХХІ століття).- С. 475 – 497.

51. Ковтун О.І, Імператив інноваційної стратегії в системі управління конкурентоспроможністю для вітчизняних підприємств в умовах перманентної кризи національної економіки/ О.І. Ковтун // Вісник СумДУ. Серія “Економіка”. – 2020. – №1. – С.86-100.

52. Контролювання та регулювання економічного розвитку підприємства: проблеми, методологічні та прикладні аспекти: монографія / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, Н.О. Шпак, В.А. Новицький. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 148 с

53. Косянчук Т. Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика/ Косянчук Т. Ф., Галкіна Ю. Г.// Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - №3. – С. 121-124.

54. Кручок С. Г. Оцінка фінансового стану підприємств // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 10.

55. Кузьмін О.Є. Економіка інноваційного підприємства / О.Є. Кузьмін, І.Н. Пащенко, Л.І. Чернобай, А.О. Босак. – Львів: Львівська політехніка, 2009. – 456.

56. Лопатюк Ю.М., Тодорюк С.І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. 220 с.

57. Марцин В. С. Кредитні відносини у сучасних умовах господарювання та шляхи їх вдосконалення / В. С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 10. – С. 17-22.

58. Ходирева О. О. Формування механізму управління розвитком промислового підприємства на основі системного підходу / О. О. Ходирева // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. – 2022. – Вип. 1 (105). – С. 34-39.

59. Ляшенко В., Прокопенко Р., Якубовський М. Обґрунтування напрямів розвитку промислових регіонів України метою структурно-технологічної модернізації. Управління економікою: теорія та практика. 2017. Т. 9. С. 3–26

60. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. /П.П. Микитюк – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с.

61. Надтока Т. Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем : [монографія] / Т. Б. Надтока, Г. А. Какуніна, О. В. Мартякова та ін. / за заг. ред. О. В. Мартякової. – Донецьк : Вид-во ДонНТУ, 2018. – 744 с. – С. 564-569.

62. Організація, розвиток виробництва на підприємстві [Електронний ресурс]: / Режим доступу: <http://www.paragononstate.com>

63. Основи економіки та організації підприємництва. І.В. Тирпак, В.І.Тирпак, С.А. Жуков Навчальний посібник. - Кондор. - 2018. - 284 с.

64. Пащенко О.П. Стратегічне управління розвитком підприємства / О.П. Пащенко // Вісник Хмельницького національного університету. – Сер.: Економічні науки. – 2018. – № 2, т. 2.– С. 99-103.

65. Підкамінний І. М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства / І. М. Підкамінний, В. С. Ціпуринда // Ефективна економіка. – [Електронний ресурс] / Режим доступу:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>.

66. Погорелов Ю. С. Розвиток підприємства: поняття та види / Ю. С. Погорелов // Проблемы материальной культуры. Экономические науки. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36617/21-Pogorelov.pdf>.
67. Пожуєва Т.О. Інноваційна стратегія підприємства в сучасних умовах/ Т.О. Пожуєва// Вісник економічної науки України. – 2010. – №1. – С.163-167.
68. Сидоренко Ю. В. Методологічні аспекти оцінки стійкого розвитку підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. Т. 33. С. 137–140.
69. Ходирева О. О. Дослідження наукових підходів до аналізу розвитку промислових підприємств. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку : матеріали IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Херсон, 28-29 квіт. 2022 р. С. 41–44.
70. Прийма Л. Р. Розвиток підприємства: сутність поняття / Л. Р. Прийма, І. Я. Кулиняк // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2019. – Вип. 22.10. – С. 236-241.
71. Радинський С. Класифікація інноваційних стратегій підприємства [Електронний ресурс] / С. Радинський // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2020. — Вип. 2 (9). — С. 277-285. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/13rsvisp.pdf>.
72. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О.В. Раєвнева. – Харків, 2006. – 496 с.
73. Ястремська О. М., Ястремська О. О. Управління розвитком підприємств: уточнення теоретичних положень. Проблеми економіки. 2020. № 1(43). С. 214–226.
74. Сабадирьова А. Л., Бабій О. М., Куклінова Т. В., Салавеліс Д. Є. Потенціал і розвиток підприємства : [навч. посібн.] / А. Л. Сабадирьова, О. М. Бабій, Т. В. Куклінова, Д. Є. Салавеліс. – Одеса : ОНЕУ. – 2020. – 343 с.
75. Савченко В.Ф. Національна економіка: навч. посіб. / В.Ф. Савченко. - К. : Знання, 2018. - 309 с.

76. Семикіна М. В. Продуктивність праці: методологія вимірювання, передумови зростання/М. В. Семикіна//Наукові праці КНТУ. Економічні науки, - 2010, - вип. 17 – С 13 – 20

77. Сергійчук С.І. Чинники підвищення продуктивності праці: сутність, класифікація та умови її зростання / С. І. Сергійчук // Сталий розвиток економіки – 2019 - №6(16) - С.250-253.

78. Скібіцький О.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент: Навч.посіб. / О. М. Скібіцький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 408 с.

79. Співвідношення понять «розвиток», «прогрес», «регрес». – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://daviscountydaycare.com/susplnij-progres-ta-problemi-suchasnost/67-spvvdnoshennyaponyat-qrozvitokq-qprogresq-qregresq.html>.

80. Стадник В.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: Навчальний посібник / В.В. Стадник, М.А. Йохна – Хмельницький: ХНУ, 2018. – 327 с.

81. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list? currDir=48718>.

82. Тимошук М.Р., Кузьмін О.Є., Фещур Р.В., Шуляр Р.В., Подольчак Н.Ю., Олексів І.Б. Планування соціально-економічного розвитку підприємств: Монографія. – К.: УБС НБУ, 2007. – 449 с.

83. Тюха І. В. Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви / І. В. Тюха // Ефективна економіка. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?operation=1&iid=1195>.

84. Узун Д.Д., Узун Ю.А. Огляд особливостей інноваційних стратегій підприємств у сучасних умовах українського ринку/ Узун Д.Д. // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – №1(9). – С.65-77.

85. Управління людськими ресурсами: філософські засади. Навчальний посібник під ред. д.ф.н., В.Г. Воронкової. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 576с.

86. Формування стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства. О.І. Колотюк, О.М. Шукун, І.С. Локтіонова. Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. – 2020. - № 67 (1040) - С. 103- 106.

87. Харук К.Б. Інноваційні стратегії розвитку торговельних підприємств / К.Б. Харук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2009. – №640. – С. 423-424.

88. Хміль Ф.І. Управління персоналом: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2006. – 488 с.

89. Шандова Н. В. Рушійні сили стійкого розвитку промислового підприємства / Н. В. Шандова // Економічні інновації. – 2020. – Вип. 54. – С. 354-362. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecinn_2020_54_42.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	0	0	0
первісна вартість	1001	8	8	0
накопичена амортизація	1002	8	8	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	20	88	0
Основні засоби:	1010	11525	13336	0
первісна вартість	1011	23058	28068	0
знос	1012	11533	14732	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	163	260	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	453	433	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	1100	4200	0
Усього за розділом I	1095	13261	18317	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	5867	4669	0

Виробничі запаси	1101	3376	3809	0
Незавершене виробництво	1102	0	0	0
Готова продукція	1103	2399	573	0
Товари	1104	92	287	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2104	2906	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	0	864	0
за виданими авансами				
з бюджетом	1135	6	649	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	559	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	73	56	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	308	540	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	2961	143	0
Готівка	1166	101	26	0
Рахунки в банках	1167	2860	117	0
Витрати майбутніх періодів	1170	7	6	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	2	0
Усього за розділом II	1195	11326	9835	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	24587	28152	0
Пасив				
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3203	3203	0

Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	3092	3092	0
Додатковий капітал	1410	5407	9437	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	1733	1977	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	8074	7056	0
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	21509	24765	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0

Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями				
за товари, роботи, послуги	1615	1127	1076	0
за розрахунками з бюджетом	1620	78	303	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	0	0	0
за розрахунками з оплати праці	1630	373	426	0
за одержаними авансами	1635	0	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	40	49	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	1229	1373	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	231	160	0
Усього за розділом III	1695	3078	3387	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	24587	28152	0

Додаток Б

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	100211	97920
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2018	0	0
Премії, передані у перестраховання	2019	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2020	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2021	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-84971	-80876
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	15240	17044
Валовий: збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	486	591
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	-2308	-2208
Витрати на збут	2150	-7172	-7091
Інші операційні витрати	2180	-1412	-2518
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	4834	5818

Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	7	35
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-156	-32
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4685	5821
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-819	-937
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3866	4884
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	3866	4884
Матеріальні затрати	2500	73585	74576
Витрати на оплату праці	2505	11363	10750
Відрахування на соціальні заходи	2510	4109	3994
Амортизація	2515	3315	2289
Інші операційні витрати	2520	580	534
Разом	2550	92952	92143
Середньорічна кількість простих акцій	2600	305017	305017
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	305017	305017
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	24807	42751
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	24807	42751
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	2

Додаток В

**Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 2020 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	120091	116527
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	46	11
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	0	0
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	227	280
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	1032	448
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-88984	-86078
Праці	3105	-9540	-8900
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-4758	-4420
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-9775	-8600
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-1368	-1223
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-6517	-5713
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-1890	-1664
Витрачання на оплату авансів	3135	0	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	-201	-167
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0	0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0	0
Інші витрачання	3190	-552	-639
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	7586	8462

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:	3200	0	0
фінансових інвестицій			
необоротних активів	3205	6	64
Надходження від отриманих:	3215	0	0
відсотків			
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:	3255	0	0
фінансових інвестицій			
необоротних активів	3260	-9839	-6260
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	0	0
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-9833	-6196
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:	3300	0	0
Власного капіталу			
Отримання позик	3305	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:	3345	0	0
Викуп власних акцій			
Погашення позик	3350	0	0
Сплату дивідендів	3355	-571	-414
Витрачання на сплату відсотків	3360	0	0
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-571	-414
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-2818	1852
Залишок коштів на початок року	3405	2961	1108
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	0	1
Залишок коштів на кінець року	3415	143	2961

Додаток Д

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2021 р.**

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	0	0	0
первісна вартість	1001	8	8	0
накопичена амортизація	1002	8	8	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	88	311	0
Основні засоби:	1010	13336	20545	0
первісна вартість	1011	28068	38921	0
знос	1012	14732	18376	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	260	260	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	433	1132	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	4200	1890	0
Усього за розділом I	1095	18317	24138	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	4669	6201	0
Виробничі запаси	1101	3809	4476	0
Незавершене виробництво	1102	0	0	0
Готова продукція	1103	573	1558	0
Товари	1104	287	167	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2906	1425	0

Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	864	0	0
за виданими авансами				
з бюджетом	1135	649	46	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	559	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	56	115	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	540	762	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	143	2424	0
Готівка	1166	26	87	0
Рахунки в банках	1167	117	2337	0
Витрати майбутніх періодів	1170	6	6	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	2	149	0
Усього за розділом II	1195	9835	11128	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття				
Баланс	1200	0	0	0
Пасив				
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3203	3203	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	3092	3092	0
Додатковий капітал	1410	9437	12530	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	1977	2171	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7056	10011	0
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	24765	31007	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0

Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітної періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітної періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями				
за товари, роботи, послуги	1615	1076	1248	0
за розрахунками з бюджетом	1620	303	867	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	539	0
за розрахунками зі страхування	1625	0	192	0
за розрахунками з оплати праці	1630	426	499	0
за одержаними авансами	1635	0	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	49	60	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	1373	1374	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	160	19	0
Усього за розділом III	1695	3387	4259	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	28152	35266	0

Додаток Е

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	114733	100211
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2018	0	0
Премії, передані у перестраховання	2019	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2020	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2021	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-95434	-84971
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	19299	15240
Валовий: збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	1574	486
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	0	0
Адміністративні витрати	2130	-2299	-2308
Витрати на збут	2150	-8304	-7172
Інші операційні витрати	2180	-2670	-1412
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	7600	4834

Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	17	7
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-7	-156
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	7610	4685
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-786	-819
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	6824	3866
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6824	3866
Матеріальні затрати	2500	86757	73585
Витрати на оплату праці	2505	12336	11363
Відрахування на соціальні заходи	2510	4376	4109
Амортизація	2515	3818	3315
Інші операційні витрати	2520	831	580
Разом	2550	108118	92952
Середньорічна кількість простих акцій	2600	305017	305017
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	305017	305017
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	22.37	24807
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	22.37	24807
Дивіденди на одну просту акцію	2650	1,91	2

Додаток Ж

**Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 2021 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	136685	120091
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	594	46
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	354	0
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	520	227
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	505	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	2600	1032
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-101237	-88984
Праці	3105	-9715	-9540
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-4671	-4758
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-8785	-9775
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-349	-1368
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-6496	-6517
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-1940	-1890
Витрачання на оплату авансів	3135	0	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	-248	-201
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0	0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0	0
Інші витрачання	3190	-902	-552
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	15700	7586

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	6	6
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	0
необоротних активів	3260	-12883	-9839
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	0	0
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-12877	-9833
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	0	0
Сплату дивідендів	3355	-542	-571
Витрачання на сплату відсотків	3360	0	0
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-542	-571
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	2281	-2818
Залишок коштів на початок року	3405	143	2961
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	0	0
Залишок коштів на кінець року	3415	2424	143

Додаток 3

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.**

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	0	0	0
первісна вартість	1001	8	8	0
накопичена амортизація	1002	8	8	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	311	651	0
Основні засоби:	1010	20545	20466	0
первісна вартість	1011	38921	42931	0
знос	1012	18376	22465	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	0	0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств				
інші фінансові інвестиції	1035	260	260	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	1132	40	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	1890	3665	0
Усього за розділом I	1095	24138	25082	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	6201	9833	0
Виробничі запаси	1101	4476	6043	0
Незавершене виробництво	1102	0	0	0
Готова продукція	1103	1558	3565	0
Товари	1104	167	225	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестрашування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1425	7442	0

Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	0	0	0
за виданими авансами				
з бюджетом	1135	46	9	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	115	95	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	762	648	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	2424	4078	0
Готівка	1166	87	142	0
Рахунки в банках	1167	2337	3936	0
Витрати майбутніх періодів	1170	6	6	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:	1181	0	0	0
резервах довгострокових зобов'язань				
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	149	20	0
Усього за розділом II	1195	11128	22131	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	35266	47213	0
Пасив				
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3203	3203	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	3092	3092	0
Додатковий капітал	1410	12530	18243	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	2171	2483	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	9986	15682	0
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	30982	42703	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0

Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітної періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітної періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями				
за товари, роботи, послуги	1615	1248	1358	0
за розрахунками з бюджетом	1620	892	1537	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	539	966	0
за розрахунками зі страхування	1625	192	150	0
за розрахунками з оплати праці	1630	499	582	0
за одержаними авансами	1635	0	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	60	68	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	1374	237	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	19	578	0
Усього за розділом III	1695	4284	4510	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	35266	47213	0

Додаток И

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	159028	114733
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2018	0	0
Премії, передані у перестраховування	2019	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2020	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2021	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-132536	-95434
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	26492	19299
Валовий: збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	4930	1574
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	0	0
Адміністративні витрати	2130	-2807	-2299
Витрати на збут	2150	-10020	-8304
Інші операційні витрати	2180	-2653	-2670
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	15942	7600
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0

Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	1	17
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-3	-7
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	15940	7610
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-3420	-786
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	12520	6824
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	12520	6824
Матеріальні затрати	2500	109053	86757
Витрати на оплату праці	2505	14895	12336
Відрахування на соціальні заходи	2510	5336	4376
Амортизація	2515	4361	3818
Інші операційні витрати	2520	2676	831
Разом	2550	136321	108118
Середньорічна кількість простих акцій	2600	305017	305017
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	305017	305017
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	41.05	22.37
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	41.05	22.37
Дивіденди на одну просту акцію	2650	2,62	1,91

Додаток К

**Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 2022 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	183434	136685
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	365	594
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	2502	354
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	304	520
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	351	505
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	1180	2600
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-153254	-101237
Праці	3105	-11503	-9715
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-5931	-4671
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-8493	-8785
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-1901	-349
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-4065	-6496
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-2527	-1940
Витрачання на оплату авансів	3135	0	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	-322	-248
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0	0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0	0
Інші витрачання	3190	-1340	-902
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	7293	15700
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			

Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	1	6
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	0
необоротних активів	3260	-5779	-12883
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	0	0
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-5778	-12877
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	0	0
Сплату дивідендів	3355	-739	-542
Витрачання на сплату відсотків	3360	0	0
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-739	-542
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	776	2281
Залишок коштів на початок року	3405	2424	143
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	878	0
Залишок коштів на кінець року	3415	4078	2424